

ΟΙΚΟΣ ΘΕΟΥ — ΕΡΓΟΝ Μ. ΡΕΡΤΚ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Δ'

15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1904

ΡΑΒΕΝΝΑ*

Μεταξύ τῶν τόσων ἐνδόξων ἰταλικῶν πόλεων τῆς τέχνης, ἡ Ραβέννα ἔχει ἰδιαίτερον χαρακτηριστήρα, φυσιογνωμίαν ἰδικήν της. Δὲν εὐρίσκουμεν ἐκεῖ, ὅπως εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὴν Πομπηίαν, τὰ μεγάλα μνημεῖα τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, οὔτε τὰ λεπτὰ θαυμάσια ἔργα τοῦ 15ου αἰῶνος ὅπως εἰς τὴν Φλωρεντίαν καὶ τὴν Βενετίαν, ἢ τὰ λαμπρὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ τῆς Ἀναγεννήσεως. Κάτι ἄλλο τὴν διακρίνει. Εἶναι ἡ μόνη ἰταλικὴ πόλις, καὶ ἴσως μία ἀπὸ τὰς σπανίας πόλεις τοῦ κόσμου, ἡ ὁποία μᾶς παρέχει πλήρη καὶ ἀληθινὴν εἰκόνα τῆς χριστιανικῆς τέχνης κατὰ τὸν πέμπτον καὶ ἕκτον αἰῶνα. Ἄλλ' εἰς τὴν ἱστορίαν τὸ ὄνομα τῆς Ραβέννας ἔχει ἀναμφιβόλως θέσιν καὶ δι' ἄλλους λόγους. Ἐδῶ ἐπέρασε τὸ τέλος τῆς πλάνητος καὶ βασανισμένης ζωῆς τοῦ ὁ Δάντε, καὶ ἐνεπνεύσθη μερικῶς ἀπὸ τὰς θαυμασιωτέρας σελίδας τῆς *Θείας Κωμωδίας*. Ἐδῶ ἔζησε ὁ Βύρων μέρος τῆς ἀγασχου τοῦ ζωῆς καὶ εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ὅπου ἔζησε καὶ ἠγάπησε, ἐπέζη ἡ μνήμη τοῦ ποιητοῦ, ἐνωμένη ἀρρήκτως μετὰ τὴν μνήμην τῆς Γκιουτσιόλι. Ἄλλ' ἡ Ραβέννα ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν, ἀληθινὰ μοναδικήν, διότι ἐπῆρξε τὸ βίβλον τῶν τελευταίων Ρωμαίων αυτοκρατόρων κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα, κατὰ τὸν ἕκτον ἢ πρωτεύουσα τῶν δεσπογόντων βασιλέων καὶ κατόπιν ἡ πρωτεύουσα τῶν βυζαντινῶν ἑξαρχῶν, οἱ ὁποῖοι ἐδιοίκησαν τὴν Ἰταλίαν ἀνακτηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Διὰ τῶν γεγονότων αὐτῶν, τὰ ὁποῖα κατέστησαν τὴν Ραβένναν ἐπὶ τρεῖς αἰῶ-

νας καὶ πλέον (404-751) τὸ πολιτικὸν κέντρον τῆς χερσονήσου, ἡ τέχνη ἀνεπτύχθη πολὺ, καὶ σήμερον ἀκόμη σώζονται, ἄφωνοι μάρτυρες τῶν περασμένων ἐκείνων χρόνων δόξης καὶ εὐτηχίας, σπάνια καὶ περιβλεπτά μνημεῖα.

Εἰς τὴν χαμηλὴν καὶ μελαγχολικὴν πεδιάδα ἡ ὁποία τὴν περιβάλλει, ἡ Ραβέννα εἶναι σήμερον μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις, ἔρημος σχεδόν, καὶ πλέον ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ νεκρά. «Δὲν φαντάζεται κανεὶς, λέγει ὁ Ταίν, πόλιν περισσότερον ἐγκαταλελειμμένην, ἔλεικνῃ, παρηκμασμένην». Οἱ ἔρημοι δρόμοι της εἶναι θέαμα ἀλγευνόν' εἰς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν φυτρῶναι ἡ γλῶχ ἀνάμεσα εἰς τὰ ἐξαρθρώμενα λιθόστρωτα. Μεγάλοι τοῖχοι ὑψάνονται θλιβεροὶ κατὰ μῆκος αὐτῶν — περίβολοι μελαγχολικοὶ παλαιῶν μοναστηρίων ἐγκαταλειφθέντων — ψυχρὰ καὶ γυμναὶ προσόψεις ἀρχαίων ἐκκλησιῶν, οἰκίαι χαμηλαί, ἔτοιμοι μύροποι καὶ ἀσήμαντοι, ὑπεράνω τῶν ὁποίων διαγράφεται ἡ κάτοψις παλαιῶν ἔρειπόμενων καὶ κενωμένων πύργων. Ἐντὸς τῶν ἀποκεταμένων τειχῶν τῆς ἡ πόλις, φαίνεται σὸν νὰ ἐσωμαζεύθη ἐκεῖ, καὶ ἄφησε ὀλόγυρά της μεγάλας ἐλευθέρως ἐκτάσεις καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ φαίνεται νὰ ἔφυγε μακρὰν της. Οὔτε κίνησις, οὔτε βιομηχανία, οὔτε ἐμπόριον. Ἄλλοτε — πρὸ 1500 ἐτῶν — ἡ Ραβέννα ἦτο ἀνθηρὰ παράλιος πόλις σήμερον ἐνόηται μετὰ τὴν Ἀδριατικὴν διὰ διώρυγος δέκα χιλιομέτρων, καὶ ἐπάνω εἰς τὰ ὑψώτερον νερά της σφύρονται ὀλίγα λέμβοι, ὀλίγα πλοῖα ἀσημάντου χωρητικότητος. Μία μόνον ὁμορφιὰ τῆς ἀπομένει: ὁ περίφημος πευκῶν, εἰς τὸν μακροσμένον ὀρίζοντα, τὸ «ἀειδαλὲς δάσος» ποῦ ὁ Βύρων, μετὰ τὸν

* Ravenne (Les Villes d'Art célèbres) H. Laurens éditeur 1903.

Βοκκάκιον, ὕμνησε «τὴν σκιερὴ μονασιά του» ἢ ὀνομαστὴ Πινέτα, τῆς ὁποίας τὰ δένδρα, ἀραιωμένα ἀπὸ τὰς πυρκαϊᾶς καὶ τὴν δοιμύτητα τοῦ χειμῶνος, σχηματίζουν μεταξὺ τῆς Ραβέννας καὶ τῆς θαλάσσης σκοτεινὴν γραμμὴν ἐπάνω εἰς τοῦ οὐρανοῦ τὰ ὄρια. Ἐνα μόνον πρᾶγμα εἰς τὴν κοιμωμένην πόλιν ἐλκύει τὸν ταξιδιώτην, τὸν ἱστορικὸν ἢ τὸν καλλιτέχνην: αἱ ἐκκλησίαι, αἱ ὁποῖαι μέσα εἰς τὴν ψυχρὰν γυμνότητα τοῦ τὰς περιβάλλει, διατηροῦν, ἀθίκτους σχεδόν, θησαυροὺς τέχνης θαυμασίους.

Μὴ ζητήσετε λοιπὸν εἰς τὴν Ραβένναν τὴν γόησσαν χάριν τῶν τσοκανικῶν πόλεων, τὸ θέλητρον ἐκεῖνο τὸ συναρπάζον, ποῦ εὐρίσκομεν εἰς τὴν Φλωρεντίαν, τὴν Σιέναν ἢ τὴν Περουσίαν. Ἡ Ραβέννα εἶναι πένθιμος ἀπειρώς· ἀλλ' ἴσως τὸ πένθιμον αὐτὸ προσθέτει εἰς τὸ ἰσχυρὸν ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον γεννᾷ εἰς τὸν ἐπισκέπτην. Ὀλίγαι μόνον πόλεις ἐνέχουν πραγματικῶς περισσότερον ἢ ἡ Ραβέννα τὴν δύναμιν πρὸς τὴν ἀνάκλησιν τοῦ παρελθόντος. Ὅλα ἐδῶ ὁμιλοῦν διὰ μίαν μόνον ἐποχὴν, διὰ μίαν μόνον τέχνην· καμμία ἄλλη σκέψις δὲν ἔρχεται νὰ ταράξῃ τὸν ἐπισκέπτην ἀτενίζοντα ἠρέμα καὶ σιωπηλὰ τὰ μνημεῖα. Ἡ σιγὴ τῶν ἐρημωμένων δρόμων, ὅπου ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀρχαῖοι σαρκοφάγοι ἀκουμποῦν ἐπάνω εἰς τὰ μαυρισμένα τεῖχη, ἢ ἀλγεινὴ ἐγκατάλειψις ποῦ εἶναι χυμένη εἰς ὅλα, ἢ κατάνυξις τὴν ὁποῖαν γεννᾷ ἢ μόνωσις τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἢ ἀπειρὸς ἔκτασις τῶν, ὅλα σὲ κάμνουν νὰ λησμονῆσαι μέσα εἰς τὰς ἀναμνήσεις περασμένων αἰώνων. Ὅταν εἰς τὸ παρεκλήσιον εἰς τὸ ὁποῖον ἀναπαύεται ἡ αὐτοκράτειρα Γάλλα Πλακιδία, σταματᾷ τὸ βλέμμα εἰς τὰ θαυμάσια αὐτὰ ψηφιδωτά, ὅπου, ἐπάνω εἰς βαθὺ κυανοῦν βάθος, ἀνελίσσονται λεπτότατα καὶ ἁρμονικὰ τὰ χρυσᾶ ἀραβουργήματα· διὰ, εἰς τὸν Νέον Ἅγιον Ἀπολλινάριον ἐκπληκτὰ τὰ μάτια προσβλέποντες τὴν μακρὰν ἐκείνην πομπὴν τῶν ἁγίων μὲ τὰς λαμπρὰς ἐνδυμασίας· διὰ εἰς τὸν Ἅγιον Βιτάλιον τέλος, εἰς τὴν μεμονωμένην ἀψίδα ὅπου ἀκτινοβολοῦν τὰ ἐκ χρυσοῦ μωσαϊκά, φαίνονται ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ Θεοδώρα μὲ ὄλην τὴν αὐτοκρατορικὴν μεγαλοπρέπειαν, νομίζεις ὅτι ἐμψυχώνονται καὶ ἀναζοῦν αἱ ἥρεμοι καὶ ἀκίνητοι αὐταὶ μορφαί, καὶ μεταφέρεσαι εἰς τὴν ἐποχὴν ἢ ὁποῖα παρήγαγε τὰ γοητεύοντα αὐτὰ μνημεῖα. Κατὰ τὴν ὄριαν ἐκφρασιν τοῦ Τίτου Λιβίου, ἡ ψυχὴ ἐδῶ γίνεταί ἀρχαία. Ὅταν διαβαζόμεν μέσα εἰς τὰ

βιβλία περὶ τῆς Γάλλας Πλακιδίας, τοῦ Θεοδωρίου, τοῦ Ἰουστινιανῶ, αἱ μορφαὶ αὐταὶ μᾶς φαίνονται ἀόριστοι, λέξεις μᾶλλον, χωρὶς σημασίαν, χωρὶς ἐνδιαφέρον. Εἰς τὴν Ραβένναν, ἀπ' ἐναντίας, γίνονται καὶ πάλιν πραγματικά, σχεδὸν ζωντανά. Εἰς κάθε βῆμα, κατὰ μᾶς τὰς ἐνθυμίζει. Κάθε στιγμὴν ἐγγίζομεν τὰς εἰκόνας τῶν καὶ τὰ ἔργα τῶν. Καὶ μὲ τὴν τόσον ἐκφραστικὴν αὐτὴν ἐξήγησιν τῆς ἱστορίας, ὀλίγον κατ' ὀλίγον χρωματίζονται καὶ φωτίζονται τὰ χρονικά, ἢ παλαιὰ νεκρὰ πόλις πέρνει νέαν ζωὴν· ὁ νοῦς μεταφέρεται ἀκόπως εἰς χρόνους λησμονημένους· καὶ ἀπὸ τὸ ὄραμα αὐτὸ τῆς ἱστορίας πηγάζει καθαρώτερα κατανόησις τῶν προσώπων, φωτεινότερα καὶ πληρεστερα ἀντίληψις τῶν μνημείων.

Προσφυῶς ὀνομάσθη ἡ Ραβέννα *Πομπηία ἰταλο-βυζαντινὴ*. Καμμία ἄλλη λέξις δὲν ἐκφράζει καλλίτερα τὴν μοναδικὴν σημασίαν τῆς πόλεως αὐτῆς εἰς τὴν γενικὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης. Οὔτε εἰς τὴν Ἀνατολήν, οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν ἢ τὴν Θεσσαλονικίαν, ἐκτυλίσσεται ἡ βυζαντινὴ τέχνη τοῦ πέμπτου καὶ ἔκτου αἰῶνος ὅπως εἰς τὴν Ραβένναν. Περισσότερον εἰς τὴν Ραβένναν παρὰ εἰς τὴν Ρώμην καταφαίνεται καὶ κατανοεῖται ἡ μεγάλη ἐπίδρασις τῆς βυζαντινῆς τέχνης ἐπὶ τῆς Ἰταλίας. Ἀναμφιβόλως, ὑπὸ τὸ ἐπίχρῆμα μὲ τὸ ὁποῖον οἱ Τούρκοι ἐκάλυψαν τὰς παλαιὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας, πολλάκις ὑπάρχουν ἄξια λόγου ἔργα τῆς τέχνης αὐτῆς τοῦ ψηφιδωτοῦ, διὰ τῆς ὁποίας μόνης διαβλέπομεν ἀκόμη τὴν ζωγραφικὴν τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ χριστιανισμοῦ· ἀλλὰ τὰ ἔργα αὐτά, τὰ ὁποῖα εἶνε δύσκολον νὰ μελετηθοῦν ἐκ τοῦ πλησίον, καὶ τῶν ὁποίων πολλὰ καταστρέφονται μὲ τὸν χρόνον, ὅσην καὶ ἂν ἔχουν σημασίαν, παρέχουν πολὺ ἀτελὴ καὶ μονομερῆ γνῶσιν τοῦ χαρακτήρος τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Εἰς τὴν Ραβένναν διαφέρει τὸ πρᾶγμα. Εἰς καμμίαν ἄλλην πόλιν δὲν εὐρίσκεται σειρά τοιούτων μνημείων πλουσιωτέρα, μᾶλλον συνεχῆς, γενικῶς μᾶλλον ἀθίκτος, πρὸς τούτοις δὲ εὐκολωτέρα πρὸς σπουδὴν. Ἐδῶ εὐρίσκομεν τὴν καλλιτεχνικὴν ἀνάπτυξιν ἀνευ διακοπῆς καὶ πρωτότυπον ἐπὶ δύο καὶ πλέον αἰῶνας, στενῶς συνδεομένην, διὰ τῶν τεχνικῶν μέσων καὶ τῶν τάσεων, μὲ τὴν ἀνατολικὴν τέχνην καὶ πολὺ διαφορετικὴν τῆς ρωμαϊκῆς κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν. Καὶ βεβαίως θὰ ἦτο παιδαριῶδες νὰ παραγνωρίζωμεν τὴν μεγάλην καλλιτεχνικὴν ἄξιαν τῶν ψηφιδωτῶν τῆς Ἁγίας Κωνσταντίας καὶ τῆς Ἁγίας Πουδεντιανῆς, τὰ

Ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ ΚΑΙ Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ — ΨΗΦΙΔΩΤΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΙΤΑΛΙΟΥ

ὁποῖα διατηροῦνται εἰς τὰς οἰκοδομὰς τοῦ τέταρτου αἰῶνος. Ἄλλ' εἶνε ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι ἀπὸ τοῦ πέμπτου μέχρι τοῦ ὀγδόου αἰῶνος ἡ Ρώμη· μολοντί ἔδρα τῶν παπῶν καὶ πρωτεύουσα τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, κατέρχεται ἀνεπισθητῶς ἐν Ἰταλίᾳ εἰς τὴν τάξιν πόλεως ἐπαρχιακῆς. Ἀπ' ἐναντίας εἰς τὴν Ραβένναν, κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν, αἱ μεγάλα οἰκοδομαὶ ἐξηκολούθουν. Αἱ πολυτελεῖς ἐκκλησίαι, τὰς ὁποίας ἀνήγγειρε ἡ γενναιοδωρία τῶν ἡγεμόνων, οἱ μεγαλοπρεπεῖς διάκοσμοι, ἔργον τῶν ἰκανωτέρων καλλιτεχνῶν, προωρίζοντο δι' αὐτὴν. Καὶ ἐνῶ εἰς τὴν παλικὴν πόλιν ἡ βυζαντινὴ ἐπίδρασις δὲν ἐγένετο τόσον αἰσθητὴ ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς παραδόσεως, εἰς τὴν Ραβένναν, συνδεθεῖσαν ἐνωρὶς μὲ τὸ Βυζάντιον διὰ διαρκοῦς ἐπικοινωνίας καὶ γενομένην κατόπιν κέντρον τῆς αὐτοκρατορικῆς διοικήσεως εἰς τὴν χερσόνησον, ἡ ἀνατολικὴ τέχνη εὐρίσκεται ἐν πλήρει ἀνθίσει.

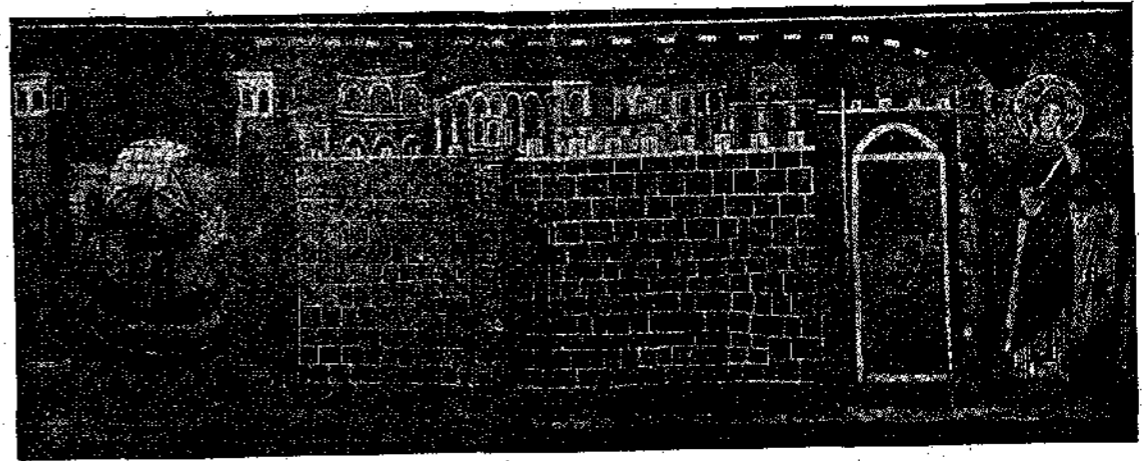
Καὶ πούθενά τέλος, παρὰ μόνον εἰς τὴν Ραβένναν, δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἀνεύρωμεν λεπτομερῶς τὰ τεχνικά μέσα τῆς τόσον ξεχωριστῆς καὶ τόσον σοφῆς τέχνης τοῦ ψηφιδωτοῦ. Ἡ θαυμαστὴ ποικιλία τῶν χρωμάτων ποῦ κατέχουν οἱ καλλιτέχναι αὐτοὶ, ἡ τέχνη μὲ τὴν ὁποῖαν συνδυάζουν τὰ χρωματιστὰ ὑάλινα πετραδάκια, ὁ αἶψον πλοῦτος τῶν ὑλικῶν τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται — μᾶζαι μαργαρώδεις, κύβισκοι ἀργυροὶ ἢ χρυσοὶ —, ἡ ἐπιστημονικὴ γνῶσις πῶς νὰ

δώσουν ἐλαφροτέρας ἀποχρώσεις ἢ νὰ καταστήσουν τὰς εἰκόνας ἁρμονικὰς διὰ τῆς συγκολλήσεως κυβίσκων ἀνομοίων διαστάσεων, ἡ ποικίλλουσα ἐργασία τέλος ἡ ὁποία ἐφαρμόζεται κατὰ διαφοροὺς ἐποχὰς καὶ ὑπὸ διαφόρων καλλιτεχνῶν, ὅλα εἶνε καταφανῆ εἰς τὴν Ραβένναν. Ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς ἐκκλησίας τὴν ὁποῖαν πρόκειται νὰ διακοσμήσῃ, ὁ καλλιτέχνης ζωγραφίζει πρῶτον τὸ θέμα τοῦ ἔπειτα, βραδέως, ἐπάνω εἰς τὰς εἰκόνας αὐτὰς ἐφαρμόζει τὸν ἀκτινοβολοῦντα στολισμὸν τοῦ ψηφιδωτοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἅπλοϊ τεχνίται βοηθοῦν τὸν καλλιτέχνην. Ἡ ἐργασία αὐτὴ εἶναι μακρὰ. Εἰς τὰς ἀχανεῖς μητροπόλεις διαρκεῖ ἐνίοτε ἔτη ὀλόκληρα. Καὶ ἐννοοῦμεν ἐκ τούτου ὅτι διάφοροι μεταβολαὶ ἦτο δυνατόν νὰ γίνοντες εἰς τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τῆς διακοσμῆσεως, καὶ διάφοροι καλλιτέχναι, εἰς τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν, νὰ ἐκτελέσουν ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον ἰδικὰς τῶν συλλήψεως καὶ νὰ ἐκδηλώσουν τάσεις πολὺ διαφορετικὰς. Καὶ εἶναι ἀρκετὰ ἐνδιαφέρουσα εἰς τὰ μνημεῖα τῆς Ραβέννας ἡ μελέτη αὐτὴ καὶ ἡ διάκρισις τῶν ποικίλων ἔργων μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς σχολῆς. Ἄλλ' ἰδίως μένει κανεὶς ἐκθαμβος πρὸ τῆς τεραστίας ἐργασίας, ἢ ὁποῖα συνήνωσε ἐπάνω εἰς τοὺς τοίχους τῶν οἰκοδομῶν τὰ ἑκατομμύρια αὐτὰ τῶν μικρῶν θαλίτων χρωματιστῶν πετραδιῶν, τῶν ὁποίων αἱ ἀνόμοιαι ἐπιφάνειαι ἀντανάκλουν τόσον ὄρατα τὸ φῶς, καὶ φανερῶναι ἢ τεχνικὴ συναρμογὴ τῶν, μετὰ πάροδον,

τόσων αιώνων, την ύπαρξιν, την καλαισθησίαν, και την επιστήμην μίας μεγάλης διακοσμητικής σχολής.

Και αναμφιβόλως, από τόσα θαυμάσια πράγματα, τα όποια επεδείκνυε ή Ραβέννα εις τους περιέργους επισκέπτας, σήμεραν ελάχιστα απομένουν. Μόνον εις τας σελίδας των παλαιών χρονογράφων απαντώμεν τας λαμπράς οικοδομίας: τὸ στάδιον και τὸ ἀμφιθέατρον, τὰ χρυσᾶ ἀνάκτορα και τὸ χρυσούν μιλλιάριον, ποῦ ἐκόσμουσαν ἄλλοτε τὴν πρωτεύουσαν αὐτὴν ἔπειτα, τόσας μεγαλοπρεπεῖς ἐκκλησίας, τὰς ὁποίας εἶχε ἀνεγείρει και ἐξωραΐσει ἢ εὐσέβεια των γενεῶν. Ἀπὸ τοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου, ὁ ὁποῖος, μετὰ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ, ἐληλάτησε τὸ ἀνάκτορον τῆς Ραβέννας και ἀφῆρεσε, τὰ μωσαϊκά, τὰ μάρμαρα και τὰ χαλκοτεχνήματα, διὰ νὰ διακοσμήσῃ τὴν Ἀξέλα-Σαπέλ, μέχρι σήμεραν σχεδόν, ἡ ἱστορία τῆς Ραβέννας εἶναι περίπου ἡ ἱστορία τῆς καταστροφῆς των μνημείων τῆς. Ὁ δέκατος ὄγδοος αἰὼν κατέρριψε τὴν παλαιὰν μητρόπολιν τῆς Ἀναστάσεως, οἰκοδομηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Οὐρσού κατά τὸν τέταρτον αἰῶνα, τῆς ὁποίας οἱ τοῖχοι και ὁ θόλος ἀκτινοβόλου ἀπὸ τὰ ψηφιδωτά. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής, ἐπισκευασθεὶς κατά τὸν 14ον αἰῶνα και τελείως μεταβληθεὶς κατά τὸν 18ον, δὲν διατηρεῖ τίποτε πλέον ἀπὸ τὸν περίφημον διάκοσμόν του τοῦ πέμπτου αἰῶνος, ἐκτελεσθέντα ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας Γάλλας Πλακιδίας. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Σταυροῦ κατά τὸ 1716 ἀνεκαιρίσθη ἐκ βάρων: ὁ σεισμός τοῦ 1688 κατέστρεψε ὀλοτελῶς τὰ ὄρατα ψηφιδωτά τῆς Ἁγίας Ἀγᾶθης· ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας των Γότθων δὲν ὑπάρχει πλέον ὁ Ἅγιος Θεόδωρος, ὀνομαζόμενος σήμεραν Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος και ὁ Ἅγιος Μιχαὴλ ἀπομένουν ψυχροὶ τοῖχοι γυμνωμένοι ἀπὸ κάθε στολισμόν. Τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ὅπου μακρὰ σειρὰ ψηφιδωτῶν και εἰκόνων ἀπεικονίζον τὸν βίον των ἀποστόλων και των μαρτύρων, τῆς Μεγάλης Παναγίας, ὅπου μία θαυμάσια εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ἔλαμπε εἰς τὸ βάθος τοῦ θυσιαστηρίου, τοῦ Ἁγίου Παύλου, τῆς Ἁγίας Ἀγνῆς, ὅπου ἡ διακόσμησης ἦτο ἐπίσης λαμπρά, ἀπομένει μόνον τὸ ὄνομα. Εἰς τὸ παλαιὸν ἀρχιεπισκοπικὸν μέγαρον, εἰς τὸ ὁποῖον εἰργάσθησαν ἐπὶ ἡμῶν και πλέον αἰῶνα οἱ ἀρχιεπισκοποὶ τῆς Ραβέννας, και ὅπου ὑπῆρχον μακρὰ τοιχογραφίαι παραστάουσαι τὰ κυριώτερα συμβάντα τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ και των ἀποστόλων και ὀλόκληρος

σειρὰ πολυτίμων ψηφιδωτῶν, ἀπομένει ἀπὸ ὅλην τὴν λαμπρότητα ἓνα μόνον ἀσήμαντον εὐκτήριον. Τὰ ἀνωκείμενα μοναστήρια τῆς πόλεως, ὁ Ἅγιος Ζαχαρίας και ὁ Ἅγιος Μιχαὴλ, ὁ Ἅγιος Ἀπολλινάριος και ὁ Ἅγιος Θεόδωρος, ὁ Ἅγιος Σεβερίνος και ἡ Παναγία in Cosmedin, ἐξηφανίσθησαν ἢ ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ των μεγάλων ἐκείνων μονῶν, γραφικῶν ἐν τούτοις και κομψῶν, μετὰ τὰς ὁποίας ὁ 17ος και 18ος αἰὼν ἐγέμισαν τὴν πόλιν. Καὶ δὲν σταματῶ καθόλου εἰς τὰ λαμπρὰ ὑφάσματα ποῦ ἐκάλυπτον τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, τὰ κατάχρυσα κεντήματα τὰ παραστάοντα τὸν βίον τοῦ Χριστοῦ, τὰ ἀργυρᾶ και τὰ χρυσᾶ σκεύη, τὰ πλούσια διαδήματα, τὰ πολυτελῆ κηροπήγια, τὰ Εὐαγγέλια τὰ στολισμένα μετὰ πολυτίμους λίθους, μνημεῖα εὐλαβῆ τῆς λατρείας των αὐτοκρατόρων, των βασιλέων και των παπῶν. Ὅλα αὐτὰ ἐξηφανίσθησαν φυσικῶς κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις διὰ των ὁποίων διήλθε ἡ Ραβέννα ἢ μᾶλλον κατὰ τὴν λεηλασίαν ἐκείνην τοῦ 1512, τὴν τόσον καταστρεπτικὴν, ἢ και ἀκόμη μετὰ τὴν ἀδιαφορίαν και τὴν ἀκηδλίαν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀνέλαβον τὴν φύλαξιν των θησαυρῶν αὐτῶν χωρὶς νὰ αἰσθανθοῦν καθόλου τὸ κάλλος των. Ἀλλὰ, ἀπὸ τὸ μακρὸν προάστειον Καισάρειαν, διὰ τῆς ὁποίας ἠγώνετο ἄλλοτε ἡ πόλις μετὰ τὸν λιμένα, τὸν ἀκμάζοντα λιμένα, τίποτε, οὔτε κἂν ἐρείπια ἀπομένουν. Ἐκεῖ ὅπου ἠγείρετο πρὸ χιλίων και πλάνθων, εἰς τὴν ἀδριατικὴν παραλίαν, πολυάνθρωπος ἐμπορικὴ πόλις, ὅπου ὀμιλεῖτο ἔξ ἴσου ἡ ἑλληνικὴ και ἡ λατινικὴ, ὅπου οἱ σύροι και οἱ ἀρμένιοι ἐμποροὶ, οἱ ἐρχόμενοι διὰ τὰς ἐργασίας των, ἐσηματίζον σάν μίαν ἀνατολικὴν ἀποικίαν ἐκεῖ ὅπου ἐξετείνετο μεγάλη θρησκευτικὴ πόλις, κατάμετος ἀπὸ μοναστήρια και ἐκκλησίας, κοσμουμένης ἀπὸ λαμπρὰ ψηφιδωτά, μόνον ἡ ἐρημία και ἡ σιωπὴ τῶρα χύνεται. Οὔτε ἕγνος κἂν ἀπομένει των ναῶν τοῦ Ἁγίου Πρόβου και τοῦ Ἁγίου Ἐλενκαδίου, τῆς Ἁγίας Εὐφημίας τῆς παραθαλασσίου, ἀποσπασμένης ἀπὸ ψηφιδωτά, τῆς Πετριανῆς Ἐκκλησίας, οἰκοδομηθεῖσης κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Πέτρου Χρυσολόγου, και ἡ ὁποία ἦτο ἡ εὐρυτέρα, ἡ μεγαλοπρεπεστέρα ἐκκλησία τῆς Ραβέννας. Ἡ θάλασσα ἀποσυρομένη, ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχε ἄλλοτε ὁ λιμὴν, κατέλιπε μόνον ἕρημον ἔκτασιν, θλιβεράν, τελματάδην, ὅπου βραδεῖς σύρονται ποταμοὶ μέσα εἰς ἀγροὺς σπαρμένους ἀπὸ ρύζι· και εἰς τὴν πυρετώδη αὐτὴν ἕρημον, μόνος και μεγαλοπρεπῆς μάρτυς

ΤΟ ΕΠΙΝΕΙΟΝ CLASSIS—ΨΗΦΙΔΩΤΟΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ἉΓΙΟΥ ΑΠΟΛΛΙΝΑΡΙΟΥ

τῆς ἐκλιπούσης πόλεως, ἐγείρεται ἀπέχων σήμεραν πλέον των πέντε χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν Ραβένναν, ὁ ἐπιβλητικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀπολλιναρίου in Classe.

Και ἀναμφιβόλως, και εἰς αὐτὰ τὰ ἐπιζήσαντα μνημεῖα ὁ χρόνος πολλάκις ἐπέτελεσε τὸ θλιβερόν ἔργον του. Εἰς πολλὰς ἐκκλησίας ἢ ὑγρασία διερχομένη τους τοίχους ἢ και οἱ σεισμοὶ ἀπέσπασαν εἰς διάφορα μέρη τὰ ψηφιδωτά. Ἄλλοι αἱ ἀδέξια ἐπισκευαὶ εἶναι χειρότεροι και ἀπὸ τὴν καταστροφὴν, ἀλλοιοῦσαι οὐκ ὀλίγως τὸν χαρακτῆρα των ἔργων και των μνημείων. Γενικῶς ὁμοῦ, τὰ ἀπομένοντα οἰκοδομήματα εἶναι σχεδόν ἀθίχτα, και εἶναι δίκαιον νὰ προσθέσωμεν ὅτι ὑπὸ τὴν ἐνεργίαν και εὐφρᾶ διευθύνειν τοῦ Κ. Ρίκκι, νῦν διευθυντοῦ τοῦ μουσείου Μπρέρα τοῦ Μιλάνου, ἤρρισε ἀπὸ τινων ἐτῶν νὰ ἐκδηλοῦται εἰς τὴν Ραβένναν εὐλαβῆς φροντίς διὰ τὴν συντήρησιν ἢ τὴν λογικὴν ἐπισκευὴν των ἀπολειπομένων καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν. Τὸ μουσεῖον τῆς Γάλλας Πλακιδίας ἀπηλλάγη τοῦ πλήθους των ἐρειπίων ὅπου ἦτο σχεδόν θαμμένον· ὁ χώρος ὁ περὶ τὴν οἰκοδομὴν τὴν καλουμένην ἀνάκτορον τοῦ Θεοδώριχου και περὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Βιταλίου ἠλευθερώθη ἀπὸ τὰ παράσιτα κτίρια, ποῦ ἀπέκρυπτον τὰ μνημεῖα. Αἱ μαρμαροκονίαι και αἱ ἐγκολλήσεις των μαρμάρων τοῦ βαπτιστηρίου των ὀρθοδόξων, τὰ ψηφιδωτά τοῦ Ἁγίου Βιταλίου, τοῦ Νέου Ἁγίου Ἀπολλιναρίου, ἀνέλαβον τὴν ἀρχαίαν των λαμπρότητα· οἱ σαρκοφάγοι οἱ πληροῦντες τους νάρθηκας τοῦ Ἁγίου Ἀπολλιναρίου εἰς τὸ ἐπίνειον Classis, ἐποποθετήθησαν καλλιτε-

ρον. Τὸ χριστιανικὸν μουσεῖον, τόσον διδακτικὸν και τόσον ἐνδιαφέροντος, ἀναδιοργανώνεται ἤδη. Καὶ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἐπῆλθε φυσικὰ νέα και προσεκτικὴ μελέτη των μνημείων ἐκ τῆς ὁποίας προέκυψε πλήθος νέων παρατηρήσεων, πολυτίμων διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης.

**

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Νέου Ἁγίου Ἀπολλιναρίου, δύο περίεργα ψηφιδωτὰ δείχνουν ἀκόμη ἀμυδρῶς τὴν λαμπρότητα τῆς νεκρᾶς πόλεως κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἕκτου αἰῶνος. Τὸ ἓνα παραστάει τὸ ἐπίνειον, τὸ ἄλλο τὴν Ραβένναν. Καὶ μολονότι ὁ καλλιτέχνης περιορίσθη, και εἰς τὰ δύο, εἰς πολὺ γενικὰς γραμμάς, ἢ ὄψις τὴν ὁποίαν ἔδωκε εἰς τὰ ἀντικείμενα δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἀξία προσοχῆς. Ἐδῶ, εἰς τὸν μετ' ἐπάλλεων περίβολον τοῦ ἐπιλείου, τὸ ὁποῖον χωρεῖ πρὸς τὴν ξηρὰν διὰ πύλης ὑψηλῆς μετὰ πύργους παραπλευρῶς, βλέπομεν κυκλικὸν κτίριον, μετὰ δύο σειρὰς ἀψίδων τὴν μίαν ἐπάνω εἰς τὴν ἄλλην· εἶναι τὸ ἀμφιθέατρον, μετὰ τὸ ὁποῖον συνέχεται ἡ ἑλικειδῆς γραμμὴ μακρᾶς στοᾶς. Δεξιὰ, κυκλοτερῆς διώροφος οἰκοδομὴ στεγασμένη κωνοειδῶς ἐγείρεται ἐπάνω ἀπὸ τὰς κατόψεις, ἡμιεπισκευασμένης, μεγάλης ἐκκλησίας και εἶδους θριαμβευτικῆς ἀψίδος· ἀριστερὰ, μετὰ των τοίχων και τοῦ τετραγωνικοῦ πύργου ἑνὸς φάρου, τρεῖς λέμβοι χρυσαμέναι κινοῦνται ἐπὶ των κυμάτων. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ περιστυλίου ἡ Ραβέννα, τῆς ὁποίας τὰ τεῖχη ἀνοίγονται διὰ μεγάλης πύλης στεφομένης ὑπὸ χρυσοῦ ψηφιδωτοῦ. Εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὸ βάθος τῆς εἰκόνος,

σειρά κτιρίων, τῶν ὁποίων πολλὰ δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀγνωστα. Πλησίον τοῦ τρούλου τοῦ Ἁγίου Βιταλίου ἐκτείνεται ἡ ἐκκλησία τοῦ Νέου Ἁγίου Ἀπολλιναρίου, τῆς ὁποίας διακρίνεται τὸ ὑψηλὸν ἐπιστέγασμα καὶ ὁ κλειστὸς νάρθηξ μακρύτερα τὸ βαπτιστήριον τῶν ἀρειανῶν καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα, καὶ ἰδίως εἰς τὸ πρῶτον ἐπίπεδον, ἀξίας πολλῆς προσοχῆς ἢ ἀπεικόνις τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Θεοδοωρίχου. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο εἶναι μακρὸν διάρροφον κτίριον, στεγασμένον μὲ κοκκίνας πλίνθους καὶ ὑποστηριζόμενον ὑπὸ ὑψηλῶν ἀψίδων· στοᾶ μὲ ἀέτωμα τριγωνικὸν ἀποτελεῖ τὸ κέντρον ἀνακτόρου, εἰς τὸ ὁποῖον εἰσέρχεται διὰ τριῶν μεγάλων θυρῶν. Εἰς τὸ μεταξὺ τῶν κιόνων κρέμονται πλούσια ὑφάσματα καὶ στέφανοι ἀπὸ ἀνθή εἰς τὸ ἀέτωμα τῆς κυρίας θύρας ἀκτινοβολοῦν χρυσαῖα ψηφιδωτὰ ἐπάνω ἀπὸ τὴν καμπὴν τῶν ἀψίδων, ἄλλα ψηφιδωτὰ παριστάνουν ὠραιότατα ἀγαλμάτια πτερωτῶν Νικῶν, αἱ ὁποῖαι κρατοῦν πράσινα στεφάνια· ἡ χάρις τῶν καὶ τὸ ἐλαφρὸν ἐνθυμίζον ὀλίγον τὰς ὄρχηστρίδας τῆς Πομπηίας. Καὶ ἡ ἀρχαία Ραβέννα ὀλόκληρος ἀναφαίνεται εἰς τὰ μάτια μας μέσα εἰς τὰς ἀπεικονίσεις αὐτάς, μὲ τοὺς συνειδημένους τύπους τῶν ἐκκλησιῶν τῆς, μὲ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν χάριν τῶν οἰκοδομῶν τῆς.

Ἄν θέλετε τώρα νὰ ἔχετε πληρεστέραν ἀκόμη καὶ πλέον ζωντανὴν εἰκόνα τῆς πόλεως, ἀνοίξετε τὸ βιβλίον εἰς τὸ ὁποῖον ἕνας ἱερεὺς τοῦ ἐνάτου αἰῶνος, ὁ ἀββᾶς Ἀγγέλλος, ἔγραψε χάριν τῶν καλογῆρων τοῦ μοναστηρίου τοῦ τῆς ἱστορίας καὶ τὰ θαυμάσια τῆς γενετήρας του πόλεως. Δὲν εἶνε βεβαίως μεγάλος ἱστορικός ὁ καλὸς αὐτὸς καλόγηρος, καὶ κάποτε συγγέει τὰς ἐποχὰς καὶ τὰ πρόσωπα καὶ μεταβάλλει καὶ αὐτὴν τὴν ἱστορίαν. Μέσα εἰς τὴν ἀτμοσφαιρᾶν αὐτῆς τῆς Ραβέννας, ὁ ἀφελὴς χρονολόγος δὲν ἠμπόρεσε νὰ μείνῃ ἀπαθὴς πρὸς τὰ πολυτελῆ κτίρια, πρὸς τὰ λαμπρὰ ψηφιδωτὰ: ἀντέγραψε τὰς ἐπιγραφὰς τῶν τοίχων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σαρκοφάγων, περιέγραψε τὰς εἰκόνας αἱ ὁποῖαι ἐκόσμων τοὺς τοίχους, καὶ εἰς τὰς ἀφηγήσεις ἀνεξήτησε τὰ θαύματα καὶ τοὺς θρύλους ποῦ ἀνεφέροντο εἰς τὰ μνημεῖα. Ὅ,τι εἶδε, ὅ,τι ἤκουσε, τὸ ἔβαλε

μέσα εἰς τὸ βιβλίον του, χωρὶς πολλὴν δυσκολίαν· καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ κύριον θέλημα τῆς του. Περιγράφει εὐσυνειδήτως, ἀφηγεῖται μὲ γοητευτικὴν ἀφέλειαν καὶ ἂν ἐνίοτε εἶναι βαρετὸς μὲ τὰς μακρογορίας του καὶ τὴν παράκαιρον φλυαρίαν του, ἔχει ὅμως μίαν ἀξίαν πραγματικὴν. Τὸ ἔργον του, ἀντάξιον μὲ ἐκείνας τὰς Παραδοξογραφικὰς περιγραφὰς, αἱ ὁποῖαι ἐχρησίσμενον ὡς ὁδηγοὶ τῶν προσκυνητῶν τοῦ μεσαιῶνος εἰς τὴν Αἰωνίαν Πόλιν, μᾶς δίδει τὴν ζῶσαν εἰκόνα τῆς βυζαντινῆς Ραβέννας, τῶν μνημείων τῆς καὶ τῶν παραδόσεών τῆς.

Καὶ ἂν θέλετε ἀκόμη νὰ συμπληρώσετε τὴν ἀναβίωσιν αὐτῆς τοῦ παρελθόντος, λησμονηθῆτε, ἀπλοῦστατα, καὶ δνειροπολήσετε μέσα εἰς τὴν σιωπηλὴν σκιάν τῶν ἐκκλησιῶν. Ἐμψυχώσετε μὲ τὴν σκέψιν τὰς ἀκινήτους αὐτάς καὶ ἀφώνους μορφὰς, ποῦ παρελαύνουν κατὰ μῆκος τῶν τοίχων κατεβάσετε εἰς τὸν χορὸν τοῦ Ἁγίου Βιταλίου τὴν αὐτοκρατορικὴν συνοδίαν καὶ εἰς τοὺς νάρθηκας τοῦ Ἁγίου Ἀπολλιναρίου τὴν πομπὴν τῶν ἁγίων, ἡ ὁποία στολίζει τὰς ζωφόρους· ἀναπαραστήσετε μέσα εἰς τὰ μεγάλα κενὰ διαστήματα, τὰς γυναῖκας μὲ τὰς μακρὰς χρυσοκεντήτους ἐσθῆτας, μὲ τὴν μικρὰν χρυσοῦν μίτραν ἐπὶ κεφαλῆς καὶ τὸν κατερχόμενον λευκὸν ἐλαφρὸν πέπλον, ἀπαστραπτούσας ἀπὸ κοσμήματα καὶ λίθους πολυτίμους· προσβλέψετε τοὺς σωματοφύλακας μὲ τὰς ἐπιδεικτικὰς στολὰς τῶν, τοὺς εὐγενεῖς μὲ τοὺς λευκοὺς κεντημένους χιτῶνας, καὶ τοὺς πλουσίους μανδύας τῶν, τὸν ἐπίσκοπον μὲ τὸν κληρὸν του, τὸν ἑξαρχον μὲ τοὺς ἀξιωματικούς του, τοὺς μοναχοὺς μὲ τὸ μακρὸν βαθύχρωμον ῥάσον καὶ τὸν μαῦρον πέπλον ποῦ σκεπάζει τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὤμους τῶν, παρελαύνοντας ὑπὸ τοὺς θόλους. Καὶ τότε τὸ νεκρὸν παρελθὸν θὰ ἐμψυχωθῆ, οἱ αἰῶνες θὰ ἀναζήσουν, αἱ σβυσμέναι μορφαὶ θ' ἀναστηθοῦν. Ἐδῶ ἔγκειται τὸ διπλοῦν θέλημα τῆς Ραβέννας: πονθενὰ ἄλλου ἢ ἀτένις τῶν μνημείων δὲν γεννᾷ ἐδωλότερον τόσον ζωηρὰν εἰκόνα τῆς ἱστορίας πονθενὰ ἄλλου ἢ προσεκτικῆ καὶ ἐπιστημονικῆ μελέτῃ τῶν ἔργων τῆς τέχνης δὲν παρέχει μεγαλειότεραν διδασκαλίαν, περισσότεραν ἀγαλλίασιν.

[Μετάφρασις Κ. Μ.]

CHARLES DIEHL

ΝΙΣΥΡΟΣ

Θεὲ τοῦ Αἰγαίου, τ' αἶμα σου κράτει καὶ μέρενέ τα!
κί ἀπ' τ' ἀκρογιαλὴ τ' ἀνθινο τοῦ φημισμένου Ὀμήρου,
μὲ τίς ἀνάλαφρες πνοές, τὰ χάδια τοῦ ζεφύρου,
συντροφέμῃ τῇ νά διαβῆ ἢ ὀλόχῃ ἢ γολέτα.

Κ' εἶσ', παραβοκύρη μου, μὲ τὰ δελφίνα πέτα
σὲ χρυσαφίων ἀναλαμπές καὶ πέλαγα σαπφείρου
μ' ἀνίσως καὶ σὶ ἀνήσκωτο νησάκι τῆς Νισύρου
σταθῆς, μὲ φόβο μυστικὸ τὸ βράχο αὐτὸν χαϊρέτα.

Νηοὶ δὲν εἶν' ὀλοῦθε τοῦ περιγιαλ' ἂν κοπιᾶξῃς,
δὲ θαυρῆς κόρφο γιὰ νὰ μπῆς, λιμάνι γιὰ ν' ἀράξῃς,
γιατὶ δὲν τῶχ' ἢ θάλασσα γεννήσει ἀπ' τὸν ἀφρό τῆς:

Στὰ Γιγαντοπαλέματα κάποιος θεὸς μὲ μέρα,
ἀπ' τὰ βουνὰ τῶχει τῆς Κῶς τινάζει στὸν ἀέρα,
καὶ πλακωμένος κάτω του σιενάζει ὁ Πολυβότης.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΕΡΟΣ...

ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ ΑΕΡΟΣ ΛΟΓΙΑ...

Ἀλήθεια εἶνε Λόγια τοῦ Ἀέρος... τοῦ Ἀττικοῦ Ἀέρος Λόγια. Τῶν Ροδίων Ἀέρον τῆς Ἀδελφῆς, τῶν Μενεξεδέμων Ἀέρον τῆς Δύσεως. Δὲν τὰ λέγω ἐγώ... Καθισμένα ἐλαφρότατα εἰς τὰ φωτανθισμένα χρώματα, ἐλαφρότατα αἴρονται μόνον τῶν, αἰωροῦνται εἰς τὸν Ἀέρα καὶ σὺν ἄρωμα πλέον εἰς τὸ Φῶς—τὸ θυμαρδὸν Φῶς. Χρυσοῦν στάχιν παῖζον εἰς τὸν ὄμιον κωροροδίνου βράχου, γράφει μὲ τὸ χρυσὸν του δάκτυλον, εἰς τὸν σμαράγδινον οὐρανόν, ποιήματα τρελλότατα. Εἰς τὰ κολποῦμενα πλάγια λόφου μακρονοῦ, φαίνεται ἀναπανομένη ὠραία Νύμφη, λέγουσα τὰ δνειρά της εἰς τὰ φῶτα. Ἀπὸ τὴν λιγυρὰν γραμμὴν λόφου ἄλλου, ἀφίπταται σὺν

πτερωτῆ Νίκη, ἔρχεται, ἔρχεται δὴ χαρὰ, νεοτάτη ὠραία Ἰδέα. Ἀπὸ ἀργυροκλίνοντα κλώνων ἐλαίας, τρυφερότατον ἀποκρεμᾶται αἰσθημα, δπως πίπτουν τῶν ἀνθισμένων δένδρων, τὰ πέταλα τῶν ἀνθῶν. Ἀπὸ γυρομένων ἀκτίνων πύκτου, πίπτει βροχὴ ἀκτίνων ἄλλη, φωτοραίνουσα ἡδονικώτατα τὴν ψυχὴν. Ἀπὸ ἀναπνοῆν κύματος ἰσθωπέτου ἀκτῆς, ἀμβρόσιον ἐκπνέεται συναίσθημα. Καὶ ἀπὸ τὸν χορὸν τῶν δρευνῶν κορυφωειρῶν, ποῦ στεφανώνουν τὸ οὐράνιον Ἄστυ, ἐπορραγία ἐκπορεύεται μελωδία. Δὲν τὰ λέγω ἐγώ... Καθισμένα εἰς τὸν ἄερα, αἴρονται μόνον τῶν, μόνον τῶν ἔρχονται τὰ Λόγια τοῦ Ἀέρος καὶ θωπεύουν τὰ αἰσθητήρια τοῦ ἐφημέρου διαβίτου

της Ζωής. 'Ελαφρά, αϊθέρια, με τὰ χρωματιστά των φορέματα και τὰς μουσικὰς των γραμμὰς, ἀεροποροῦν εἰς τὸν Ἄερα, με μαλακώτατον ταξιδεῖον ρυθμῶν. Ἄλλοτε ἔρχονται σὸν ἴα ἄλλοτε σὸν τριαντάφυλλα, προσφερόμενα ἀπὸ ὠραίων χέρι ἄλλοτε σὸν κρίνοι, κρίνοι χωρὶς ὄργελον, φέροντες Ἐθαγγέλια Χαράς. Καὶ ἐπίοτε ἔρχονται και περιβάθηνται γύρω τῶν κροτάφων, σὸν πρόσαινα στεφάνια κισσοῦ ἐπίοτε σὸν ἀργυρόχροα στεφάνια ἐλαίας. Κάποτε ζητοῦν, ψάλλον, θροοῦν, ψιθυρίζουν, σὸν χεῖλη και κάποτε καίουν, σὸν φιλήματα. Ὡ και! σὸν Ἀφροδίσεια βίαια χεῖλη, φιλοῦν τὰς αἰσθήσεις μεθυστικώτατα τὰ ὠραῖα Λόγια. Λόγια τῶν Ροδίνων Ἄερων τῆς Ἀδῆς, τῶν Μενεξεδένων Ἄερων τῆς Δύσεως. Ἀλήθεια δὲν τὰ λέγω ἐγώ. Ἀλήθεια εἶνε Λόγια τοῦ Ἄερος . . . τοῦ Ἀττικοῦ Ἄερος Λόγια . . .

1 Εἰς ἓνα μέρος τοῦ Ἐλαιῶνος, τοῦ ἱεροῦ Ἐλαιῶνος, ποῦ ἔχει ἀκόμη ἐλαίας τοῦ ὠραίου καιροῦ, εἰς ἀγρὸν φυλαγμένον ἀπὸ τὰ ἀργυρᾶ του φύλλα, ἀγρὸν φουτωμένον ἀπὸ κλήματα νέα, ἓνας νέος, ξανθὸς νέος, κῦπτει σκάπτων, εἰς τὴν ἱερὰν τῆς πρώτης οἰκίαν.

Και ὁ μόνος κρότος τῆς ἀξίνης, ὁ χαμόμενος εἰς τὸ ξανθοπράσινον κῆμα τῶν κλημάτων και τὸ ἀργυροῦν ἀβροσάλευμα τῶν ἐλαιῶν, λαλεῖ ρυθμικᾶ και λέγει :

Ὅργανε, ὄργανε, σκάπτε και δούλευε, δλην τὴν ὄραν, χωρὶς ἀρχήν, χωρὶς τελειωμόν, χωρὶς νὰ πάρῃς ποτὲ ἀνασασμόν. Ὅργανε, ὄργανε, σκάπτε και δούλευε τὴν ἀμπελον ποῦ σοῦ ἔδωκεν ὁ Κύριος, τὴν χρυσοφωτισμένην Ἀμπελον τῆς Ψυχῆς, ποῦ δίδει τὸ μεθυστικὸν τοῦ Ὁραίου ποτόν. Ἐντὸς ὀλίγου θὰ περάσῃ ὁ Κύριος τῆς Ἀμπέλου, θὰ περάσῃ ὁ Κύριος τῆς Ἀμπέλου κουρασμένος, και πρέπει νὰ ἔχῃς χρυσοφώτεινα φύλλα διὰ νὰ στεφανώσῃ τὰ νυκτόχροα μαλλιά του, και πρέπει νὰ ἔχῃς ὠραῖα σταφύλια διὰ νὰ δροσίσῃ τὰ ροδόχροα χεῖλη του.

Ὅργανε, ὄργανε, σκάπτε και δούλευε, χωρὶς ἀρχήν, χωρὶς τελειωμόν, χωρὶς νὰ πάρῃς ποτὲ ἀνασασμόν. Ἐντὸς ὀλίγου θὰ περάσῃ ὁ Κύριος, ὁ Ἀπολλώνιος Κύριος — Ο ΘΑΝΑΤΟΣ.

2 Πλησίον τῆς θύρας τοῦ Ἐρεχθείου περὶ ὄρας ὄρων, και ὅπου γυρίζουν τὰ μάτια, εἰς τὸν

Ἐλαιῶνα, εἰς τὰ πλάγια τῶν κερφοροδίνων λόφων, εἰς τὰ πλάγια τοῦ Πεπελικοῦ, ἢ τοῦ Πάγνηθος, ἢ τοῦ Ἀγάλεω, ἢ τοῦ Κορυνδαλοῦ, τὰ μάτια μένον μαγευμένα, και ἓνα πάντα συναίσθημα πλημμυρίζει τὴν ζωήν.

Σὸν μία μουσικὴ νὰ ἔπαιζε παντοῦ, ἕσμα χαρᾶς ἡδοναίτης και λύτης ἀκροαίτης, σὸν μία δοχῆστρα νὰ ἔπαιζεν ἐκεῖ και νὰ μὴ ἐφθανεν ἦχος ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ δόνησις αἰθέρος ἀηχος, νὰ ἐφθανε μόνον ἕως ἐδῶ και νὰ ἐπαλλε μουσικώτατα τὴν ψυχήν.

Τι θαυμασία ποῦ εἶνε ἡ ζωή! τί θαυμασία ἢ αἰσθησις τοῦ νέου Σώματος εἰς τὸν ἡδονικὸν Ἄερα! πῶς αἰσθάνεται θαυμασία εἰς τὸ κvanoρόδιον φῶς και ποθεῖ, ποθεῖ, ποθεῖ, τὸ κάλλος! τὸ ἔξωτερικὸν κάλλος τὸ ζωγραφιζόμενον ἐντὸς του με φιλήματα μουσικᾶ.

Πλησίον τῆς θύρας τοῦ Ἐρεχθείου, περὶ ὄρας ὄρων, κρατημένος ἐκεῖ εἰς τὸν Ἐαρινὸν Ἄερα, χωρὶς νὰ διανοοῦμαι οὐδέν, αἰσθανόμενος μόνον τὸ Σῶμα νὰ ζῆ, νὰ διαμένῃ μακάριον.

Και κάποτε, σὸν ἓνας πόθος ἀόριστος και φευγαλέος, περὶ εἰς τὸ κvanoτοῦν και αἰθέριον μέθυ τοῦ γλυκοῦ Ἄερος περὶ, μόνος πόθος ἀόριστος και φευγαλέος, περὶ και ἀναπερὶ και περιγυρίζει, ὅπως ἡ σκιὰ τῶν πουλιῶν εἰς τὸ φωτισμένον χῶμα: νὰ ἤμουν Ἐφρηβος Φειδίου Μαρμαρίνου, νὰ βλέπω αἰῶνας αἰῶνων τὸ Ἀττικὸν Φῶς.

3 Ἐδῶ, ἐδῶ, εἰς τὸν Ἀττικὸν Ἄερα, πλεῖ δλη ἢ Σοφία, γεννᾶται και ἐνθουσιάζει ὁ πόθος τῶν Τελείων Καλλονῶν. Ἐδῶ, ἐδῶ ἐπάνω, εἰς τὰ Παλάτια τοῦ Ὁραίου, Νίκης, Ἐρεχθέως, Ἀθηνᾶς, τοῦ Θείου Οἴκου, ὁ θειώτερος τοῦ κόσμου Ἄηρ ἐκδύει τὴν ψυχήν, ὅλων τῶν χυδαίων φορεμάτων, ἐνδύει και κοσμεῖ αὐτήν, δι' ὅλων τῶν βασιλείων ἐνδυμάτων.

Ἐδῶ, ἐδῶ ἐπάνω, εἰς τῶν παγκάλων Ἱερῶν τὸ θεῖον θέαμα, εἰς τοῦ θείου Ἐρεχθείου τὰ πρόθυρα, ὅπου οἱ λευκοφόροι ἱερεῖς τοῦ ὠραίου καιροῦ ἐρέμβαζον με τὰ θεῖα, διαμένω ὄρας ὄρων, μακαρίως λησιμονῶν τὴν ταπεινὴν ζωήν, με ἀφωνον ἐπιστασιν ἀκούων τὸ Νέον μου Σῶμα νὰ ὑμῆ ἀφῶνας, τὸν Θεὸν τοῦ Ὁραίου.

Ἀπὸ τὸν Ἐλαιῶνα, ἀπὸ τὰς μελωδούσας γραμμὰς τῶν Ὁρέων, ἀπὸ τὰ ἀδειανὰ ἄδρυτα τῶν Ναῶν, ἀπὸ κάθε μαρμαρίνην φαεινὴν χορδήν,

αἰ εἰκόνες, αἰ ἰδέαι, τὰ ἀνθη, τὰ ἀρώματα, ἐκπορεύονται, ἔρχονται, ἔρχονται ἀπὸ παντοῦ σὸν ἀνοιγμένα χεῖλη, τὰ ὠραῖα συναισθήματα, οἱ ὠραῖοι πόθοι, τὰ ὠραῖα Λόγια τοῦ Ἀττικοῦ Ἄερος. Ἐρχονται και θαυπεύουν και στολίζουν τὴν ψυχήν και τὴν φιλοῦν, με τὸν διάπυρον πόθον νὰ τὴν κάμουν Ὁραῖαν. Καὶ ἡ Ψυχή ἐφθάρει και μεθᾶ, σὸν Νύμφῃ ὑπὸ παρθένων στολισμένῃ διὰ συνουσίαν με Ὁραῖον Θεόν.

Ἄχ! τί παραδίσαι εἶνε αἱ Ὁραῖ ἐδῶ, ἐδῶ ἐπάνω, εἰς τοῦ θείου Ἐρεχθείου τὰ γαμήλια πρό-

ΝΟΡΒΗΓΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Η ΖΗΤΙΑΝΑ

Τὸ πὸ ὤμορφο κορίτσι τῆς Νορβηγίας ἦτον μία Ζητιὰνα, ποῦ ζητιάνευε σὴς μεγάλες ρούγες.

Ἐίχε τὰ μάτια γαλανά, σὸν τὰπόμακρα τοῦθρονοῦ, σταχυῖα σὸν τὰ μουχρώματα τοῦ δειλινοῦ, μενεξεδένια σὸν τῆς οἰκῆς τῶν δένδρων, πρόσαινα σὸν τὸν Ἀπίρη.

Γιατὶ τὸ χρῶμα τῶν ματιῶν τῆς ἀλλάζε μαζί με τοὺς λογισμοὺς τῆς.

Τὸ πὸ ὤμορφο κορίτσι τῆς Νορβηγίας ἦτον μία Ζητιὰνα, ποῦ ζητιάνευε σὴς μεγάλες ρούγες.

Και καθὼς τὸ κορμὶ τῆς ἦτον ἀσπρο σὸν τὸ χιόνι, τὸ πουλοῦσε σὲ ὄλους τοὺς διαβάτες.

Ὁ Βασιληᾶς ἔστειλε και τὴ ζήτησε κοντὰ του, μα ἐκεῖνη δὲν ἀκουσε τὸ κάλεσμά του.

Γιατὶ τῆς ἄρεσε ὁ ἀνεμος και ὁ κουρνιαχτὸς σὴς μεγάλες ρούγες.

Ὁ Βασιληᾶς τὴν ἔφερε με τὸ σταυρὸ κοντὰ του. Κ' ἐκεῖνη ἦλθε κλαίοντα.

Γιατὶ τῆς ἄρεσε ὁ ἀνεμος και ὁ κουρνιαχτὸς σὴς μεγάλες ρούγες.

Τὰ μαλλιά τῆς ἀστράφτανε σὸν τὰ ἡλιοβασιλέματα τοῦ φθινοποίθρου.

Κι ὁ Βασιληᾶς ἀπῆλθε στὰ κοκινόχροα μαλλιά τῆς τὸ χλωμὸ χρυσάφι μᾶς κορώνας.

Ἡ Ζητιὰνα, ποῦ πουλοῦσε τὸ κορμὶ τῆς, ἔγινε κοσμοδόξαση βασίλισσα. Και εἶπε ἡ Βασίλισσα μίαν ἡμέρα σὴς κοπέλες τῆς ἀκολουθίας τῆς :

«Τὸ μέτωπό μου κορασθῆκε ἀπ' τὸ βάρος τῆς κορώνας.

«Ἐναν καιρὸν ὁ ἀνεμος, σὴς μεγάλες ρούγες, φουσοῦσε μεσ στὰ μαλλιά μου.

«Τὰ ποδάκια μου γυμνά, τὰ πότιζαν οἱ μοχοβολιές τῶν λειβαδιῶν.

θυρα. Ἐπίοτε αἰσθάνομαι ἐπὶ τῶν κότιων μαλακὸν πλοῦτον πορφύρας, και εἰς τὴν κεφαλήν λαμποβολῆν διαδήματος. Ἐπίοτε τὸ Σῶμα προσκλίνει ἀκούσια ἀπὸ τῶν βοθμίδων, διὰ νὰ δεχθῆ τὰ ἀβρότατα χαρίσματα, ὅπως Βασιλεὺς ἀπ' Ἐθῶνον δεχόμενος δῶρα. Ἐπίοτε τὸ Σῶμα ὑποκλίνεται με εὐλάβειαν εἰς ὠραῖον ἄγγελον φέροντα κρίνον και ἐπίοτε μοῦ φαίνεται ὅτι, σὸν ἀπὸ Ὁραῖαν Πύλην Ναοῦ, με ἀργυρομάλλον νεότητα Ὀντος Ἀθανάτου, τείνω ροδότην εὐδαιμονίαν χεῖλών, πρὸς ἅγιον φίλημα Ὁραίας Θεότητος.

Θ. ΘΑΝΑΤΟΣ

« Πλάγιαζα μέσα στὴ γλυκεῖα πυράδα τοῦ θερισμένου γρασιδιοῦ.

« Και τὰ χεῖλια μου ἤξεραν τὸ ἀτέλειωτο μυστήριο τῶν φιλιῶν. Τῶν φιλιῶν, ποῦ δὲν μοιάζανε ποτὲ τὸ ἓνα με τ' ἄλλο.

« Ἐναν καιρὸ ὁ ἀνεμος, σὴς μεγάλες ρούγες, φουσοῦσε μεσ στὰ μαλλιά μου.

« Κ' οἱ ζητιᾶνοι κ' οἱ κλέφτες κ' οἱ βοσκοὶ μαλλώνανε, ποῖος νὰ πρωτοχαρῆ τὰ χάρια μου, κ' ἔσφαζε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον μεσ τὰ σκοτιάδια, γὰ τὴν ἀγάπη μου.

« Ὁ γαλάζιος αἰθέρας ἦταν τὸ παλάτι μου και κορώννα μου ὁ ἥλιος.

« Ἐναν καιρὸ ὁ ἀνεμος, σὴς μεγάλες ρούγες, φουσοῦσε μεσ στὰ μαλλιά μου . . . »

Και σὸν ἐπλάκωσε ἡ νύχτα, γλύστρησε ἡ Ζητιὰνα κρυφὰ ἀπ' τὸ βασιλικὸ κρεβάτι.

Κ' ἔφυγε κοντὰ τῆς μεγάλες ρούγες.

Καιρὸ πολὺ τὴ γύρεφαν σὴς ἐρημιές και στὰ ρουμάνια

Στὸ τέλος βρῆκαν τὸ κορμὶ τῆς μέσα σὶ ἀγριολοῦλονδα.

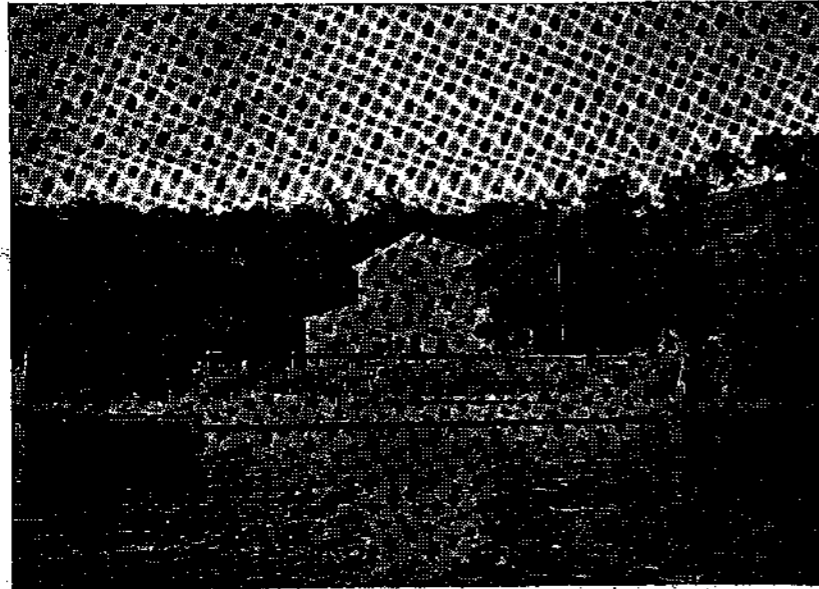
Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀγαπητικὸς τῆς τῆς μεγάλης ρούγας, τὴν εἶχε σφάζει μὴ νυχτιά μεσ στὰ σκοτιάδια.

Τὴν ἀφηκαν νὰ κοιμηθῆ ἀνάμεσα στὸ θερισμένο γρασιδί.

Ὁ ἀνεμος τῆς μεγάλης ρούγας φουσοῦσε μεσ στὰ μαλλιά τῆς.

Τριγύρω τῆς τὰ λειβάδια σκορποῦσαν τῆς μοχοβολιές τους.

[Μετάφρασις] ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΜΑΔΟΥΡΗ — Η ΟΙΚΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΛΑΡΗΤΗ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Κ. ΔΟΣΙΟΥ ΤΟΥ Β. Ν.

GABRIELE D'ANNUNZIO

ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΣΤΙΓΜΑΙ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

[ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΑΣ «ΠΑΡΘΕΝΟΥΣ ΤΩΝ ΒΡΑΧΩΝ»]

Α! διατί δὲν ἀναξῆ σήμερον εἰς ὁποιανδήποτε λατινικὴν γῆν ὁ Διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος μὲ τέχνην τόσῃ βαθεῖαν καὶ τόσῃ ὑπολανθάνουσαν κατώρθωνε νὰ ἐξεγείρῃ καὶ ἐντείνῃ ὅλας τὰς ἐνεργητικότητας τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας εἰς ὄσους τὸν ἐλλησιαζαν διὰ νὰ τὸν ἀκούσουν :

Εἰς τὴν ἐφηβικὴν μου ἡλικίαν μίᾳ παράδοξος μελαγχολία μὲ κατελάμβανε μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Διαλόγων, ὅταν προσεπάθουν νὰ φαντασθῶ τὸν κύκλον τῶν ἀπλήστων καὶ ἀνησυχῶν ἐκείνων μαθητῶν ποῦ ἦσαν συνηγμένοι περὶ αὐτόν. Ἐθαύμαζα τοὺς ὠραιότερους ἀπὸ αὐτοὺς, ἐκείνους ποῦ τοὺς περιεκόσμων τὰ εὐγενέστερα χαρίσματα, ἐκείνους ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ στρογγύλοι καὶ προέχοντες ὀφθαλμοὶ του — ὀφθαλμοὶ ἀλλόκοτοι, ὀφθαλμοὶ καινοί, ποῦ σ' αὐτοὺς ἐνυπῆρχε κάποια ὀπτική δύναμις ἰδιάζουσα εἰς αὐτὸν μόνον, — προσηλοῦντο ἀσμενέ-

στερα. Ἐν τῇ φαντασίᾳ μου παρετεινότο αἱ περιπέτεια τῶν ἀλλοδαπῶν ποῦ προσήρχοντο πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τόπους μακρυνούς, καθὼς ὁ θρόξ ἐκείνος Ἀντισθένης ποῦ διήνευε τεσσαράκοντα στάδια καθ' ἐκάστην διὰ ν' ἀκούῃ τὴν διδασκαλίαν του, καὶ καθὼς ἐκείνος ὁ Ἐδκλείδης ποῦ — ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν ἀπαγορεύσει εἰς τοὺς κατοίκους τῶν Μεγάρων νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἶχαν ὀρίσῃ κεφαλικὴν ποινὴν κατὰ τῶν παραβατῶν — ἐφοροῦσε ἐνδύματα γυναικεῖα καὶ ἔτσι ἐνδεδυμένος καὶ μετημφισμένος ἐξήρχετο ἀπὸ τὴν πόλιν του ὅταν ἐσκοτεινίαζε, διήνευε μακρότατον διάστημα διὰ νὰ παρίσταται εἰς τὰς ὀμίλιας τοῦ Σοφοῦ. Ἐπειτα, περὶ τὴν χαραινῆν, ἐξεκινούσε πάλιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀμφίεσιν μὲ τὰ στέρνα γεμάτα ἀπὸ ἀσβεστον ἐνθουσιασμόν. Καὶ μὲ συνεχίνει ἡ τύχη τοῦ Φαίδωνος, τοῦ νεανίου τοῦ τόσο ὠραίου, ὁ ὁποῖος ἀχμαλωτισθεὶς εἰς τὸν πόλε-

μον καὶ πωληθεὶς εἰς τὸν διευθυντὴν ἑνὸς οἴκου ἀπωλείας, ἐδραπέτευσεν ἀπὸ τὸν τόπον τῆς ἀτιμίας καὶ κατέφυγεν εἰς τὸν Σωκράτη, καὶ ἀφοῦ ἐπέτυχε τὴν λύτρωσίν του διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ Διδασκάλου, συμμετέχε τῶν ἑορτῶν τῆς καθαρᾶς σκέψεως.

Μοῦ ἐφαίνεται πράγματι ὅτι ὁ φαιδρὸς αὐτὸς διδάσκαλος ὑπερέβαινε κατὰ τὴν γενναίω ψυχίαν τὸν Ναζωραῖον. Ἴσως ὁ Ἑβραῖος, ἂν οἱ ἐχθροὶ του δὲν τὸν ἐφόνευαν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας του, θ' ἀπετίναζε τέλος τὸ φορτίον τῶν θλίψεων του καὶ θὰ εὗρισκεν οὐσίαν καινὴν εἰς τοὺς ὀρίμους καρπούς τῆς Γαλιλαίας του, καὶ θὰ ὑπεδείκνυνεν εἰς τοὺς μαθητὰς του ἕτερον Ἀγαθόν. Ἀλλ' ὁ Ἕλλην εἶχεν ἀγαπήσει πάντοτε τὴν ζωὴν, καὶ τὴν ἡγάπα καὶ ἐδίδασκε νὰ τὴν ἀγαποῦν. Προστάτης καὶ μάντις σχεδὸν ἀλάθητος ἐδέχετο τὰς ψυχὰς ποῦ μέσα εἰς αὐτὰς τὸ βαθύ του βλέμμα ἀνεκάλυπτε μίαν δύναμιν, καὶ εἰς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν ἀνέπτυσσε, ἐνέτεινε τὴν ἐμφυτον αὐτὴν δύναμιν· οὕτως ὥστε ὄλοι, περιβεβλημένοι τὴν φλόγα του, ἀπεκαλύπτοντο λογυραὶ ἐν τῇ ποιικίᾳ των. Ἡ μεγαλειτέρα του ἀξία ἐξεδηλοῦτο ἀκριβῶς ἐν τῷ ἀποτελέσματι τούτῳ διὰ τὸ ὁποῖον οἱ ἐχθροὶ του τὸν κατηγοροῦν· ὅτι δηλαδή, ἀπὸ τὴν σχολὴν του — ποῦ εἰς αὐτὴν συνηγνῶντο ὁ χρηστός Κρίτων καὶ ὁ Πλάτων ὁ οὐράνιος καὶ ὁ παραληρῶν Ἀπολλόδορος καὶ ὁ χαρίεις ἐκείνος Θεαίτητος ὁ ὅμοιος μὲ ρύακα ἐλαίου ὁ ὁποῖος ἔδει ἀφορητὴ ἠδυνήθησαν νὰ προσέλθουν ὁ φιλήδονος κυρηναϊκὸς Ἀριστιππος καὶ ὁ Κριτίας ὁ βιαιοπαθέστερος τῶν Τριάκοντα Τυράνων καὶ ὁ ἄλλος ἐκείνος τύραννος Χαρικλῆς καὶ ὁ θαναμαστός ἐκείνος παραβάτης τῶν νόμων Ἀλκιβιάδης, ὁ ὁποῖος δὲν ἐγνώρισεν ὄρια εἰς τὴν προμελετημένην αὐτοῦ ἀκολασίαν. «Ὅταν ἀκούω τοὺς ὄγους τοῦ Σωκράτους, ἡ καρδία μου πάλ्लεται πολὺ σφοδρότερα ἢ εἰς τοὺς Κορύβαντας», ἔλεγε ὁ Κλεινίου υἱός, ὁ αἰλουροειδοὺς χάριτος νεανίας, ὁ μὲ κισθὸν καὶ ἰαῖεστεμμένος, — πλέκων ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ λαμπρότερον ἐγκώμιον μὲ τὸ ὁποῖον ἐθεοποιήθη ποτὲ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς τὸ τέλος ἑνὸς Συμποσίου, τοῦ ὁποῖου οἱ συνδαιτυμόνες ἐδέχθησαν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Σιληνοῦ τὴν ὑψηλὴν μῆσιν τῆς Διοτίμης.

Ἦδη, ποίας ἐνεργητικότητας ἕνας τοιοῦτος διδάσκαλος θὰ ἐξήγειρε μέσα μου; Ποίας μουσικᾶς ἁρμονίας θὰ μ' ἔκαμνε ν' ἀνακαλύψω; Πρὸ παντός, θὰ ἐδεδάξε τὴν καρδίαν μου

μὲ τὴν σπανίαν ἐκείνην δύναμιν ποῦ εἶχε νὰ αἰσθάνεται ἐπίσης τὴν γοητείαν τῆς φθορῆς ὠραιότητος, καὶ νὰ ἐξευγενίξῃ διὰ κάποιον μέτρον τὰς κοινὰς ἡδονὰς καὶ ν' ἀναγνωρίξῃ τὴν ἀξίαν ποῦ ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου ἀπονέμει εἰς τὴν χάριν τῶν γῆινων πραγμάτων.

Ἄγνος καὶ ἄμωμος ὡς κάθε ἄλλος ἐν τῇ θεωρίᾳ, ἐκέκτητο ἐν τούτοις αἰσθήσεις ἐξαισίας, ἱκανὰς νὰ εἶνε οὕτως εἰπεῖν οἱ χαριτόβρυτοι καλλιτέχναι τῶν συναισθημάτων του. Κατὰ τὸν Ἀλκιβιάδην, ὁ ὁποῖος ἦτο εἰδήμων, κανεὶς ἄλλος δὲν ἦτο τόσο ἱκανὸς ν' ἀπολαμβάνῃ τῶν συμποσίων. Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Συμποσίου τοῦ Ξενοφώντος, ὁ Σωκράτης θεωρεῖ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν μικρᾷ σιωπῇ τὸ τέλειον κάλλος τοῦ Αὐτολύκου, ὡς ν' ἀνεγνώριζε κάποιον ὑπεράνθρωπον παρουσίαν. Ἐπειτα, μὲ καλαισθησίαν λεπτοτάτην, πραγματεύεται περὶ τῶν ἀρωμάτων, περὶ τῆς ὀρχήσεως καὶ περὶ τοῦ οἴνου, ὄχι χωρὶς νὰ περικοσμή τὸν λόγον αὐτοῦ μὲ ζωηρὰς ἀλληγορικὰς εἰκόνας, ὡς σοφὸς καὶ ὡς ποιητής. Ἐπειτα, προβάλλων ἑαυτὸν, παιδιᾶς χάριν, ὡς ἀντίζηλον τοῦ Κριτοβούλου κατὰ τὸ κάλλος, ἐκφέρει τὴν σαρκικὴν αὐτὴν φράσιν. «Ἀφοῦ ἔχω τὰ χεῖλη ἀδρότερα ἀπὸ τὰ ἰδικά σου, δὲν φρονεῖς ὅτι θὰ ἔχω ἐπίσης ἡδονικώτερον τὸ φίλημα»; Εἰς τὸν Συρακούσιον ὁ ὁποῖος παρέχει τότε ὡς τερπνὸν θέαμα μίαν ἀλητριδα, μίαν πολυθαύμαστον ὀρχηστρίδα καὶ ἕνα παιδα κιθαριστὴν, συμβουλεύει νὰ μὴ ἐξαναγκάξῃ ἐπὶ πλέον τὰ τρία νεαρὰ αὐτὰ σώματα εἰς ἀγωνίσματα ἐπιμοχθία καὶ ἄλλα κινδυνώδη τὰ ὁποῖα δὲν παρέχουν καμμίαν ἡδονήν, ἀλλὰ νὰ καθιστᾷ ἐφικτὸν ὥστε ἡ παιδικὴ αὐτῶν ἀβροτής, ρυθμιζομένη ἀπὸ τοὺς ἤγους τοῦ αὐλοῦ, νὰ προσλαμβάνῃ τὰς στάσεις αἱ ὁποῖαι ἰδιάζουσιν εἰς τὰς Χάριτας, τὰς Ὠρας καὶ τὰς Νύμφας ἐπάνω εἰς τ' ἀριστουργήματα τῆς ζωγραφικῆς. Οὕτως εἰς τὴν ἀταξίαν ἡ ὁποία καταπλήσσει ἀντιτάσσει τὴν τάξιν ἡ ὁποία τέρπει, καὶ ἐν τούτῳ ἀποκαλύπτεται μίαν ἀκόμη φορὰν φίλος τῆς μουσικῆς καὶ ἀριστοτέχνης τῆς εὐρυθμίας.

Ἄλλ' ἐκεῖνο ποῦ ἰδίως μὲ συνεκίνησεν εἰς τοὺς τόσῃ περασμένους αὐτοὺς καιροὺς, καὶ ποῦ μὲ συγκινεῖ ἀκόμη σήμερον, εἶνε ἡ τελευταία τῆς ψυχῆς του καὶ τῆς χειρὸς του κίνησις πρὸς ἕνα πρᾶγμα ὠραῖον, ζωντανόν, ἀγαπημένον καὶ εὐθρυπτον· διότι ἡ ψυχὴ μου ἐνίοτε ἀσμενίζει νὰ ἀναπαύεται εἰς τὰς ἡδονικὰς μελαγχολίας καὶ τὰς γονίμους δυσφορίας τὰς ὁποίας

ήμπορεί να παραγάγη εν βίω ευγενούς άφρο-
διαίτης τὸ αίσθημα τοῦ διηνεκῶς εφημέρου
καὶ τοῦ διηνεκῶς φροῦδου καὶ φθαρτοῦ.

Εἰς τὸν διάλογον τῆς τελευταίας δεύλης με
συγκινεῖ ὀλιγότερον τὸ μέρος ποῦ ὁ Κρίτων,
κατὰ παράκλησιν τοῦ ὑπηρετοῦ ὁ ὁποῖος παρα-
σκευάζει τὸ κώνειον, διακόπτει τὸν λόγον τοῦ
μελλοθανάτου διὰ τὰ τὸν παροτρύνει νὰ μὴ
ἐξάπτεται ἂν θέλη τὸ δηλητήριον νὰ ἐπιφέρῃ
ταχέως τὸ ἀποτελέσματὸν καὶ ποῦ ὁ Σοφὸς
ἀτρόμητος συνεχίζει τὴν ἔρευναν αὐτοῦ μ' ἕν
μειδιάμα καὶ με μαγεύει ὀλιγότερον ἢ μουσι-
κατὰτῆ ἐκεῖνη παραβόλῃ τῶν μαντικῶν κύκλων
καὶ τῆς μελωδικῆς τῶν εὐφροσύνης· καὶ μ' ἐκ-
πλήσσουν ὀλιγότερον αἱ ἔσχαται στιγμαὶ κατὰ
τὰς ὁποίας ὁ ἀνὴρ αὐτός, με βραχείας κινήσεις
καὶ με βραχείς λόγους, ἀποτελεῖ ὅπως ἕναρ-
γῶς τὴν ἰδίαν του τελειότητα καὶ, καθὼς ὁ
καλλιτέχνης ὁ ὁποῖος παρέσχε τὴν τελειὴν ἐπε-
ξεργασίαν εἰς τὸ ἔργον του, θεωρεῖ μ' εὐχαρί-
στησιν τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ εἶδωλον, — θαῦμα ρυθ-
μοῦ, — τὸ ὁποῖον θὰ παραμείνῃ ἀθάνατον ἐπὶ
τῆς γῆς παρ' ὅσον με μαγεύει ἡ ἀπροσδόκητος
σιωπὴ ἡ ὁποία διεδέχθη τὰς ἀμφιβολίας τὰς
ἀντιπροβληθείσας ἀπὸ τὸν Κέβητα καὶ τὸν
Σιμίαν εἰς τὴν βεβαιότητα τὴν ὁποίαν ἐξέ-
φρασεν ὁ εὐγλωττος διδάσκαλος περὶ μελλούσης
ζωῆς.

Υπήρξε βαθεῖα ἡ σιωπὴ αὐτῆ κατὰ τὴν
ὁποίαν αἱ ψυχαὶ ἀφνιδίως τυφλωθεῖσαι, ὠρ-
μησαν ὡς εἰς ἄβυσσον, ὅταν ἀφνης ἐορέσθη
ἡ ἀκτίς τοῦ φωτός ἡ κατευθυνομένη πρὸς τὸ
Μυστήριον ἀπὸ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐπλησίαζε νὰ
εἰσελθῇ εἰς αὐτό.

Ὁ Διδάσκαλος ἐμάντευσε τὴν μελαγχολίαν
τοῦ ἀφνιδίου αὐτοῦ παρὰ τοῖς πιστοῖς του
συνοκοτασμοῦ καὶ ἐπὶ ἕν λεπτόν, αἱ πτέρυγες
τῆς φιλοσοφίας του συνεπτύχθησαν. Ἡ πραγ-
ματικότης παρουσιάσθη καὶ πάλιν εἰς τὰς αἰ-
σθήσεις του καὶ τὸν ἐκράτησεν ἀκόμη ὀλίγον
ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ πεπερασμένου καὶ τοῦ ἀντιλη-
πτοῦ. Ἦσθάνθη τὸν χρόνον φεύγοντα, τὴν

ζωὴν διαρρέουσαν. Καὶ ὅταν οἱ ὀφθαλμοὶ του
ἀπετέθησαν ἐπάνω εἰς τὸν ὠραῖον καρηκο-
μόωντα Φαῖδωνα, ἴσως τὰ ὄτα του προσεδέ-
χθησαν κάποιαν βοήθην ἀπὸ τὴν μεγαλοπρεπῆ
πόλιν, ἴσως οἱ ῥώθωνές του εἰσέπνευσαν τὸ
ἄρωμα τοῦ νέου θέρους τοῦ ἤδη ἐγγύς.

Ἐκεῖ ποῦ ἦτο καθισμένος ἐπάνω εἰς τὴν
κλίην του καὶ ὁ Φαῖδων ἐκάθητο κοντὰ του
εἰς ἕνα σκίμποδα, ἀπέθεσε τὴν χεῖρα ἐπάνω
εἰς τὸ κεφάλι τοῦ μαθητοῦ του, τοῦ ἐθώ-
πευσε τὰ μαλλιά, τοῦ τὰ ἔσφιξε ἐπάνω εἰς τὸν
αἰχένα κατὰ τὴν συνήθειαν ποῦ εἶχε νὰ παίζῃ
ἔτσι με τὰ δάκτυλα εἰς τὸν πλούσιον αὐτὸν νεα-
νικὸν δρυμόν¹. Δὲν ὠμίλει ἀκόμη, τόσον ἡ
συγκίνησίς του θὰ ἦτο ἔντονος καὶ ἡδονικῆ.
Διὰ τοῦ πράγματος αὐτοῦ τοῦ ζωντανοῦ καὶ
φθαρτοῦ, ἐπικοινωνεῖ μίαν τελευταίαν φορὰν
με τὴν γῆϊνὴν ζωὴν ἐν τῇ ὁποίᾳ εἶχε συμπλη-
ρώσει τὴν τελειότητά του, ἐν τῇ ὁποίᾳ εἶχε
πραγματοποιήσῃ τὸ κατ' αὐτὴν ἰδεώδες τῆς
ἀρετῆς· καὶ ἡσθάνετο ἴσως ὅτι τίποτε δὲν
ὑπάρχει πέραν αὐτῆς, ὅτι ἡ τελεσθεῖσα ζωὴ του
ἦτο αὐτάρκης, ὅτι ἡ παράτασις ἐν τῇ αἰωνιό-
τητι δὲν ἦτο ἡ ἀπλή ἐμφάνεια — ὁμοία με τὸν
ἄλω ἀστέρος — παραγομένη ἀπὸ τὴν ἐξαιρετι-
κὴν αἴγλην τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς του. Ποτὲ
ἄλλοτε ἡ κόμη τοῦ νεανίου δὲν εἶχε δι' αὐτὸν
σημασίαν τοσοῦτω θείαν. Τὴν ἀπελάμβανε διὰ
τελευταίαν φορὰν ἀφοῦ ἔμελλε ν' ἀποθάνῃ καὶ
ἤξευρεν ἐπίσης ὅτι τὴν ἐπαύριον εἰς σημεῖον
πένθους, αὐτὴ θὰ ἐκόπτετο. Εἶπε τέλος — καὶ
ποτὲ οἱ μαθηταὶ του δὲν ἐγνώρισαν εἰς τὴν
φωνὴν του τοιοῦτον τόνον — εἶπεν· «Ἀῦριον,
ὦ Φαῖδων, θὰ τὰ κόψης τὰ ὠραία αὐτὰ μαλ-
λιά!» Καὶ ὁ νεανίας· «Προφανῶς, ὦ Σώ-
κρατες».

[Μετάφρασις Χ. Θ. Δ.].

¹ Καταψήσας (θαυπέσας) σὺν μου τὴν κεφαλὴν καὶ
στυπίας τὰς τρίχας ἐπὶ τῷ αἰχένῳ (εἰκόθει γὰρ ὁ-
πότε τόχοι, παίζουν εἰς τὰς τρίχας μου).

Πλάτωνος Φαῖδων.

Η ΕΠΙΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ Κ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ*

Τὸ ζήτημα τῆς διγλωσσίας, ἦτοι τοῦ μεγέθους
τῆς μεταξὺ καθαρευούσης καὶ δημώδους
διαφορᾶς, δὲν ἀποτελεῖ τὸν κύριον πυρῆνα τοῦ
γλωσσικοῦ ζητήματος, ἀλλὰ καίτις ἄλλως σπου-
δαιον, εἶνε πάντοτε δευτερεύον. Δὲν πρόκειται
δηλαδὴ κυρίως νὰ ἀποδειχθῇ ἂν ὑπάρχῃ διγλωσ-
σία ἢ ὄχι, ἀλλὰ μᾶλλον ἂν ἡ παρούσα γλωσ-
σικὴ κατάστασις, *ὡπωσδήποτε καὶ ἂν χαρακτηρι-*
σθῇ, εἶνε εὐλογος καὶ φυσικὴ ἢ τοῦναντίον
παράλογος καὶ παρὰ φύσιν. Τὰ κύρια λοιπὸν
θέματα τὰ ἀποτελοῦντα τὸ γλωσσικὸν ζήτημα
εἶνε οἱ ἀκόλουθοι δύο ἰσχυρισμοί, ἦτοι α') ὅτι ἡ
καθαρεύουσα συνίσταται ἐκ στοιχείων νεκρῶν,
ὀμιλουμένων μόνον πρὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν, καὶ
ἀκαδημαϊκῶ τῷ τρόπῳ ἀνακληθέντων ἐκ νέου
εἰς χρῆσιν ὑπὸ τῶν διδασκάλων μόλις πρὸ ἑκα-
τὸν ἐτῶν, β') ὅτι σήμερον ἡ καθαρεύουσα δὲν
ὀμιλεῖται ὑπὸ οὐδενός, οὔτε ἐννοεῖται ὑπὸ τῶν
πλείστων, γράφεται δὲ μόνον ἕνεκα παραλόγου
ζήλου πρὸς τὴν ἀρχαιότητα. Ἄν ταῦτα ἦσαν
ἀληθῆ, βεβαίως ἡ καθαρεύουσα δὲν ἔπρεπε νὰ
ὑπάρχῃ. Ἄλλ' ὅμως ἐξ ἐναντίας ἀπεδείχθη α')
ὅτι τὰ ἀποτελοῦντα τὴν καθαρεύουσαν στοιχεία
οὐδέποτε ὑπῆρξαν νεκρά, ἀλλ' ἀείποτε ἦσαν ἐν
χρῆσει μεταδιδόμενα διὰ προφορικῆς παραδό-
σεως ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, καὶ β') ὅτι σήμερον
ὄχι μόνον ὀμιλεῖται ἡ καθαρεύουσα (ἔστω καὶ
μετὰ συχνῶν μεταπτώσεων καὶ ἀναμιξεῶν μετὰ
τῆς δημώδους), ἀλλὰ προσέτι ἐν εὐρυτάτῳ κύ-
κλῳ διανοημάτων αὐτὴ εἶνε τὸ φυσικώτατον καὶ
προχειρότατον, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ μόνον μέσον
ἐκφράσεως, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ συστηματικῶς
καταπολεμοῦντες τὴν καθαρεύουσαν δὲν δύναν-
ται νὰ ἀποφύγῃσι τὴν χρῆσιν αὐτῆς, *«ὄνσα-*
νασχετοῦσι» δὲ καὶ προσπαθοῦσι νὰ καταργή-
σωσιν αὐτὴν διὰ τῆς βίας. Τί ἄλλο λοιπὸν δη-
λοῦσι ταῦτα, εἰμὴ ὅτι ἡ καθαρεύουσα εἶνε
διάλεκτος ζῶσα καὶ ἐπικρατεστέρα τῆς δημώ-
δους, καὶ ἐπομένως ὅτι ὡς τοιαύτη δύναται εὐ-
λογώτατα νὰ ὑπερισχύσῃ αὐτῆς;

Ἰσχυρίζεται ὅμως ὁ κ. Ξενοπούλου ὅτι ἡ κα-
θαρεύουσα ἔχει μέγιστον ὀργανικὸν ἐλάττωμα,
ὅπερ καταδικάζει αὐτὴν ἀμετακλήτως εἰς θά-
νατον, τουτέστιν ὅτι εἶνε τεχνητή, τοῦτο δὲ τὸ
ἐλάττωμα εἶνε καὶ τὸ μόνον αἴτιον τῆς διγλωσ-

σίας, δηλαδὴ *«ὑπάρχει ἡ διγλωσσία μόνον διότι*
ἡ καθαρεύουσα εἶνε γλῶσσα τεχνητή». Ἡ τελει-
ταία ὁμως αὕτη παρατήρησις οὐδὲν ἄλλο εἶνε
εἰμὴ ἀπλή ἀπερίσκεπτος ἐκφρασις, διότι ἡ δι-
γλωσσία ἠδύνατο νὰ ὑπάρχῃ καὶ χωρὶς νὰ εἶνε
τεχνητὴ ἢ καθαρεύουσα. Ὑπάρχουσιν ἐν Ἄλ-
βανίᾳ ἱκανοὶ διγλωσσοὶ ὀμιλοῦντες ἐκ νηπι-
ακῆς ἡλικίας ἄλβανικὰ καὶ κουτσοβλαχικὰ, καί-
τοι οὔτε ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσα εἶνε τεχνητὴ οὔτε
ἡ κουτσοβλαχικὴ. Ὅμοιως κατὰ τὴν μαρτυρίαν
τοῦ Θουκυδίδου καὶ τοῦ Διοδώρου ἦσαν δι-
γλωσσοὶ οἱ περὶ τὴν Ἀμφίπολιν θρακικοὶ λαοὶ
χωρὶς νὰ προκαλέσῃ τὴν διγλωσσίαν τὸ τεχνη-
τὸν τῆς θρακικῆς ἢ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης.
Ἐπειτα ἐνῶ τὸ τεχνητὸν τῆς καθαρευούσης
θεωρεῖ ὡς θανάσιμον ἀμάρτημα αὐτῆς, μετ'
ὀλίγον ὁμολογεῖ ὅτι *«ἡ δημοτικὴ καλλιεργεῖ-*
ται καὶ σιγὰ σιγὰ ἀποβαίνει γλῶσσα γενικῶς
φιλολογικῆ». Ἄλλ' ὅμως τοῦτο οὐδὲν ἄλλο
δηλοῖ εἰμὴ ὅτι καὶ ἡ γραφομένη δημώδης εἶνε
καὶ αὕτη τεχνητὴ, ὡς ἡ καθαρεύουσα, διότι
ἄλλην τέχνησιν τῆς καθαρευούσης ἐγὼ τοῦλά-
χιστον δὲν γνωρίζω πλὴν τῆς *καλλιεργείας* ταύ-
της ἢ ἀληθῶς *φυσικῆ* γλώσσαι μεταχειρίζεται
ἀδιακρίτως τὸ προστυγνὸν γλωσσικὸν ὕλικὸν ἀδι-
αφορούσα τελείως ἐν τούτῳ εἶνε ἰθαγενὲς ἢ ξέ-
νον; ὄρθον ἢ ἔστρεβλωμένον, κανονικὸν ἢ ἀ-
κανόνιστον, εὐήχον ἢ κακῆχον².

Ἡ καθαρεύουσα βεβαίως δὲν εἶνε ἀδιάφο-
ρος ὡς πρὸς τὸ ποῖον τοῦ ὕλικου αὐτῆς, ἀλλ'
ἐκλέγει αὐτὸ κατ' ἐπιλογὴν, ὥστε πρέπει νὰ ὀ-
νομασθῇ τεχνητὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ γραφομένη δη-

¹ Ἐπίσης καὶ ὁ κ. Παλαμᾶς (Παναθηναῖα Γ' σελ.
490) ὁμολογεῖ ὅτι λέξεις τινὰς καὶ τύπους τῆς καθα-
ρευούσης, οἵτινες πρῶτα πρῶτα ἔρχονται στῆς πένας
του τῆν ἀρχῆ, ἢ μεταμορφῶνται φέροντας ἐπὶ ποῦ πρῶ-
παι ἢ τὰ διώγειν ἰδιότεια. Δὲν εἶνε λοιπὸν τεχνητὴ ἢ κατὰ
τοιοῦτον τρόπον κατασκευασθὲν διάλεκτος; Σημειώ-
τερον δὲ ὅτι ἡ τεχνητὴ γλῶσσα δύναται κάλλιστα νὰ
μεταβληθῇ εἰς φυσικὴν καθ' ἃ παρῆσθησεν ἐν σελ.
123 ἐπιμαρτυρεῖται καὶ μαρτυρίαν τοῦ H. Paul, ὥστε
τὸ τεχνητὸν δὲν ἀρκεῖ νὰ καταδικάσῃ γλῶσσαν τινὰ εἰς
θάνατον.

² Τοῦτο ἐννοεῖται ὅτι ἐπιφέρει ταχέως ἀλλοιώσεις
καὶ ἀναμιξεις μετ' ἄλλων γλωσσῶν καὶ διαλέκτων,
ὥστε δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ φυσικὴ γλῶσσα διαδεδο-
μένη εἰς μεγάλην περιοχὴν καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον δι-
τηρομένη. Ἐνεσθὲν προκύπτει ἡ ἀνάγκη τῆς τεχνη-
τῆς διατηρήσεως τῆς γλώσσης διὰ τῆς διδασκαλίας.
Πρὸβλ. ὅσα ἔχω γράψῃ σελ. 127 καὶ Whittey ἐν ἄν.
σελ. 283 - 4.

μώδης πράττει τὸ αὐτό. Ἰσως ὅμως ὁ κ. Ξενοπόουλος ἀξιοῖ νὰ ἐπιμένῃ καὶ τώρα εἰς τὰ παλαιὰ περὶ τῆς καθαρηνούσης μυθεύματα, ὅτι κατεσκεύασαν αὐτὴν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πρὸ ἑκατῶν ἐτῶν οἱ διδάσκαλοι, διότι λέγει ὅτι αἱ ὑπ' ἐμοῦ παρατεθεῖσαι ἱστορικαὶ ἀποδείξεις «δὲν πείθονται αὐτόν, εἰ μὴ περὶ ἐκείνου τὸ ὁποῖον πάντοτε κανεὶς ὑπώπτευεν, ὅτι δηλαδὴ ὑπέσχετο ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποῖαν μία γλῶσσα, ἰκανῶς ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν σημερινὴν καθαρηνούσαν ἦτο ἢ κοινοτέρα, ἢ επικρατετέρα διάλεκτος τοῦ ἑλληνισμοῦ», ἀλλὰ «μὰ τὴν ἀλήθειαν δὲν χρειάζεται παρὰ ὁ κοινὸς νοῦς διὰ νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς καὶ νὰ συμπεράνῃ καὶ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι ἡ γλῶσσα ἐκείνη ἔπαισε πρὸ πολλοῦ νὰ εἴναι διάλεκτος, ὅτι οὐδ' — οὐδ' ἀντικατεστάθη ὑπὸ ἄλλης, — τῆς κοινῆς δημώδους, τῆς μῦθας καὶ μόνης, τὴν ὁποῖαν ὁρθότατα παραδέχεται καὶ ὁ κ. Σκιάς, — καὶ ὅτι ἡ σημερινὴ καθαρηνούσα δὲν ὁμιλεῖται παρὰ τεχνητῶς, εἴτε ἀνάμικτος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μετὰ τὴν δημώδη, ὑπὸ ἀνθρώπων ἐπηρεαζομένων ὑπὸ τῶν βιβλίων, εἴτε καὶ ἀμύγης, ἀλλ' εἰς ἐκτάκτους μόνον περιστάσεις». Ἀλλ' ὅμως ταῦτα οὐδὲν ἄλλο μαρτυροῦσιν εἰμὶ ὅτι δὲν ἀνέγνωσε τὸ βιβλίον μου μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης προσοχῆς. Πρῶτον δὲν ἀπέδειξα ὅτι ὑπέσχετο ἐποχὴ καθ' ἣν ἡ καθαρηνούσα ἦτο διάλεκτος, ἀλλ' ἀπέδειξα ὅτι εἶναι διάλεκτος καὶ ὅτι οὐδέποτε ἐν τῷ παρελθόντι δύναται νὰ εὐρεθῇ οὐδ' ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ αὕτη ἦτο νεκρά. Ἄν ἀνεμίχθη μετὰ ξενικῶν καὶ δημωδῶν στοιχείων καὶ ἔπειτα ἀπέρριψεν ἐν μέρει ταῦτα, τοῦτο οὐδαμῶς μαρτυρεῖ ὅτι ἔπαισε νὰ εἴναι ζῶσα διάλεκτος, διότι καὶ ἡ γερμανικὴ ἄλλοτε εἶχε πλημυρήσει ἐκ παντοίων ξενικῶν στοιχείων, καὶ ἔπειτα τεχνητῶς ἀπέρριψε ταῦτα. Ὁμοίως καὶ ἡ δημώδης νεοελληνικὴ παρεμορφώθη τερατωδῶς ἀναμιχθεῖσα μετὰ τῆς ἰταλικῆς ἐν Ἐπιανήσῳ, ἀλλὰ σήμερον τὰ ξενικά ἐκείνα στοιχεία ἔχουσι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκβληθῆ, καίτοι γενεαὶ ὅλαι Ἐπιανησίων ἠσθάνοντο «τὸν διασημικὸν καὶ σωματικὸν ἐκείνον κόπον, τὸν ὁποῖον ἀσθανόμεθα, ὁσάκις θελήσωμεν νὰ ὁμιλήσωμεν οἰανδήποτε γλῶσσαν ἐκτὸς τῆς μητροδιδάκτου καὶ φυσικῆς μας». Ἰούτο ὅμως οὐδαμῶς ἐκάλυψε τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ ἰταλοελληνικοῦ ἰδιώματος.

Ὁλοσχερῶς δὲ ἐναντίος πρὸς τὰ ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένα (πρβλ. ἰδίως σελ. 42 ἔξ. 49 καὶ 56 ἔξ.) εἶνε ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ κ. Ξενοπόουλου ὅτι ἡ καθαρηνούσα ἀντικατεστάθη ὑπὸ τῆς κοινῆς δη-

μώδους, τῆς μῦθας καὶ μόνης, τὴν ὁποῖαν δὴθεν παραδέχομαι καὶ ἐγώ. Τοιαύτην ὅμως κοινὴν δημώδη, δηλαδὴ μίαν καὶ μόνην καὶ ἰκανὴν νὰ ἀντικατεστήσῃ τὴν καθαρηνούσαν, οὐδαμῶς παρεδέχθη ἐγώ, ἀλλ' ὅλως τοῦναντίον ὑπεστήριξα ὅτι ἡ κοινὴ δημώδης δὲν εἶνε γλῶσσα πλήρης καὶ αὐτάρκης, ἀλλὰ τμήμα μόνον τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης, σχηματισθὲν διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς καθαρηνούσης καὶ μὴ δυνάμενον νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ τῆς καθαρηνούσης. Διὰ τοῦτο πάντες, ὅσοι ἐπεχείρησαν νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν κοινὴν ταύτην δημώδη ἄνευ τῆς καθαρηνούσης, ἠναγκάσθησαν νὰ μεταχειρισθῶσι πλῆθος λέξεων ξένων, ἢ διαλεκτικῶν ἢ ὅλως ἀγνώστων νεοπλασμάτων, ὥστε κατήντησε νὰ μὴ εἴναι πλέον κοινὴ μήτε μία καὶ μόνη. Εἶνε δηλαδὴ κοινὴ μόνον ἐν ὅσῳ συνδυάζεται μετὰ τῆς καθαρηνούσης καὶ ὁμιλεῖται ἀνάμικτος μετ' αὐτῆς, ἀλλ' ὅταν γίνῃ ἀπόπειρα νὰ ἀντικατεστήσῃ τὴν καθαρηνούσαν, τότε παύει πλέον νὰ εἴναι κοινὴ καὶ γίνεται τραγελαφικὴ. Ἄν ἡ καθαρηνούσα εἶχεν ἀντικατεστάτην, ἢ ἀντικατάστασιν θὰ ἦτο εὐκολωτάτη, καὶ ὁ κ. Ξενοπόουλος δὲν θὰ ἦτο ἠναγκασμένος νὰ εἴπῃ ὅτι συμφωνεῖ μὲν κατ' ἀρχὴν, ἀλλὰ δὲν συμπίπτει εἰς τὰς λεπτομερείας πρὸς τὸν Ψυχάρην καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι ἀπεπειράθησαν νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ἀντικατάστασιν ταύτην. Ἄν μάλιστα ἦτο ἀληθὲς τὸ ὑποτιθέμενον, δηλαδὴ ὅτι ὑπάρχει διγλωσσία καὶ ὅτι ἡ μία ἐκ τῶν δύο γλώσσων εἶνε κατασκευάσμα τῶν διδασκάλων, δῦσχετος, κακόηχος καὶ τρισαθλία, ἢ δὲ ἄλλη ἔχει ὅλα τὰ προτερήματα, τότε ὅχι μόνον εὐκολωτάτη θὰ ἦτο ἡ κατάρχησις τῆς καθαρηνούσης, ἀλλὰ θὰ ἦτο καὶ παραλογώτατον νὰ μὴ συμφωνῇ τις μετὰ τῶν Ψυχαρικῶν ἰσχυρισμῶν ὅτι «ἦλθε καὶ ὅλα ἢ ὅρα» τῆς καταργήσεως, νὰ φρονῇ δὲ ὅτι θὰ γίνῃ τοῦτο μὴ εἰς τὸ ἀπώτατον μέλλον, ὡς λέγει ὁ κ. Ξενοπόουλος Πόσον ἀτοπος εἶνε ἡ τοιαύτη δοξασιὰ, ἐννοεῖ τις εὐκόλως, ἐὰν ληφθῶσιν ὡς παράδειγμα ἄλλαι γλῶσσαι, ὡς λ. χ. ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ γερμανικὴ, ὡς ὁμιλοῦσιν ἐκ νηπιακῆς ἡλικίας πάμπολλοι διγλωσσοὶ ἐν Ἀλσατίᾳ, Ἐλβετίᾳ καὶ ἄλλαχοῦ. Ἄς ὑποτεθῇ ὅτι εἰς τῶν διγλωσσῶν τούτων κάμνει τὴν ἀκόλουθον ἔξομολόγησιν: «Ἡ μητροδιδάκτου καὶ φυσικῆ μου γλῶσσα εἶνε μόνη ἢ γαλλικὴ, αὕτη μόνη μετέχει καὶ μετὰ συγκινεῖ, ἢ δὲ γερμανικὴ εἶνε τεχνητὴ, ψυχρά, κακόηχος καὶ τρισαθλία.» Ἦν μάλιστα τύχη νὰ με ἴδῃ ὁμιλοῦντα ἄνθρωπος ὁποῦσιν παρατηρητικὸς, θὰ ἀντιληφθῇ ποῖαν ἐκφρασὴν ἀγ-

νίας καὶ διασημικῶν κόπον λαμβάνει τὸ πρόσωπόν μου, ὁσάκις ὁμιλῶ γερμανικά. Ἄλλ' ὅμως εἰς ἐπιχειρήσῃ νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἰθὺσαν ταύτην γερμανικὴν γλῶσσαν μεταχειριζόμενος μόνον τὴν γαλλικὴν, ἀναφαίνονται κατάρτατοι τινες λεπτομερείαι, αἵτινες με ἀναγκάζουσι νὰ παραδεχθῶ ὅτι δὲν ἦλθεν ἀκόμη ἢ ὅρα νὰ μεταχειρισθῶ τὴν γαλλικὴν, ἐλπίζω δὲ ὅτι θὰ κατορθώσω τοῦτο εἰς τὸ ἀπώτατον μέλλον, ἐὰν ζήσω ἕως τότε. Μοὶ φαίνεται ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ κ. Ξενοπόουλος θὰ παραδέχθῃ ὅτι τοιαύτην ἔξομολόγησιν θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ κάμῃ οὐδεὶς ἀληθῶς διγλωσσος, ἐκτὸς ἂν ἤθελεν ἄπλως νὰ ἀπειθῆται ἄλλ' εὐθὺς ὡς ἤθελεν οὗτος ἀποφασίσῃ νὰ προτιμῆσιν τὴν γαλλικὴν ἢ τὴν γερμανικὴν, θὰ ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὴν εὐχερέστατα μηδεμίαν χρειάν ἔχων τῆς ἐτέρας. Ἀφοῦ ὅμως παρ' ἡμῶν δὲν συμβαίνει τοῦτο, ἀλλὰ μόνον κατ' ἀρχὴν θεωρεῖται ὁρθὴ ἢ ἀντικατάστασις, εἶνε φανερόν ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶνε ἐσφαλμένη καὶ δὲν εἶνε ἀληθὴ τὰ ὑποτιθέμενα, δηλαδὴ οὔτε διγλωσσία ὑπάρχει οὔτε ἡ καθαρηνούσα ἔχει τὰ ἐλαττώματα τὰ ἀποδιδόμενα εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῆς ψευδογλωσσολογίας, οὔτε ἡ δημώδης εἶνε ὑπερτέρα τῆς καθαρηνούσης.

Τὰ ὑμνούμενα προτερήματα τῆς δημώδους ἀνακαλύπτονται μόνον ἐπειδὴ δὲν συγκρίνεται πρὸς τὴν καθαρηνούσαν ἢ ἀληθῆς καὶ πραγματικὴ δημώδης, ἢ ἔχουσα λεπτομερείας, ἀλλ' ἄλλη δημώδης ὑποτιθεμένη μόνον καὶ δνειροπολουμένη, κρυπτομένη δὲ ὅπισθεν τῶν νεφελῶν τοῦ ἀπώτατου μέλλοντος. Ἐννοεῖται λοιπὸν ὅτι τοιαύτη καθ' ὑπόθεσιν γλῶσσα δὲν ἔχει λεπτομερείας καὶ δύναται εὐκολωτάτα νὰ κοσμηθῇ διὰ τῆς φαντασίας μετὰ ὅλας τὰς τελειότητας, ἀλλ' ἐὰν τις θέλῃ νὰ κρίνῃ τὸ παρὸν καὶ τὸ ὑπαρκτόν, δὲν δύναται νὰ μὴ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶνε ἡ καθαρηνούσα, πάντα δὲ τὰ ἄλλα νεοελληνικὰ ἰδιώματα, φυσικά τε καὶ τεχνητά, εἶνε κατώτερα καὶ ἀτελέστερα τῆς καθαρηνούσης, καὶ ἐπομένως ἀντὶ νὰ καλλιεργῶμεν ταῦτα ἐλπίζοντες ὅτι θὰ τελειοποιηθῶσιν εἰς τὸ ἀπώτατον μέλλον, εἶνε φρονιμώτερον νὰ καλλιεργήσωμεν τὴν σήμερον ὑπερέχουσαν διάλεκτον.

Ὁ κ. Ξενοπόουλος ὅμως ἀνευρίσκει καὶ ἐν τῇ σημερινῇ δημώδει προτερήματα διακρίνοντα αὐτὴν τῆς καθαρηνούσης, ἀλλὰ ταῦτα δύναται νὰ κρίνωσι «μόνον λογοτέχναι, ἢ ἄνθρωποι ἰκανοὶ νὰ ἐνοήσουν καὶ νὰ ἀισθανθῶσιν τὰ λογοτεχνήματα», ἐνῷ ἐγὼ οὐδέποτε ἔγραψα ἔργον δημιουργικόν, οἷον ποίημα, διήγημα, δράμα,

κωμῳδίαν, κτλ., φαίνεται δὲ ὅτι δὲν εἶμαι προικισμένος ἐκ φύσεως μετὰ τὴν αἰσθητικὴν ἐκείνην ἀντίληψιν τὴν ἐπιτρέπουσαν νὰ κρίνῃ τις τὰ τοιαῦτα, καὶ διὰ τοῦτο ἀμφισβητεῖ τὴν ἀρμοδιότητά μου. Τὸ γλωσσικὸν ζήτημα κατὰ τὸν κ. Ξενοπόουλον εἶνε κυρίως αἰσθητικόν, καὶ ἐνδιαφέρει τοὺς καλλιτέχνους τοῦ λόγου, καὶ διὰ τοῦτο ἐξ αὐτῶν ἐγεννήθη δι' αὐτῶν ἐπάσχει καὶ δι' αὐτῶν θὰ λυθῇ, ἀλλὰ ταύτην τὴν ὀψιν τοῦ ζητήματος τὴν οὐσιωδεστέραν καὶ ἀληθεστέραν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντικρῶσω ἐγὼ ἐν τῷ δημοσιευθέντι βιβλίῳ.

Εἰς ταῦτα δὲν ἐπιχειρῶ νὰ ἀντιτείνω παρατηρῶν ὅτι ἀργούσης εἰσέει τῆς Συναίας Ἀκαδημίας δὲν ὑπάρχουσι ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένοι λογοτέχναι ἀποκράτορες πρὸς εὐθιμίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ λύσιν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, οὔτε ἡ κοινὴ γνώμη ἔχει ἀναδείξει τοιοῦτους. Τούλάχιστον (ἵνα μὴ ἀναφέρω ἄλλους γεγραμμένους ἤδη) δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρξῃ τις μᾶλλον ἀνεγνωρισμένος ὡς λογοτέχνης καὶ δημοτικώτερος τοῦ Σουρή, ἀλλ' οὗτος ἐν τινι συνεντεύξει δημοσιεύσει ἐν τοῖς Καίροις τῆς 17 Νοεμβρίου 1903 (ἀριθ. 5,018) διαφωνεῖ πρὸς τὸν κ. Ξενοπόουλον, ὥστε φαίνεται ὅτι ἡ καθαρηνούσα δὲν εἶνε τοσοῦτον ὁμορφῶνος καταδικασμένη ὑπὸ τῶν λογοτεχνῶν. Ἀλλ' οὐδὲ ἐγώ, καίτοι δὲν ἔγραψα ποτε ποίημα, διήγημα, δράμα, κωμῳδίαν, κτλ., ἔχω ἀποδειχθῆ ὅτι εἶμαι ἀνίκανος νὰ ἐνοήσω καὶ νὰ ἀισθανθῶ τὰ λογοτεχνήματα, ἀφοῦ μάλιστα αὐτὸς ὁ κ. Ξενοπόουλος ἀναγνωρίζει ὅτι τὸ βιβλίον μου ἔχει καὶ λογοτεχνικὰ ἀρετάς. Πάσας ὅμως τὰς ἀντιρρήσεις ταύτας εἶμαι πρόθυμος νὰ ἀποσύρω καὶ νὰ ὑποχωρήσω, ὁμολογῶν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι ἄλλη ἐπισήμως ἀνεγνωρισμένη ἀθεντία περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος πλὴν τῆς ομάδος τῶν λογοτεχνῶν τοῦ κ. Ξενοπόουλου.

Ἐξετάζομεν λοιπὸν ἄνευ οὐδεμιᾶς προκαταρκτικῆς ἐνστάσεως τὰ προβαλλόμενα πλεονεκτήματα τῆς δημώδους εἶνε δὲ ταῦτα τὰ ἀκόλουθα. «Τὰ πτ, κτ, φς, νχ, τὰ τελικά ν, αἱ χασιμωδαὶ καὶ τὰ λοιπὰ ἀγλαίσματα τῆς καθαρηνούσης, δὲν εἶνε παρὰ τόσα βασανιστήρια τῶν δυσηκῶν μας φωνητικῶν ὁργάνων, τὰ ὅποια, μὴ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν δημώδη, ἀνακουφίζονται, ἀκριβῶς ὅπως τὸ πόδι, ὅταν τοῦ ἀφαιρέσωμεν τὸ σιρόνιον ἐπόδημα». Τὸ αἰσθημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ὁ κ. Ξενοπόουλος ὑποθέτει κοινὸν εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας μὴδ' ἐμοῦ αὐτοῦ ἐξαίρουμένου, θεωρεῖται ὡς «ἡ βεβαιότερα ἀπόδειξις ὅτι ἡ σημερινὴ καθαρηνούσα,

ὅπως γράφεται καὶ πρὸ πάντων ὅπως προφέρεται, οὔτε ἦτο, οὔτε εἶνε, οὔτε θὰ γίνῃ¹ ποτὲ διάλεκτος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ». Ταῦτα πάντα παρέλαβεν ὁ κ. Ξενοπούλος ἐκ τῶν Εἰδώλων τοῦ Ροῦδου (σελ. 156-166), ὅστις ἰδίως γλευάζει ὡς κατ' ἐξοχὴν ἀηδῆ τὸν ἀδιάλειπτον εἰς τὸ τέλος τῶν λέξεων κωδωνισμόν τοῦ ν, πολλὰς κατ' αὐτοῦ ἐπιλέγων χαριτολογίας, ἰδίως δὲ ὅτι ἤχει εἰς τὰ ὠτά μας ὡς παρέλασις ἀγέλης προβάτων κωδωνοφορούντων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ροῦδης ὑποστηρίζει ὅτι ἡ γλωσσολογία εἶνε φυσικὴ ἐπιστήμη, τὰς δὲ γλωσσικὰς μεταβολὰς θεωρεῖ ὡς ἐξέλιξιν τῆς γλώσσης πρὸς τὸ τελειότερον ἐπιβαλλομένην ὑπὸ τοῦ παντοδυνάμου φυσικοῦ νόμου τῆς φειδοῦς, εἶνε φανερόν ὅτι τοὺς ὑπὸ τῆς δημώδους μεταβληθέντας προειρημένους φθόγγους νομίζει ὡς φύσει κακοήγους καὶ ἀναρμόστους εἰς γλώσσαν πεπολιτισμένου λαοῦ (πρβλ. Εἰδῶλα σελ. 53, 159 κ. ἄλλ.). Ἄλλ' ὅτι ταῦτα δὲν εἶνε ἀληθῆ κατανοεῖ πᾶς τις ὅταν λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὴν ἀπλουστάτην καὶ εὐκολωτάτην φθογγολογικὴν κατασκευὴν ἔχουσιν αἱ γλώσσαι τῶν ἰθαγενῶν τῆς Πολυνησίας², πάντα δὲ τὰ προειρημένα δῆθεν κακόηχα συμπλέγματα φθόγγων καὶ τὸ ἀηδέστατον τελικὸν ν εὐρίσκονται ἐν ταῖς γλώσσαις ἔθνων πρωτευόντων ἐν τῷ πολιτισμῷ, ἦτοι τὸ μὲν φρ καὶ νχ ἐν τῇ γερμανικῇ (οἷον Aufstand, Anhalt), τὰ δὲ λοιπὰ ἐν τῇ γερμανικῇ καὶ τῇ γαλλικῇ. Τὸ πάντων μάλιστα ἀηδέστατον δῆθεν τελικὸν ν εἶνε, ἂν δὲν ἀπατώμαι, συχνότερον ἐν τῇ γαλλικῇ ἢ ἐν τῇ ἡμετέρῃ καθαρευούσῃ. Ἡ δὲ γερμανικὴ ἔχει συμπλέγματα φθόγγων ἀσυγκρίτως πολυπλοκώτερα καὶ δυσεμφωνητότερα πάντων τῶν προειρημένων, οἷα τὰ schw, schin, schm, pfl, ἄλλ' ὅμως εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται νὰ χαρακτηρίσῃ αὐτὴν ὡς κακόηχον καὶ βάρβαρον ἢ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι αἱ μὴ ἔχουσαι τοιοῦτους φθόγγους γλώσσαι εἶνε ὑπέρτεραι τῆς γερμανικῆς. Ἄλλα καὶ αὐτὴ ἡ ὑμνουμένη δημώδης νεοελληνικὴ ὄχι μόνον ἐν Κύπρῳ καὶ ἀλλὰ χροῦ διετήρησε τὸ τελικὸν ν ἄνευ ἐξαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ κοινῇ δημώδει δὲν ἀπέβαλεν αὐτὸ εἰμὴ μόνον ἐν τῇ ὀνομαστικῇ καὶ αἰτιατικῇ τῶν ὀνομάτων, καὶ τότε ὄχι πάντοτε, διότι ἐνῶ λέγεται τὸ καλὸ τὸ παλληκάρι, ἀφ' ἑτέρου λέγεται καὶ τὸ μὴ ψηλὸν τὸν ἄντρα. Ἐν ἄλλοις ὅμως

¹ Ἄν ἐκ τοῦ παρόντος ἐπιτρέπεται νὰ κρίνεται τὸ παρελθόν καὶ τὸ μέλλον, εἶνε περιττὸν νὰ ἐξετασθῇ ἐνταῦθα.

² Whitney, Ἀναγνώσματα σελ. 504 τῆς ἑλλ. μεταφράσεως.

τύποις, ὡς λ. χ. ἐν τῇ πληθυντικῇ γενικῇ, τὸ τελικὸν ν οὐδέποτε ἀπεκόπη, ἢ δημώδης δὲ μοῖσα συχνάκις μεταχειριζομένη αὐτό, ὡς λ. χ. ἐν τῷ γνωστῷ διστίχῳ.

πάν τὰ νιάτα, πάν τὰ κάλλη,
δὲν ξαναγυρίζουν πάλι

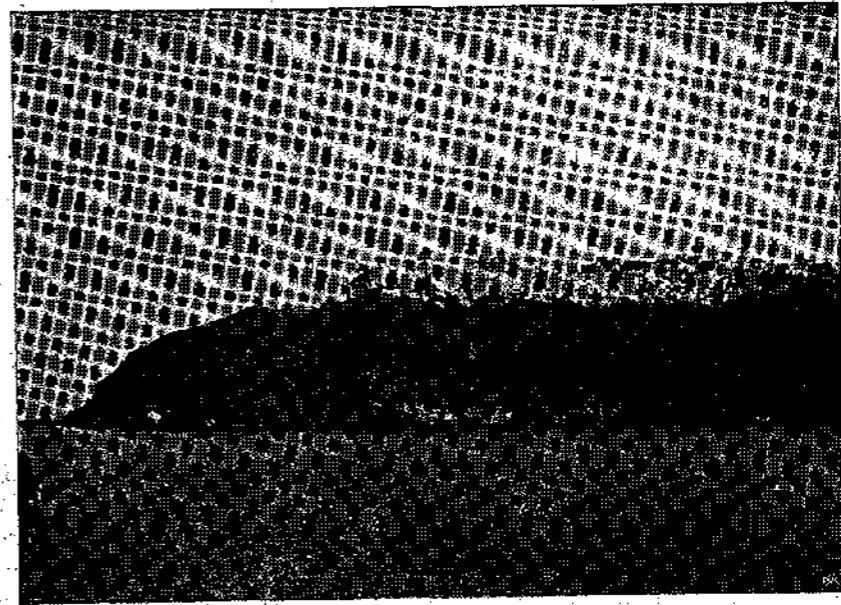
καὶ ἐν τῷ ἔτι γνωστοτέρῳ

κάθονται καὶ τραῶν καὶ πίνουσι
καὶ τὴν Ἄρτα φοβερίζουσι,

ἐνθα μάλιστα ἔχει τοποθετηθῆ ἐν τῷ ἐπιφανεστάτῳ μέρει τοῦ στίχου, δηλαδὴ ἐν τῇ ὁμοιοκαταληξίᾳ, ἀποδεικνύει τρανῶς ὅτι δὲν ἀποστρέφεται ἢ δημώδης τὸ τελικὸν ν, ἢ δὲ μερικὴ ἀποκοπὴ αὐτοῦ ἔχει ἄλλον λόγον καὶ εἶνε ὅλως ἄσχετος πρὸς τὴν εὐφωνίαν καὶ τὴν αἰσθηματολογίαν. Ὁ Ροῦδης λοιπὸν βεβαιῶν ὅτι ἡ ἀποκοπὴ τοῦ τελικοῦ ν εἶνε « γενικῶς καὶ ἀπαράβατος νεωτέρας γλώσσης κανὼν » ἠγγίζει καὶ δὲν ἐφρόντισε νὰ μάθῃ τὴν φθογγολογικὴν κατασκευὴν τῆς δημώδους, τὰ δὲ χαριτολογήματα αὐτοῦ ἀποδεικνύονται ἀπλᾶ ἀστεϊότητες ἀνάξια σοβαροῦ ὑπολογισμοῦ, ὡς εἶνε καὶ ὁλόκληρον τὸ βιβλίον τῶν Εἰδώλων¹.

Τὴν δὲ χασμωδίαν ἦτοι τὴν « πολλῶν φωνηέντων ἐπαλληλίαν » εἶνε γνωστὸν ὅτι ἀπέφυγεν (ἰδίως μεταξὺ δύο λέξεων) αὐτὴ ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ, ἢ δὲ καθαρεύουσα δὲν ἐδημιούργησε νέας χασμωδίας. Διὰ τοῦτο τὰ πλεῖστα τῶν ὑπὸ τοῦ Ροῦδου σελ. 160 παρατημένων παραδειγμάτων δὲν ἔχουσι χασμωδίας μὴ ἀνεκτάς, ἀλλ' εἶνε ἀπλῶς λέξεις σπάνια ἢ καὶ ὅλως ἄχρηστοι, αἰτινες ξενίζουσι μόνον διὰ τὸ σπάνιον καὶ διὰ τὸ μῆκος αὐτῶν, ὄχι δὲ διὰ τὴν χασμωδίαν (τοῦλάχιστον αἱ πλεῖστοι). Ἡ δημώδης μεταβάλλουσα τὸ ε καὶ τὸ ε εἰς ἡμιαυτόφωνα (οἷον γατρὸς, ἐλά) ἐξήλειψεν ἀληθῶς ἐν πλείσταις περιπτώσεσι τὴν ἐπαλληλίαν δύο φωνηέντων (καίτοι δὲν δύναται τοῦτο κυρίως νὰ λεχθῇ χασμωδία). Ἄλλ' ἢ φθογγο-

¹ Τοιαῦτα ἀστεϊότητες δύνανται εὐκόλως νὰ ἐπινοηθῶσι διὰ πάσαν γλώσσαν, οὐδ' αὐτῆς τῆς δημώδους νεοελληνικῆς ἐξαιρουμένης. Οὕτω λ. χ. δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι τὰ συχνά ρα, ρε, λα, λε, ρα, ρε τῆς δημώδους ὁμοιάσουσι πρὸς τὰ ψελλίσματα τῶν νηπίων, τῶν μαμμακῶν καὶ τῶν κωδῶν, τὰ ἀρῶσιν εἰς τὸν κ. Ξενοπούλου φρ καὶ χτ ἐνθυμίζουσι πτώσεις καὶ ἀποχρέμψεις καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ὁμοίως ἢ γαλλικὴ ἔχει ἀποκληθῆ ἐν Ἀγγλίᾳ γλώσσα τῶν χωρῶν ἕνεκα τῆς συχνότητος τοῦ oui oui ἐν αὐτῇ (Franeke ἐν. ἀν. σελ. 22), ἀνάλογα δὲ ἔχουσι λεχθῆ πάμπολλα καὶ περὶ ἄλλων γλωσσῶν. Ἐὰν τὰ τοιαῦτα λαμβάνονται ὑπὸ σοβαρῶν ἐποψῶν, οὐδεμία γλώσσα θὰ εὐρεθῆ ἄφογος.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΑΠΟΦΙΣ ΤΗΣ ΘΗΡΑΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΜΜ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ

λογικῇ αὐτῇ μεταβολῇ εἶνε ὅλως ἄσχετος πρὸς τὴν εὐφωνίαν καὶ τὴν αἰσθηματολογίαν, ὄχι μόνον διότι ἡ δημώδης ποιησις συχνότατα ἀνέχεται τὴν χασμωδίαν¹, ἀλλ' ἔτι μάλλον διότι ἡ δημώδης διάλεκτος ἐξαφάνιζουσα ἐνίοτε σύμφωνά τινα ἢ προτιμῶσα ἀσυναϊρέτους τύπους ἐδημιούργησε χασμωδίαν μὴ ὑπάρχουσαν πρότερον, οἷον λέον, λεί, πάου, πάει, ἀγαπάει, φυλάει, νὰ σᾶς τὸ μολοῶ κτλ. κτλ. Ἐνισχυθῶ μάλιστα λέγεται καὶ Παπαῖα, παγγιῖ, λάαα, ἔασες καὶ ἄλλα πολλά (πρβλ. καὶ τὰ τοῦ Σολωμοῦ κ' ἔλεες, χλαλοῦ, πέλαο). Εἶνε λοιπὸν φανερόν ὅτι ἡ δημώδης δὲν ἀποστρέφεται τὴν χασμωδίαν οὔτε ἔχει ὀλιγοτέρας χασμωδίας τῆς καθαρευούσης. Ὅτι δὲ τὸ αἰσθηματικὸν κακοήχου τῶν φθόγγων τῆς καθαρευούσης δὲν εἶνε τοσοῦτον κοινὸν παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ κ. Ξενοπούλος, μαρτυρεῖ αὐτὸς ὁ Ροῦδης (σελ. 159) παρατηρῶν ὅτι « τὴν αἰσθησὶν τοῦ μεγέθους τῆς διαφορᾶς ἀμβλύνει ἢ παιδιόθεν συνήθεια καὶ ἄσκησις ν' ἀκούωμεν καὶ νὰ ἐκφωνώμεν παρὰ φύσιν φθόγγους εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε οὔτε λόπην ὀξείαν προξενούοι οὔτοι εἰς τὴν ἀκοήν, οὔτε δυσκολεύουσι πολὺ τὴν προ-

¹ Παράδειγμα ὁ ἀκόλουθος χασμωδικώτατος στίχος τῆς Ἐρωφίλης ἐκ τοῦ μονολόγου τοῦ Χάρου:

Ἐγὼ μαι κείνος τὸ λοιπὸν, ἐπ' ἔλοι μὲ μισοῦσι.

φοράν. Ἄλλ' ἂν λάβῃ τις τὸν κόπον νὰ προσέξῃ κτλ. . . δύσκολον εἶνε νὰ μὴ αἰσθανθῇ ὅτι πλέον εὐήχα καὶ εὐαπαγγεῖα εἶνε τὰ τελευταῖα » (δηλ. τὰ δημώδη. Ἡ μαρτυρία λοιπὸν αὐτῆ τοῦ Ροῦδου καταδεικνύει σαφῶς ὄχι μόνον ὅτι δὲν εἶνε γενικὸν τὸ αἰσθηματικὸν τοῦ κ. Ξενοπούλου, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐδεὶς ἀπροκατάληπτος ἀντιλαμβάνεται τὸ δῆθεν κακόηχον τῆς καθαρευούσης καὶ τὸ εἶχον τῆς δημώδους, ἀνακαλύπτουσι δ' αὐτὰ μόνον ὅσοι τύχη νὰ ὑποστῶσιν ἐπισταμένην ψευδογλωσσολογικὴν κατήχησιν. καθ' ὃν τρόπον ὁ εὐπιστος ἐκείνος τοῦ Βοκκακίου ἐκατηγήθη νὰ πιστεύῃ τὰς θαυμασίας ἰδιότητας τοῦ μαγευμένου δένδρου καὶ νὰ ἀνακαλύπτῃ ὅτι ἀπατάται ὑπὸ τῶν ἰδίων ὀφθαλμῶν.

Ἡ περίπτωσις αὐτῆ, καθ' ἣν ὠρισμένοι περὶ εὐφωνίας καὶ κακοφωνίας ἰσχυρισμοί, καίπερ προβαλλόμενοι ὡς δῆθεν ὑπαγορεύσεις τῆς καλαισθησίας καὶ κρυπτόμενοι ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς λογοτεχνικῆς εἰδικότητος καὶ ἀρμοδιότητος, ὅμως ἀποδεικνύονται διὰ θετικῶν τεκμηρίων ὀλοσχερῶς ἀνυπόστατοι, δύναται κάλλιστα νὰ διδάξῃ τίνα ἀξίαν ἔχουσι καὶ ἄλλοι ὅμοιοι αἰσθηματολογικοὶ ἰσχυρισμοί, οἵτινες μέχρις ἀφορήτου καταχρήσεως προβάλλονται ἐν ταῖς περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος συζητήσεσιν. Πλειστάκις οἱ τοιοῦτοι ἰσχυρισμοὶ ἕνεκα τοῦ

υποκειμενικού χαρακτήρος αὐτῶν εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐξελεγχθῶσιν. ἀλλ' ἀκριβῶς τούτου ἕνεκα ἔπρεπε νὰ προβάλλωνται σπανίως καὶ μόνον δασαίς δύνανται νὰ θεωρηθῶσι προφανῶς ὀρθοὶ καὶ ὁμολογούμενοι, εἶνε δὲ πολὺ τολμηρὸν νὰ χαρακτηρίζεται εὐκόλως ὁ ἀντιφρονῶν ὡς ἀναισθητός ἢ τὸ ὀλιγώτερον ὡς ἀναρμόδιος, διότι ἰδοὺ ὅτι παρουσιάζονται ἐνίοτε περιπτώσεις, καθ' ἃς τὸ λεγόμενον αἶσθημα ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν εἶνε τίποτε, ἢ ὅτι εἶνε ἀπλή αὐταπάτη ἢ ἀτομικὴ ἰδιοτροπία, καὶ τότε δικαιούται πᾶς τις νὰ δυσπιστῇ.

Περὶ τοῦ ἑτέρου ἰσχυρισμοῦ τοῦ κ. Ξενοπούλου ὅτι ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ ἡ καθαρῆουσα εἶνε ἀχρηστος, εὐχρηστος δὲ μόνον ἡ δημώδης, δὲν εἶνε καιρὸς νὰ γίνῃ ὁ προσήκων λόγος. Ἐργαζομαι ἄλλως περὶ τούτου ἰκανῶς (σελ. 49 ἔξ.), ἀφοῦ δὲ ἀπεδείχθη ὅτι ἡ καθαρῆουσα εἶνε καὶ αὐτὴ ζῶσα διάλεκτος καὶ ἀφοῦ κατὰ τὰς ἐπικρατούσας ὑπεράγαν δημοκρατικὰς θεωρίας πᾶσαι αἱ γλῶσσαι καὶ διαλέκτοι ἔχουσι φύσει τὴν αὐτὴν ἀξίαν, δὲν ἐπίστευον ὅτι θὰ ἐπέμενέ τις ἰσχυριζόμενος ὅτι μόνη ἡ καθαρῆουσα ἔξαιρείται τοῦ γενικοῦ κανόνος. Ἐλπίζω ὅτι θὰ ἔλθῃ καιρὸς νὰ ἐξετασθῇ τὸ περὶ τῆς λογοτεχνίας ζήτημα λεπτομερέστερον, καὶ τότε ἴσως ἀποδειχθῇ ὅτι καὶ περὶ τούτου ἐπικρατοῦσι δοξασιαὶ ἴαν ἐσφαλμέναι. Ἐπὶ τοῦ παρόντος παρατηρῶ ὅτι καὶ ἂν ὑποτιθῇ ὅτι ἡ σημερινὴ δημώδης λογοτεχνία εἶνε κατὰ ποιὸν ἀρίστη, πάλιν δὲν θὰ ἴηκει τοῦτο νὰ καταργῆσθαι τὴν καθαρῆουσαν, ἔαν δὲν ὑπάρχωσι καὶ ἄλλα συντελεστικά αἴτια· ὁ δὲ κ. Ξενοπούλος βεβαίως ὅτι ἀφευκτῶς θὰ ἐπικρατήσῃ καὶ ἐν Ἑλλάδι ἡ φιλολογικὴ γλῶσσα, ὅπως «εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου» ἔχει ἐσφαλμένως πληροφορίας. Τοῦτο ἀποδεικνύει κάλλιστα πάντων αὐτὴ ἡ ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, διότι ἐνῶ ἡ ποίησις ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι τῶν Ἀλεξανδρινῶν ἐπὶ ὀκτώ ὅλους αἰῶνας προετίμα ἄλλας διαλέκτους πλὴν τῆς ἀττικῆς, ἡ δὲ πεζογραφία μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος μετεχειρίζετο τὴν ἰωνικὴν, ὅμως ἡ πολιτικὴ ὑπεροχὴ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἄλλαι περιστάσεις ἤρκεσαν νὰ ἀναδείξωσι νικηφόρον τὴν ἀττικὴν διάλεκτον, πρὶν ἀκόμη ἀναπτύξῃ ἰδίαν σημαντικὴν λογοτεχνίαν· ἡ δὲ γλῶσσα τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Πινδάρου, τῆς Σαλπούς ἐξηφανίσθη. Ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ἡ λογοτεχνία μετεχειρίζετο σχεδὸν ἀποκλειστικῶς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, ἀλλ' ἡ ἐπελθούσα ξενικὴ κατακτησις καὶ ἡ παρακμὴ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους κατέστρεψε

τὴν γλῶσσαν τῆς λογοτεχνίας. Ἀλλὰ καὶ ἐν Γαλλίᾳ «ἡ νῦν γαλλικὴ γλῶσσα ἦτο ἄλλοτε διάλεκτος μικροῦ τινος μέρους τῆς γαλλικῆς χώρας καὶ εἶχεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον φοβερὰν καὶ μάλιστα ὑπερτέραν ἀντίπαλον τὴν ἀρχαίαν καὶ λεπτῶς κεκαλλιεργημένην διάλεκτον τῆς μεσημβριῆς Γαλλίας, τὴν προβιγκιανὴν ἢ γλῶσσαν τοῦ οὐ». Ἄν δὲ τὸ βασίλειον τῆς Τολώσης διετηρεῖτο, οὐδέποτε θὰ ὑπεχώρει ἡ γλῶσσα τοῦ οὐ τῇ γλῶσσει τοῦ οὐι, ὅπως τότε ἐκάλλον τὴν γαλλικὴν ἐν στενωτέρα σημασίᾳ. Ἀλλὰ τὰ σκηπτρα τῆς ἡγεμονίας μετέβησαν ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τῆς μεσημβρίας πρὸς τὰς βορείους ἐπαρχίας, καὶ οὕτως ὁ λόγος τούτων κατέστη γλῶσσα κομψῆ καὶ ἐπίσημος ἐν πάσῃ τῇ Γαλλίᾳ, τοῦναντίον δὲ ἡ γλῶσσα τοῦ οὐ δὲν ἐγράφετο πλέον καὶ κατέπεσεν εἰς χυδαῖον καὶ ἀνάξιον λόγον ἰδιώμα¹. Ἐν Γερμανίᾳ δὲ ἡ ποίησις εἶχε σημαντικῶς ἀναπτύχθῃ ἐν ἄλλαις διαλέκτοις, τὰς ὁποίας προετίμα καὶ μετὰ τὸν Λουθηρον ἐπὶ ἰκανὸν χρόνον, ἀλλ' ὅμως ἡ ἐπικρατήσις τῆς μεταρρυθμίσεως ἀνέδειξε νικηφόρον τὴν γλῶσσαν τοῦ Λουθήρου. Ἡ αὐτὴ ὅμως γλῶσσα τοῦ Λουθήρου δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ γερμανοφωνῶ Ὀλλανδίᾳ, διότι ἡ χώρα αὕτη ἐγένεε πολιτικῶς ἀνεξάρτητος καὶ ἐκαλλιέργησε τὴν ἐπιχώριον διάλεκτον.

Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι δὲν συνέβη εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ φιλολογικὴ γλῶσσα, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ κ. Ξενοπούλος, ἀλλ' ἡ τύχη τῶν γλωσσῶν ἐξαρτᾶται ἐκ πολλῶν αἰτιῶν, καὶ ἰδίως ἐκ τῶν ἑξωτερικῶν περιστάσεων. Ἀφοῦ λοιπὸν διαλέκτοι πρᾶγματι ἐθνοοῦμεναι ὑπὸ τῆς λογοτεχνίας ὑπέκυψαν εἰς ἄλλας μὴ ἐθνοοῦμενας, εἶνε πρόδηλον ὅτι ἡ ἐπικρατήσις γλωσσικοῦ τινος ἰδιώματος δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ μόνης τῆς προτιμῆσεως τῆς λογοτεχνίας ἢ μᾶλλον μέρους μόνου τῆς λογοτεχνίας. Ὄθεν τούτων οὕτως ἐχόντων ἐννοεῖται ὅτι ὑπερβαίνει καὶ αὐτῆς τῆς εὐλόγου τολμῆς τὰ ὄρια ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ὀλίγοι τινὲς ἄνθρωποι ἀσχολούμενοι περὶ τὴν λογοτεχνίαν, χωρὶς νὰ εἶνε ἀποδεδειγμένον ὅτι ἀρέσκονται εἰς τὸ κοινόν, θὰ θυθίσωσιν αὐτοὶ μόνοι τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀθηναικῶς καὶ κατὰ βούλησιν, πάντες δὲ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες θὰ ἀποδειχθῶσι κατὰ τὸν Ἀριστοφάνην ὄντες λέθοι, ἀρθροὶ, πρόβα¹ ἄλλως, ἀμφορῆς νενημένοι.

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

¹ Whitney, Ἀναγνώσματα σελ. 263 τῆς ἑλλ. μεταφρ.

ΑΝΑΤΟΛΑ ΦΡΑΝΣ

ΡΙΚΕ

Ὅταν ἔληξε τὸ συμβόλαιον, ὁ κ. Μπερζερέ, ἡ ἀδελφὴ του καὶ ἡ κόρη του ἄφησαν τὸ καλὸ κ' ἐρειπωμένον σπῆτι τῆς ὁδοῦ Σηκουάνα καὶ κατοίησαν ἐνα καινούργιο διαμέρισμα τῆς ὁδοῦ Βωζιβάρ. Ἐτσι εἶχε ἀποφασίσει ἡ Ζωὴ καὶ ἡ τύχη. Τὴν ὥραν ποῦ μετεκόμιζαν, — ἀτελείωτη ὥρα — ὁ Ρικὲ πηγαίνοντο θλιβερὰ στὴν ἐρημωμένη κατοικία. Ἐχανε τῆς πῖθ ἀγαπημένους του συνήθειες. Ἄνθρωποι ἀγνωστοὶ, κακοτυμμένοι, ὑβρίζοντες καὶ ἀγριεμένοι χαλοῦσαν τὴν ἡσυχία του καὶ ἐφθάναν ἕως τὸ μαγειρείον, ὅπου ἀναποδογίριζαν μετὰ τὰ πόδια τῶν τῶ πινάκι ποῦ ἔτρωγε καὶ τὸ δοροσερὸ νερό του. Ἐπερναν τῆς καθέλης τῆ μία μετὰ τὴν ἄλλη, ἔσερναν ξαφανικὰ τὰ χαλιὰ ποῦ ἦτον ξαπλωμένους ὁ κακομοῖρης, καὶ δὲν ἤξευρε πλέον ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνα.

Ἐνα πρᾶγμα ποῦ τὸν τιμᾶ εἶναι πῶς ἠθέλησε στὴν ἀρχὴ ν' ἀντισταθῇ. Ὅταν ἔπερναν τὴν ἀποθήκη τοῦ νεροῦ, ἀρχισε νὰ γαυγίζῃ μανιώδης. Μὰ κανεὶς δὲν τὸν ἄκουε. Νικημένος, ἔχασε τὸ θάρρος του. Ἡ δεσποινὶς Ζωὴ τοῦ εἶπε ξηρὰ: «Σώπασε λοιπὸν!» Καὶ ἡ δεσποινὶς Παυλίνα: «ΡΙΚὲ, εἶσαι γελοῖος!»

Ἐπαυσε νὰ φωνάζῃ εἰς μάτην καὶ νὰ ὑπερασπίζεται, αὐτὸς μόνον, τὴν κοινὴν περιουσίαν. Ἐθρηνοῦσε σιωπηλὸς τὰ ἐρείπια τοῦ σπιτιοῦ καὶ ζητοῦσε ἀδικὰ ἀπὸ δωμάτιον σὲ δωμάτιον λίγην ἡσυχία. Ὅταν ἤρχοντο νὰ πάρουν τὰ ἐπιπλα τοῦ δωματιοῦ ὅπου εἶχε καταφύγει, ἐκρυβόταν κάτω ἀπὸ κανένα τραπέζι ἢ ἕνα ἐπιπλον ποῦ ἀπέμενε ἀκόμη. Ἄλλ' ἡ προφύλαξις αὐτῆ ἐπῆγαινε χαμένη· τὸ ἐπιπλον ἀρχίσε νὰ κινῆται, νὰ σηκώνεται, νὰ ξαναπέφτῃ μετὰ τὸν αἶμα καὶ ἦτον κίνδυνος νὰ τὸν κομματιάσῃ. Ἐφευγε ἀγριεμένος καὶ μετ' ἠκρότητος τῆς τριζέας, καὶ εὐρισκὲ ἄλλο καταφύγιον, ποῦ δὲν ἦτον πῖθ ἀσφαλισμένον ἀπὸ τὸ πρῶτον.

Καὶ αἱ ἀνησυχίαι αὐταὶ, καὶ οἱ κίνδυνοι ἀκόμη ἦσαν τίποτε ἐμπρὸς στὴν θλίψιν ποῦ εἶχε στὴν καρδίαν. Περισσότερον ἔπασχε, ὅπως λέγουν, τὸ ἠθικόν του.

Τὰ ἐπιπλα τοῦ σπιτιοῦ δὲν ἦσαν γι' αὐτὸν ἀπλᾶ ἀντικείμενα· εἶχαν ψυχὴν καὶ κλωσύνην· ἦσαν πνεύματα ἀγαθὰ, ποῦ ὁ ἀποχωρισμὸς

των ἀνήγγελλε μεγάλο κακό. Πιάτα, ζαχαριέριαις, τιγανάκια καὶ κατσαρόλαις, ὄλαι αἱ μαγειρικαὶ θεότητες· πολυθρόναι χαλιὰ, μαξιλάρια, ὄλαι τὰ εἰδῶλα τοῦ σπιτιοῦ, ὄλοι οἱ ἐφέστιοι, εἶχαν φύγει. Δὲν ἐπίστευε πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἐπανορθωθῇ τέτοια μεγάλη καταστροφή. Καὶ ἠσθάνετο τόσην λύπην, ὅσην ἤμποροῦσε νὰ χωρέσῃ ἡ ψυχοῦλα του. Εὐτυχῶς ποῦ, ὅπως ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ, εὐκόλως διεσκέδαζε τὴν θλίψιν τῆς καὶ γρήγορα λησιμονοῦσε τὴν δυστυχία.

Ὅταν οἱ αἰμοχαρεῖς αὐτοὶ ἄνθρωποι μετὰ τὸ κάρω ἐφευγαν, καὶ ἡ σκούπα τῆς κερὰ - Ἀγγελοῦ ἐσήκωνε τὴν σκόνην ποῦ εἶχε μείνει ἐπάνω στὸ πάτωμα, ὁ Ρικὲ ἠσθάνετο μιὰ πογνικίλα, παρρημόνευε καμμιὰ ρογαλίδα καὶ ἔτσι ἡ ἐλαφρὰ σκέψιν τοῦ λησιμονοῦσε. Γρηγόρα ὅμως ἐξανόρχισε ἡ μελαγχολία.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν, ὅπου τὰ πρᾶγματα ἐχειροτέρευαν ὀλοένα, ἀπελίπισθη. Τοῦ ἐφάνη ἰδιαιτέρως ἀπαίσιον νὰ χάσσουν τὰ φορέματα μέσα σὲ σκοτεινὰ κιβώτια. Ἡ Παυλίνα, πρόθυμη καὶ γελαστή, τοποθετοῦσε τῆς φοῦστες τῆς σ' ἕνα μπαούλο. Ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπόν του, σὺν ἐμπρὸς σὲ μιὰ κακὴ πράξι. Καὶ τραβηγμένος στὸν τοῖχο, ἐσκέπτετο: «Αὐτὸ ἔλειπε! Αὐτὸ εἶναι τὸ τέλος μας». Καὶ εἶτε ἐνόμιζε ὅτι, μετὰ τὸ νὰ μὴ βλέπῃ αὐτὸς, τὰ πρᾶγματα δὲν ἐγίνοντο, εἶτε διότι ἀπέφευγε ἀπλῶς ἕνα θλιβερὸν θέαμα, δὲν ἐγύριζε νὰ κοιτάξῃ πρὸς τὸ μέρος τῆς Παυλίνας. Ἡ Παυλίνα πηγαίνοντο παρητήρησε κατὰ τύχην τὸν Ρικὲ. Ἡ στήσις του ἦτο ἀξιολύπητη. Τῆς ἐφάνη ὅμως κομικὴ καὶ ἀρχισε νὰ γελᾷ. Γελώντας τὸν ἐκάλεσε: «Ἐλα, Ρικὲ, ἔλα!» Ἐκεῖνος δὲν ἐκινήθη ἀπὸ τὴν γωνιά του οὔτε ἐγύρισε νὰ ἰδῇ. Δὲν εἶχε καρδιά τὴν στιγμήν ἐκείνη νὰ χαϊδέψῃ τὴν κερὰ του καὶ ἐφοβεῖτο, ἀπὸ ἕνα κρυφὸν ἐνστικτον, ἀπὸ κάτι σὰν προαίσθημα, νὰ πλησιάσῃ τὸ ἀνοικτὸ μπαούλο. Τὸν ἐκάλεσε καὶ πάλιν. Ἐπειδὴ δὲν ἀπαντοῦσε, ἐπῆγε καὶ τὸν ἐπῆρε ἐπάνω τῆς. «Τὸν κακομοῖρη, τὸν Ρικὲ! τοῦ εἶπε· τί λυπημένος ποῦ εἶναι!» Ὁ τόνος τῆς φωνῆς τῆς ἦτον εἰρωνικός. Ὁ Ρικὲ δὲν ἐννοοῦσε τὴν εἰρωνείαν. Ἐμενε ἐπάνω εἰς

τὴν Παυλίαν ἀκίνητος καὶ μελαγχολικὸς κ' ἐπροσποιεῖτο ὅτι δὲν ἔβλεπε τίποτε, οὔτε ἤκουε τίποτε. « Ρικέ, κτύπαξέ με »! Τρεῖς φορές ἐπαλέλαβε τὴν ἐπίπληξιν καὶ τὴς τρεῖς φορές εἰς μάτην. Ἐπειτα, προσποιουμένη ὅτι ἐθύμωσε πολὺ: « Κουτόσκυλο, φεύγα ἀπὸ δῶ », καὶ τὸ ρίχνει μέσα στὸ μπαούλο καὶ τὸ κλείει. Ἐκείνην τὴ στιγμὴ τὴν ἐφώνησε ἡ θεὰ τῆς καὶ ἔφυγε ἀφίνουσα τὸν Ρικέ κλεισμένον εἰς τὸ μπαούλο.

Ὁ Ρικέ ἦτον πολὺ ἀνήσυχος. Κάθε ἄλλο ὑπέθετε παρὰ ὅτι τὸ κλεισμόν του ἐκεῖ μέσα ἦτο ἀστεϊσμός. Βλέπων ὅτι ἡ θεὰς του ἦτο ἀρκετὰ δυσάρεστος, ἐπροσπάθησε νὰ μὴ τὴν κάμῃ χειροτέραν μετὰ τὴν ἀνοησίαν του. Καὶ ἔμεινε ὀλίγα λεπτά ἀκίνητος χωρὶς νὰ πάρῃ τὴν ἀναπνοὴν του. Ἐπειτα ἐσκέφη νὰ ἐξερευνήσῃ τὴν σκοτεινὴν εἰρκτὴν του. Ἐφαγεν μετὰ τὰ πόδια του τῆς φούστες καὶ τὰ ὑποκάμισα ποῦ ἦτον ριγμένον κ' ἐξήγησε κανὲν ἀνοιγμα διὰ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν τρομερὸν αὐτὸν τόπον. Ἐπέρασαν δύο τρίτα λεπτά. Ἐξαφνα ἄκουσε τὸν κ. Μπερζερέ νὰ τὸν φωνάζῃ:

— Ἐλα, Ρικέ, ἔλα. Πᾶμε νὰ περιπατήσωμε στὴν προκουμαία. Ἐκεῖ εἶναι ὁ τόπος τῆς δόξης. Ἐχισαν ἓνα σταθμὸ δυσμορφίας ὑπερόχου καὶ καταπληκτικῆς ἀσχημιάς. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ πάει, εἶναι μιὰ τέχνη χαμένη. Γκρεμίζου τὸ γωνιαῖον οἶκτον τῆς οἴκου Μπακ ποῦ ἔκαμνε καλὴν ἐντύπωση καὶ θὰ χτίσουν, χωρὶς ἀμφιβολία, στὴ θέσιν του κανένα τερατοῦργημα. Νὰ δώσῃ τοῦλάχιστον ὁ Θεὸς νὰ μὴν εἰσαγάγουν οἱ ἀρχιτέκτονες μας εἰς τὴν προκουμαίαν Ὅρσαι τὸν βάρβαρον ρυθμόν, ποῦ μᾶς ξετρυπώσαν στὴ γωνιά τῆς οἴκου Οὐόσικτον, ἐπάνω εἰς τὴν λεωφόρον τῶν Ἡλυσιῶν!... Ἐλα, Ρικέ!... Πᾶμε νὰ περιπατήσωμε στὴν προκουμαία. Ἐκεῖ εἶναι ὁ τόπος τῆς δόξης. Ἄλλ' ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἐξέπεσε πολὺ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Γαβριὴλ καὶ τοῦ Λουδοβίκου. Ποῦ εἶναι τὸ σκυλί;... Ρικέ! Ρικέ!...

Ἡ φωνὴ τοῦ κ. Μπερζερέ ἔδωσε μεγάλην ἀνακούφισιν εἰς τὸν Ρικέ. Ἀπήντησε γοατοῦνίζοντας ὡς τρελλὸς τὰ κλυτὰ τῶν μπαούλου.

Ποῦ εἶναι τὸ σκυλί; ἠρώτησε ὁ κ. Μπερζερέ τὴν Παυλίαν, ποῦ ἐπέστρεψε μετὰ ἓνα δέμα φορέματα στὰ χέρια.

— Εἶναι μέσα στὸ μπαούλο, πατέρα.

— Μέσα στὸ μπαούλο! Καὶ γιατί; ἠρώτησε ὁ κ. Μπερζερέ.

— Γιατί ἦταν κούτος, ἀπήντησε ἡ Παυλίαν.

Ὁ κ. Μπερζερέ ἐλευθέρωσε τὸν φίλον του.

Ὁ Ρικέ τὸν ἀκολούθησε ἕως τὸν ἀντιθάλαμον

κουνώντας τὴν οὐρὰ του. Ἐπειτα μιὰ ἰδέα τοῦ ἤλθε. Ἐγύρισε στὸ δωμάτιον, ἔτρεξε στὴν Παυλίαν, καὶ ἐρρίχθη ἐπάνω τῆς. Τὴν ἐφίλησε μετὰ θόρου καὶ μετὰ λατρείαν, καὶ ἐπέστρεψε στὸν κύριόν του. Ἐνόμιζε ὅτι θὰ παρέλειπε καθήκον θεοσκευτικὸν ἂν δὲν ἔδειχνε τὴν ἀγάπην του εἰς ἐκείνην ποῦ ἡ δύναμις τῆς τὸν εἶχε χάσει μέσα σ' ἓνα βαθύ μπαούλο.

Εἰς τὸν δρόμον, ὁ κ. Μπερζερέ καὶ τὸ σκυλί τὸν εἶδαν τὸ ἀξιολύπητον θέαμα τῶν ἐπίπλων τῶν ἀραδειασμένων ἐπάνω εἰς τὸ πεζοδρόμιον. Τὴν ὥραν ποῦ οἱ ἐργάται ἐπήγαν νὰ ποῦν ἓνα ποτηράκι στὸ μπακάλικο τῆς γειτονιάς, ἡ ντουλάπα μετὰ καθρέπτη τῆς δεσποινίδος Ζωῆς ἀντανακλοῦσε τοὺς διαβάτας: ἐργάτας, μαθητὰς τῆς σχολῆς τῶν Ὁραίων Τεχνῶν, κορίτσια, ἐμπόρους καὶ καροτσάκια, ἀμάξια καὶ κάρρα, καὶ τὸ κατάστημα τοῦ φαρμακοποιοῦ μετὰ τὰ μπουκάλια του καὶ τὰ φῆδια τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἀκουμβημένος στὴν ἀκρὴ τοῦ πεζοδρομίου, ὁ πατέρας τοῦ κ. Μπερζερέ χαμογελοῦσε μέσα στὸ πλαισίον του, μετὰ γλυκύτητα καὶ λεπτότητα, καὶ μετὰ τὰ μαλλιά ἀνάκατα ἀπὸ τὸν ἄνεμο. Ὁ κ. Μπερζερέ παρετήρησε τὸν πατέρα του μετὰ σεβασμὸν καὶ ἀγάπην καὶ τὸν τοποθέτησε καλλιτέρα. Ἐβαλε ἐπίσης σὲ κατάλληλον μέρος τὸ τραπέζι τῆς Ζωῆς, ντροπιασμένο ποῦ εὑρίσκετο στὴ μέσῃ τοῦ δρόμου.

Ὁ Ρικέ, ἐν τῷ μεταξύ, ἐσκάλωσε ἐπάνω εἰς τὸν κύριόν του καὶ τὸν κτύπαξε μετὰ ὠραία λυπημένα μάτια του, ὡς νὰ τοῦ ἔλεγε:

« Ἐσὺ ποῦ ἦσουν τόσο πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς μήπως ἐξέπεσες; Ἀφίνεις αὐτοὺς τοὺς κουρελιάρηδες νὰ πιάνουν τὰ ἐπιπλά σου, τὸ κρεββάτι σου, τὸ τραπέζι σου, νὰ τὰ σέρνουν ἔξω, νὰ τραβοῦν στῆς σκάλες τὴν ἀναπνευστικὴν πολυθρόνα σου ποῦ ἦταν καὶ δική μου, κ' ἐξαπλονόμεθα κάθε βράδυ, καὶ πολλὰς φορές καὶ τὸ πρωί, σιμὰ σιμὰ. Τὴν ἄκουσα τὴν πολυθρόνα μας νὰ στεναίξῃ στὰ χέρια αὐτῶν τῶν κακοντυμένων ἀνθρώπων, τὴν πολυθρόνα μας ποῦ εἶναι μιὰ θεὰ ἐφέστιος ἓνα ἀγαθοποιὸν πνεῦμα. Καὶ δὲν εἶπες λέξιν σ' αὐτοὺς τοὺς ἀρπαγας. Ἄν δὲν ἔχῃ πλέον κανένα ἀπὸ τὰ πνεύματα αὐτά, ἂν ἔχασες ἀκόμη καὶ τὰς μικρὰς αὐτὰς θεότητας ποῦ φοροῦσες, τὸ πρωί, ὅταν κατέβαινες ἀπ' τὸ κρεββάτι, ἐκεῖνες τῆς παντοῦφλες ποῦ παίζοντας ἐγὼ τῆς τραβολογοῦσα μετὰ τὰ δόντια μου, ἂν ἦσαι πτωχὸς καὶ δυστυχὴς, ὦ κύριέ μου, τί θὰ γίνω ἐγὼ;

Μετάρρασις Κ. Μ.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

Τὸ ἔκθετο, δρᾶμα σὲ τέσσαρες πράξεις ἀπὸ Ζ. Φυτίλη, Ἀθήνα 1904. — Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Περ. Γιαννοπούλου.

Ὅταν βλέπῃ κανεὶς καινούργιον ὄνομα εἰς τὸ ἐξώφυλλον ἑνὸς βιβλίου, τὸ διαβάσει μετὰ τὴν προκατάληψιν ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἶνε νέος. Καὶ τὸ βιβλίον κερδίζει πολὺ, διότι εἰς τὴν οἴκν-δήποτε ἀξίαν ποῦ ἔχει, προστίθεται καὶ ἡ οἰκ-δήποτε ἐλπίς ποῦ ἐμπνέει ὡς πρωτόλειον.

Ἐδιάβασα καὶ τὰ δύο δρᾶματα τοῦ κ. Φυτίλη: Τὴν «Μητέρα καὶ Κόρη» ποῦ ἐξέδωκε πρόπερσι, καὶ τὸ «Ἐκθετο» ποῦ εἶδε τὸ φῶς τελευταίως. Καὶ τὰ ἐδιάβασα μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶνε ἔργα νέου, τὸ πολὺ εἰκοσαετοῦς. Ὁμολογῶ ὅμως ὅτι ἡ ἐντύπωσίς μου δὲν ἔλλαξε καὶ πολὺ, ὅταν ἔμαθα ἔξαφνα ὅτι ὁ κ. Φυτίλης, ὁ ὁποῖος μένει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἶνε ἀνδρὸς ὄμοιος, μεστὸς καὶ πολυτίμος: ὅτι πρὶν γίνῃ λόγιος ἦτο δικηγόρος καὶ ἐπιχειρηματίας, πλουτίας μάλιστα ὥστε νὰ ἤμπορῃ τώρα νὰ κάμῃ κάθε φιλολογικὸν του κέρφι καὶ ὅτι ἂν δὲν εἶνε ἀκόμη λαμπρὸς δραματικὸς συγγραφεὺς, εἶνε ὅμως λαμπρότατος ἀνθρωπος.

Καὶ δὲν ἔλλαξε πολὺ ἡ ἐντύπωσίς μου, διότι ἂν ὀλιγόστευσαν αἱ ἐλπίδες περὶ μέλλοντος, ἔμεινε τοῦλάχιστον ἡ ἀξία τῶν βιβλίων, ἡ ὁποία αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶνε μικρά.

Ἀμυδροτάτῃ ἐνθυμοῦμαι τὴν ὑπόθεσιν τοῦ πρώτου. Νομίζω ὅτι Μητέρα καὶ Κόρη ἀγαποῦν τὸν ἴδιον ἄνδρα, καὶ ἡ μία θυσιάζεται χάριν τῆς ἄλλης. Ποία ὅμως; Ἡ εὐγενεσττέρα ἢ ἡ ἀδυνατωτέρα;... Περισσότερον ἀπὸ τὸν σκελετόν, ὁ ὁποῖος δὲν εἶνε ἴσως καὶ μεγάλο πρᾶγμα, ἐνθυμοῦμαι, ὅτι μετὰ διέθεσε καλὰ ἢ ἀπλῆ καὶ φυσικὴ γλῶσσα, εἰς τὴν ὁποίαν εἶνε γραμμένον αὐτὸ τὸ δρᾶμα, καὶ κάποιος ρυθμὸς, κάποια μουσικὴ, ἀρχέγονος ἴσως ἀκόμη καὶ τραγεῖα, ἀλλὰ μετὰ τῶν πάντοτε νὰ ὑψώσῃ εἰς τὰ νέφη καὶ τὰ πεζότερα μέρη τοῦ διαλόγου.

Τὸ ἐξωτερικὸν αὐτὸ στόλισμα τοῦ ἐλευθέρου ἀλλὰ σκοπίμου ἰαμβου, λείπει ἀπὸ τὸ «Ἐκθετο». Καὶ ὅμως ἡ γλῶσσα του, ἀσυνειδήτως τώρα, εἶνε πλέον ἀρμονικὴ κατὰ βῆθος. Ἀλλὰ καὶ ὁ σκελετὸς του κάπως καλλι-

τερος. Τὸ ἔκθετο εἶνε μία κόρη πτωχή. Ἀγαπᾷ ἓνα νέον, ὁ ὁποῖος τὴν ἐγκαταλείπει ἢ μάλλον δὲν τὴν νυμφεύεται, διὰ νὰ νυμφευθῇ ἄλλην πλουσίαν. Ἡ ἀδικημένη προστρέχει παντοῦ, καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ γαμβροῦ καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν τῆς νύμφης, διὰ νὰ ζητήσῃ τὸ δικαίον τῆς. Παντοῦ τὴν διώχουν. Ἄλλ' εἰς τὸ τέλος ἀποδεικνύεται ὅτι εἶνε κόρη νόθος τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης καὶ τῆς μητρὸς τοῦ γαμβροῦ. Καὶ ὅτι εἶχεν ἐραστὴν τὸν ἀδελφόν τῆς! Μετὰ τὴν φοβερὰν αὐτὴν ἀποκάλυψιν, ἡ μητέρα τῶν αὐτοκτονεῖ καὶ τὸ δρᾶμα λύεται.

Αὕτη εἶνε μετὰ λίγα λόγια ἡ ὑπόθεσις. Ὀρισμένως ὁ κ. Φυτίλης ἔχει ἀρκετὴν ἰδιοφυίαν νὰ πλέκῃ σκηνὰς καὶ νὰ κατασκευάζῃ σκελετοὺς δραματικούς. Εἰξεύρει ἀκόμη νὰ κάμῃ τὰ πρόσωπα του νὰ ὁμιλοῦν ἀνθρωπινὰ καὶ νὰ λέγουν —μεγάλῃ ἀρετῇ αὐτῷ, — ὀλίγα καὶ χρήσιμα. Τέλος τὰ παραμύθια του δὲν εἶνε ἀπλᾶ παραμύθια, ἀλλ' ἔχουν τὸ νόημα τῶν, καὶ βλέπεις καθαρὰ ὅτι γίνονται ἐπίτηδες, διὰ νὰ διδάξουν τὰς κοινωνικὰς ἰδέας τοῦ ποιητοῦ. Τί του λείπει λοιπόν; Νομίζω ὅτι τοῦ λείπει ἡ δημιουργικὴ πνοή, ἡ καλλιτεχνικὴ δύναμις, ἐκεῖνη ποῦ ζωντανεύει ἀνθρώπους καὶ παρουσιάζει εἰκόνας μεγάλας, ὀριζίας καὶ ἀληθινὰς.

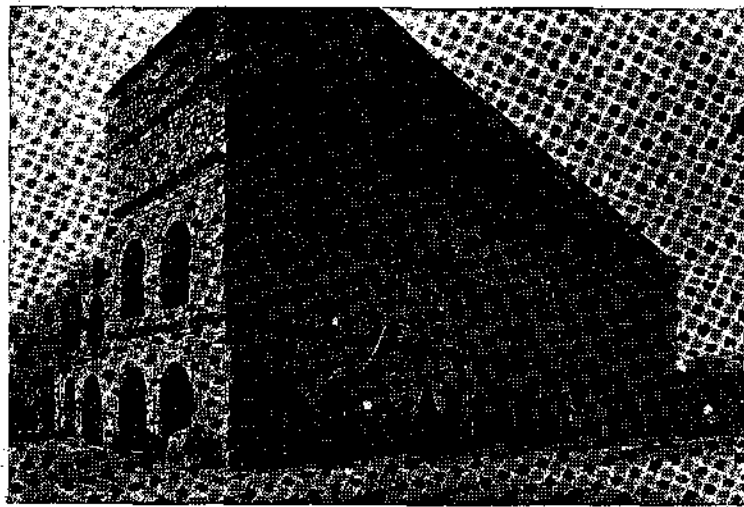
Ἄν ἦτο νέος ὁ κ. Φυτίλης, θὰ ἔλεγα εὐχαρίστως ὅτι ἡ δύναμις αὐτὴ λαμβάνει· ἀλλὰ πάλιν ποῖος εἰξεύρει; Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, διὰ τοὺς ὁποῖους ἡ νεότης, ἡ ἠλικία τῆς δράσεως καὶ τῆς ἀκμῆς, τῆς ἐμφανίσεως καὶ τῆς ἀναπτύξεως ὄλων τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, ἀρχίζει ἀπὸ τὰ σαράντα. Καὶ πιθανὸν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς νὰ εἶνε καὶ ὁ κ. Φυτίλης.

Εἰς τοὺς φιλολογικὸς καὶ καλλιτεχνικοὺς μας κύκλους γίνεται κατ' αὐτὰς πολλὰς λόγος διὰ τὰ ἄρθρα, τὰ ὁποῖα δημοσιεύει εἰς τὰς ἐφημερίδας ὁ κ. Περικλῆς Γιαννοπούλος. Κάμνουν ἐντύπωσιν προπάντων τὰ αἰσθητικὰ, τὰ ὁποῖα φιλοξενεῖ τὸ Ἄστυ. Πρὸ ὀλίγου ἐτελείωσεν ἐκεῖ μιὰ μεγάλη μελέτη περὶ Θεάτρου καὶ ἤρχισεν ἄλλη περὶ Ζωγραφικῆς. Ἄλλως τε τὸ «Ἑλληνικὸν Χρῶμα» εἶνε συνέχεια τῆς «Ἑλληνικῆς Γραμμῆς» ἢ ὁποῖα ἐφάνη πέρσει εἰς ἓν περιοδι-

κόν, πρόλογος δὲ καὶ τὰ δύο τῆς α' Ἀρχιτεκτονικῆς», τὴν ὁποίαν θὰ δημοσιεύσῃ ὡς μανθάνομεν ἡ Ἀκρόπολις.

Εἶνε πολὺ εὐχάριστος ὅτι ὁ κ. Περ. Γιαννοπούλος ἀπεφάσισεν ἐπιτέλους νὰ δημοσιεύῃ τὴν ἐργασίαν του. Ὁμολογῶ ὅτι θὰ τὴν ἐπιμαρτυρῶ εἰς τόμον ἢ εἰς τόμους, ἀρτίαν, συμμαζευμένην καὶ τακτοποιημένην· ἀλλ' ἂν τοῦτο πρὸς τὸ παρὸν εἶνε δύσκολον, τί νὰ γίνῃ! Ὁ κ. Γιαννοπούλος ἐργάζεται πρὸ ἐτῶν, μ' ἐπιμονὴν, μὲ μέθοδον, μ' εὐσυνειδησίαν, μὲ ἀγάπην καὶ μ' εὐλάβειαν, εἰμπορῶ νὰ εἶπω, λειτουροῦ. Καὶ τὰ χειρόγραφα σωρεύονται. Τὰ μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντα ἐδῶ κ' ἐκεῖ, δὲν εἶνε παρὰ μέρος ἐλάχιστον. Καὶ τὸ ὄνειρον τοῦ κ. Γιαννοπούλου ἄλλο δὲν εἶνε, παρὰ νὰ εἰμπορέσῃ μίαν ἡμέραν νὰ παρουσιάσῃ τὸ σύνολον.

Περὶ τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Γιαννοπούλου θὰ ὁμιλήσωμεν κάποτε ἐκτενέστερα. Ὅλοι θάσκοληθοῦν μὲ αὐτὴν. Εἶνε ἐργασία, ἡ ὁποία ἀδιάφορον δὲν θάφιση κανένα. Πρὸς τὸ παρὸν, ἠθέλησα μὲ ὀλίγας λέξεις νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Παναθηναίων». Εἰς τὰ ἄρθρα τοῦ κ. Γιαννοπούλου θὰ εὑροῦν κάτι τὸ νέον, τὸ εἰλικρινές, τὸ πρωτόκιστον, τὸ ρηζικέλευθον. Δὲν ὁμοιάζουν μὲ τὰ συνήθη αἰσθητικὰ καὶ κριτικὰ φληναφήματα, τὰ κατὰ συνθήκην ἀναμασσήματα. Ἐμπνέονται ὅλα ἀπὸ μίαν ἰδέαν, ἀπὸ μίαν ἀρχήν. Καὶ ἡ ἰδέα αὕτη, δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, εἶνε νέα καὶ ὠραία καὶ φωτεινὴ. Εἰμπορεῖ, — ποῦ εἰξεύρει, — νὰ ἐπικρατήσῃ, νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὴν Τέχνην καὶ εἰς τὴν Ζωὴν ὡς ἀδηγήτρια. νὰ κάμῃ προση-

ΤΟ ΡΩΜΑΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΗΣ ΟΡΑΓΓΗΣ

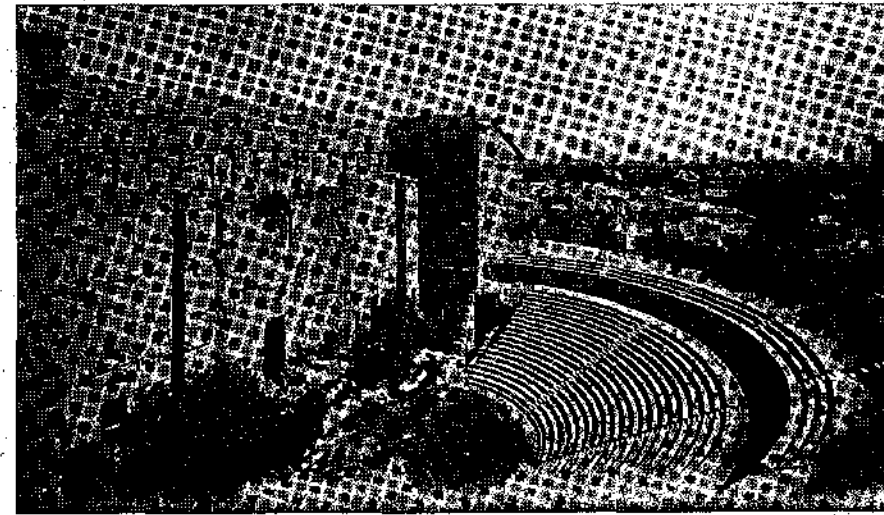
λύτους καὶ ὀπαδοῦς. Εἰμπορεῖ ὅμως καὶ νὰ δευθῇ εἰς τὸ ὑστερον πλάνη, ὑπερβολή, οὐτοπία. Διὰ τοῦτο πρέπει κανεὶς νὰ τὴν βασανίσῃ. Ὅπωςδήποτε, ἡ αἰσθητικὴ τοῦ Γιαννοπούλου θὰ συζητηθῇ, θα προκαλέσῃ ἐνθουσιασμόν ἢ ἀγανάκτησιν, ἔρωτα ἢ μῦθος. Περὶ τούτου εἰμπορῶ νὰ εἶπω ἐγγυηθῶ: ὅτι θὰ λύσῃ τὴν ἀδιαφορίαν, ἡ ὁποία μᾶς ἀποκλιμίζει ὅταν πρόκειται περὶ σημαντικῶν, τὰ ὅποια θεωροῦμεν ἀσήμαντα. Ὁ κ. Γιαννοπούλος εἶνε ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἰξεύρουν νὰφυπνίζου. Τὸ ὕφος του θωπεύει, γαργαλίζει, τοιμπαῖ, τρυπαῖ, δαγκάνει, δίδει γροθιές, φάπες, κατακερχιές. Ὅσον ἄρεξιν δι' ὕπνον νὰ ἔχη κανεὶς, θάνοιξῃ τὰ μάτια του. Διὰ νὰ ἰδῇ ἐπιτέλους ποῖος εἶνε καὶ τί θέλει αὐτός ὁ αὐθάδης φωνασκός. Καὶ θάναγκασθῇ νὰκούσῃ καὶ θάναγκασθῇ νὰ προσέξῃ. Καὶ ἅμα προσέξῃ, ἡ ἰδέα θὰ τοῦ φανερωθῇ. Καὶ ἅμα τοῦ φανερωθῇ ἡ ἰδέα, — μέσος ὅρος δὲν χωρεῖ, — θὰ γίνῃ ἡ φίλος τῆς ἢ ἔχθρος τῆς.

Μεγάλοι, ἀξιοσημείωτοι, σπουδαῖαι ἐργασίαι εἶνε πάντοτε ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας δὲν χωρεῖ ὁ μέσος ὅρος. Καὶ ὡς τοιαύτην ὑποδεικνύω τὴν ἐργασίαν τοῦ κ. Γιαννοπούλου. Μόλις ἐφάνη, καὶ ἀκόμη δὲν ἐφάνη καλά, ἔχει ἤδη τοὺς φαντατικούς τῆς.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΒΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

Τὸ Παρίσι ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου καὶ ἐντεύθεν εἶνε ἔρμαιον τῶν ξένων λεγεῶνες ὅλοι ὁρμώμενοι ἀπὸ τὰ τέσσαρα πέρατα τῆς οἰκουμένης, τὸ κατέκτησαν καὶ τὸ μετεμόρφωσαν εἰς ἀχαρκτήριστον Βαβέλ, ὅπου ὅλοι αἱ φυλαὶ τῆς ὑψηλοῦ συναθροῦνται καὶ ὅλοι οἱ μᾶλλον ἀντίθετοι τύποι συναντῶνται καὶ συγκρούονται, ἀπὸ τῶν μελαψῶν καὶ κατεσκληρῶτων Νοτιοαμερικανῶν εἰς τοὺς γέμοντας ζῶσαν ροδοπαρεῖους καὶ προγαστορας Γερμανούς, καὶ τοὺς μικροσκελεῖς καὶ ὀστεώιδεις Ἀγγλοσάξωνας. Οἱ τάλαιπῶροι ἐγχώριοι, παντελῶς ἐξουθενωμένοι προσβλέπουν μὲ γουρλωμένα μάτια καὶ χαίνοντα στόματα τὰς περιέργους φυσιογνωμίας καὶ τὰς ἀλλοκότους μορφὰς τῶν παντοειδῶν

ΤΟ ΡΩΜΑΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΗΣ ΟΡΑΓΓΗΣ

ἐπιδρομέων, μόνον δὲ ἡ σκέψις τοῦ κέρδους, τὸ ὁποῖον παρέχει τὸ ἐπιμελές μάθημά των, ἀναστέλλει τὴν ἐκφρασίαν τῆς δυσμενοῦς εκπλήξεως, ποῦ τοὺς ἐμπνέει ἡ θέα τῶν ὄσων καὶ αὐταὶ αἱ Ἀμερικανίδες ταξιδιωτίσσαι, ἐνῶ αἱ ὀμαίμονες τῶν ἀδελφῶν τῆς χειμερινῆς ἐποχῆς συναμιλλῶνται πρὸς τὴν κομψότητα τῶν Παρισινῶν καὶ πολλάκις τὰς ὑπερβάλλου διὰ τῆς ἀγκυματώδους καλλονῆς των, τῶρα αἱ τῆς θερινῆς φουρνίας, θὰ ἐνόμιζες ὅτι ἐξῆλθον ἀπὸ θηριοτροφείου ἢ μᾶλλον ἀπὸ λαμμίαν χυάνην ὅπου συμπύρονται ἀπλαστοὶ ἀκόμη τύποι ἀνθρωπότητος. Εἰς αὐτάς, πολλάκις, χαρακτηριστικὰ εὐμορφα ἐν πρὸς ἐν συμπήγνυνται εἰς ἓν σύνολον τῶσφ ἀντίθετον πρὸς τὴν αἰσθητικὴν μας, ὥστε δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ μὴ γελάσῃ ἢ νὰ μὴ κλαύσῃ, ἀναλόγως τῆς ἰδιοσυγκρασίας του.

Ἐννοεῖται ὅτι, καθὼς εἰς ὅλας τὰς δορυκαλιώτους πόλεις, τὰ βάρη τῆς κατακτῆσεως φέρουν μόνον οἱ ἀδύνατοι, ὅσοι ἕνεκα διαφόρων λόγων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀπομακρυνθοῦν, διότι ὅλοι οἱ ἄλλοι, ὅλοι οἱ σεβόμενοι ἐαυτοὺς Παρισίνοι ἔφυγαν καὶ τὰ καύματα καὶ τὴν πλημμύραν τῶν περιηγητῶν, καὶ ἐζήτησαν ἀσυλον εἰς τὰ δασύσκια βουνὰ ἢ εἰς τὰς κυματολούστους ἀκτᾶς.

Ἡ διασπορὰ τῶν Παρισινῶν, ὡς εἶνε ἐπόμενον, ἐπέφερε καὶ τὴν διάσπασιν τῆς καλλιτεχνικῆς ζωῆς εἰς τὸ Παρίσι αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, μόνον ἀκμάζουσαν τὰ ὄψια καφενεῖα μὲ τὰς δῆθεν εὐθύμους ἡλιθιότητάς των· τὰ περισσότερα θέατρα εἶνε κλειστά, καὶ ὅσα δὲν εἶνε, ἀναμασσ-

σοῦν τὰ παλαιὰ των προγράμματα ἀφοῦ εἰς τὴν Ὀπεραν ἀπὸ τὸν Τροβατόρε μεταπίπτουν εἰς τὸν Φάουστ καὶ ἀπὸ τὸν Φάουστ εἰς τὸν Τροβατόρε, δηλαδὴ ἡ ἀθηναϊκὴ θεατρικὴ κατὰστασις μὲ καλλιτέραν, ἐννοεῖται, ἐκτέλεσιν. Ἄλλ' αἱ παραστάσεις εἰς τὰς ἐπαρχίας ἀπὸ μεγάλους παρισίνοὺς ἠθοποιούς εἶλαβον μεγάλην ἐφέτος ἐπίδοσιν, ἰδίως δ' ἀξιωμαθήμενοι ἐξ αὐτῶν ὑπῆρξαν αἱ τελεσθεῖσαι εἰς τὸν ἀρχαῖον ρωμαϊκὸν ἱππόδρομον τοῦ Βέζιερς καὶ εἰς τὸ θαυμασίον ἀρχαῖον θέατρον τῆς Ὀράγγης· εἰς μὲν τὸν ἱππόδρομον ἐδόθησαν αἱ «Φοίνισσαι» τοῦ Εὐριπίδου καὶ ὁ «Ἰππόλυτος» Στεφανηφόρος· κατὰ ὀλίγον παρελλαχμένῃ ἀλλὰ πλήρη ἀρχαίου κάλλους κωμῶσιν τοῦ συγγραφέως Jules Bois, εἰς δὲ τὴν Ὀράγγην ἐπέτυχεν ἰδίως ὁ «Διώνυσος» τοῦ κ. J. Gasquet, εἶδος ἀρχαίου θρησκευτικοῦ δράματος, μιμουμένου τὰ ἀρχαῖα μυστήρια, τοῦ ὁποῦ οἱ συγγραφεὺς εἰς γλαφυρωτάτους στίχους ἀπέδωκε τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ κάλλος τῶν συμβόλων, τὰ ὅποια περιέχουν οἱ μῦθοι οἱ πλεκόμενοι περὶ τὸν μυστηριώδη θεὸν τῆς παγκοσμίου ζωῆς. Ὁ κ. Γκασκέ, ὁ νεαρός ποιητὴς ὁ ἐκπονήσας ἔργον τοιαύτης ἐπιβολῆς, γεννηθεὶς ἐν Αἰξ τῆς Προβηγκίας, οὐδέποτε κατέλιπε τὴν γενέτειραν οὐδέ ἐπεσκέφθη ποτὲ τοὺς Παρισίους. Ὁ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων αὐτῶν παραστάσεων διεγερθεὶς ἐνθουσιασμός των πολυπληθῶν θεατῶν, οἱ ὅποιοι προσέτρεξαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, ἀναρριπιζόμενος ἀπὸ τὴν ζωηρότητα τῆς μεσημβρινῆς φύ-

σεως και τὸ εὐγραμμὸν κάλλος τῶν τοπίων, ὑπερέβη πᾶσαν προσδοκίαν και ἀπέδειξε πόσον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, γνωρίζοντας νὰ συνδυάζουν τὰς καλλονας τῆς φύσεως με τὴν τελειότητα τῆς τέχνης, ὑπερέχουν και κατὰ τὴν θεατρικὴν ἀντίληψιν τοὺς μεταγενεστεροὺς λαοὺς, τοὺς στερήσαντας τὰ τεχνικὰ ἀριστουργήματα τῆς λάμπσεως τοῦ ἡλίου και τοῦ μειδιάματος τοῦ οὐρανοῦ.

Σκοπὸς ἀντιδράσεως κατὰ τῆς πλαστότητος και τῆς ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τὴν φύσιν, ἦτοι χαρκτηρίζει τὸ νέον θέατρον, ἐπέπευσε και τὸν ἰδρυτὴν τοῦ ὑπαίθριου λαϊκοῦ θεάτρου ἐν Bussang τῶν Βοσγίων ὅπου ἀπλοὶ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, ἀπλοὶ χωρικοὶ, ἐκτελοῦν, ἔχοντες ὡς σκηνογραφίαν τοὺς δασώδεις λόφους και τοὺς ἀνθηροὺς λεμιῶνας, δράματα ἀπλὰ και δυνατὰ, βασιζόμενα ἐπὶ τῶν θεμελιωδῶν ἰδεῶν και αἰσθημάτων τῆς συγχρόνου ἀνθρωπότητος· ἀλλ' ὁ κ. Pottecher μεγάλος κτηματίας τῶν Βοσγίων, ἰδρύσας τὸ λαϊκὸν θέατρον, ἐπιδιώκει ὄχι μόνον τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς θεατρικῆς τέχνης ἀπὸ τῶν ἐπιπλάστων συνθηκῶν τῆς συγχρόνου δραματογραφίας ἀλλὰ και τὴν ἀφύπνισιν τῶν ὑψηλῶν ἰδανικῶν και τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων. Τόσον δὲ φανερὰ ἦτο ἡ διὰ τοῦ λαϊκοῦ θεάτρου ἐξυπηρετουμένη ἀνάγκη και τόσον ἐπέτυχεν ἡ πρώτη αὐτοῦ ἀπόπειρα ἐν Μπυσσάν, ὥστε πλείστοι ἀνεδείχθησαν μιμηταὶ αὐτῆς ἰδρύσαντες λαϊκὰ ὑπαίθρια θέατρα εἰς πλείστα μέρη τῆς Γαλλίας, σκοποῦντα τὴν ἀπλοποίησιν και ζωογόνησιν τῆς δραματικῆς τέχνης, ἀλλὰ κυρίως τὴν ἐξύψωσιν τῆς λαϊκῆς ψυχῆς.

IGN

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ἐπὶ τοῦ αἰωνίου δράματος.

Εἶνε ἀνάγκη νὰ ὀμιλήσωμεν και ἡμεῖς περὶ τοῦ δράματος, τοῦλάχιστον διὰ νὰ λάβωμεν σειρὰν. Διότι ὄχι μόνον δὲν ἔπαυεν ὁ ἀνεμοστρόβιλος τῶν ἀρθρων και τῶν συζητήσεων ὁ ὁποῖος ἐσκόρπισεν εἰς τὸν δρόμον ἢ τὰ πτωχὰ πράγματα τοῦ διαλυθέντος με ἓνα ρεβόλβερ συζυγικοῦ οἰκήματος — χαρτιά, καρφίτσες, κορδέλες, κατσαρόλες, φωτογραφίας, μίαν κούνια ἐνὸς παιδιοῦ — ἀλλὰ δὲν εἰμεθα ἀκόμη οὔτε εἰς τὴν ἀρχὴν. Θὰ ὀμιλήσουν πολλοὶ ἀκόμη. Ὑπάρχουν και Ἕλληνες οἱ ὁποῖοι κάμνουν τὴν πρώτην των ἐμφάνισιν εἰς τὸν τύπον με μίαν γνώμην περὶ τοῦ δράματος τῆς ὁδοῦ Κολωνοῦ,

ὡς εἶδος ἐνασίμου διατριβῆς διὰ τῆς ὁποίας εἰσέρχονται εἰς τὸν κόσμον τῶν συζητούντων Ἕλληνων. «Νὰ τὰς ἀποκτείνωμεν!» φωνάζει ἓνας. «Νὰ τὰς φονεύωμεν!» δευτέρως. «Νὰ τὰς σκοτώνωμεν!» τρίτος. Και οἱ τρεῖς εἶνε σύμφωνοι εἰς τὴν ἰδέαν περὶ τιμῆς, με τὴν διαφορὰν ὅτι μεταχειρίζονται τρεῖς διαφοροὺς λέξεις, διαφωνοῦντες εἰς τὴν γλῶσσαν. Βλέπετε ὅτι τὸ νὰ ἔχης μίαν ἰδέαν ὁποιοῦνδήποτε περὶ τοῦ δράματος, εἶνε ἀπαραίτητον, ὅσον και μίαν κοινὰ διὰ τῆς ὁποίας παρακάθησαι εἰς γεῦμα και εἰσεργεσαι εἰς ἑορτὴν. Και ἔχουν ἀπὸ μίαν ἰδέαν ὅλοι οἱ Ἕλληνες, τὴν ὁποίαν ἢ ἐφόρουν ἀπὸ βιβλία, ἢ τὴν ἔχουν σχηματισμένην — πολὺ σπάνιον — ἢ τὴν ἤκουσαν ἀπὸ τὸν γείτονά των εἰς τὸ καφνεῖον. Ἄλλ' ἐὰν αἰφινδῶς αἱ γυναῖκες ὄλων αὐτῶν τῶν αἰμοχαρῶν και ἐρυθρῶν ἀνθρώπων, συλληφθοῦν ἔχουσαι ἐραστήν, πόσοι ἀπὸ αὐτοὺς θὰ ἐφαρμόσουν τὸ «φόνευσέ την» τοῦ Δουμᾶ τὸ ὁποῖον κραδαίνουσι σήμερον εἰς τὰ καφνεῖα και εἰς τὰς ἐφημερίδας; Ὑποθέτω ὅτι εἰς τοιαύτην τρομερὰν στιγμὴν, πολὺ ὀλίγα ρεβόλβερ θὰ ἐκτυροκροτήσουν. Οἱ δάκτυλοι θὰ παγώσουν εἰς τὴν σκανδάλην τοῦ ὄπλου και τὰ ἐννέα δέκατα ἀπὸ τοὺς σήμερον φωνάζοντας «φόνευσέ την, φά την, ψῆσε την» δὲν θὰ κάμουν τίποτε ἐκ τῶν τριῶν. Διότι ἐπὶ τέλος δὲν εἶνε πολὺ εὐκολον νὰ ἔχη κανεὶς ὄπλον. Διότι και ἂν ἔχη, δὲν εἶνε εὐκολον νὰ ρίξῃ. Διότι τὸ νὰ χειρίζεσαι ὄπλον, ἀπαιτεῖ ἰδιαιτέρως ἐνστικτα, φύσιν ἰδιαιτέρως, συνηθείας ἄλλας. Και νὰ ξαπλώσῃς δύο ἀνθρώπους κατὰ γῆς, ὁπκιτεῖται ἢ νὰ ἦσαι ἀνθρώπος συμμετασχῶν εἰς δέκα ἀφρικανικὰ μάχας ἢ νὰ ἔχης χρηματίσει ἐπὶ μακρὸν διαδηλωτῆς, κράχτης χαρτοπαίγνιου, ἢ δραγατῆς. Ποῖος τοὺς βιάζει ἐπὶ τέλος αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ποῦ φωνάζουν «φόνευσέ την» νὰ ψεύδονται; Θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ εἰποῦν τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν τόσον καλὰ κατὰ βάθος ἐννοοῦν. Νὰ ὁμολογήσουν ὅτι εἰς τὸν κόσμον ὑπάρχουν ἰδιοσυγκρασίαι, ὅτι ὑπάρχουν σύζυγοι ἀγριοί, σύζυγοι ἡμεροί, σύζυγοι φιλόσοφοι, και ὅτι ἡ τιμὴ οὐδέποτε εἶνε νόμος με «ἀρθρον μοναδικόν», ἀλλὰ κάθε ἀνθρώπος ἠμπορεῖ νὰ τὴν ρυθμίσῃ ὅπως θέλει. Ὁ Α. σκοτῶνει και τὴν γυναῖκα του και τὸν ἐραστήν. Ὁ Β. σκοτῶνει μόνον τὸν ἓνα ἐκ τῶν δύο. Ὁ Γ. δὲν σκοτῶνει κανένα, ὁ Δ. ἀνοίγει τὴν πόρτα του και τοὺς παρακαλεῖ νὰ ἀναχωρήσουν, ὁ Ε. τοὺς συνοδεύει και ἕως τὴν ἐξέπορτα...

Ὁ κ. Γαλανὸς τοὺς ἐφόνευσε και τοὺς δύο. Δὲν εἶναι δυνατὸν ὅμως ὁ κ. Γαλανὸς νὰ γίνῃ ὑπόδειγμα συζύγου δι' ὅλους τοὺς Ἕλληνας. Ἐὰν τὸν πάρωμεν ὡς ὑπόδειγμα και ὡς νόμον, τότε ὅλοι οἱ Ἕλληνες σύζυγοι πρέπει νὰ πηγαίνουν σπῆτι των εἰς τὰς 5 τὸ πρωὶ με ἓνα ρεβόλβερ εἰς τὴν μίαν τσέπην και με ἓνα δρᾶμα με δεκαπεντασουλᾶθους εἰς τὴν ἄλλην. Τοῦλάχιστον ἐγὼ δὲν θὰ τοῦ ὁμοιάσω, και ἰδοὺ ἓνας: Ἕλλην ποῦ θὰ ὑψώσῃ ἀνταρσίαν, ἐν ἣ περιπτώσει ψηφισθῇ νόμος ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἀναγκάζων ὅλους τοὺς πολίτας νὰ ὁμοιάσουν πρὸς τὸν κ. Γαλανόν. Διότι σκέπτομαι, ὅτι ἂν ἡ γυναῖκα μου με ἀπατήσῃ, θὰ ἦναι ἀδύνατον νὰ τὴν σκοτώσω. Οὐδέποτε ἐκράτησα ὄπλον, εἰμὴ μόνον εἰς τὸν στρατόν, ὅπου ἔρριξα τρεῖς βολὰς ἀποτυχοῦσας πανηγυρικῶς. Δὲν ἐκράτησα οὔτε δικαννον. Δὲν ἔχω σουγιάν. Δὲν ἔρριξα σφαῖραν οὔτε τὴν Λαμπρὴν εἰς τὸ ἀρνί, ποῦ ρίχνουν και αὐταὶ αἱ γυναῖκες! Ὑποθέσατε, ὅτι εὐρήκα τὴν σύζυγόν μου μαζί με τὸν Νίκαν, πῶς νὰ ρίξω; Ἐγὼ ζῆσει ἀρκετὰ ἔτη και δὲν ἐστέρησα τὴν Πλάσιν ἀπὸ κανένα χρήσιμον ἔντομον. Και αὐτὰ τὰ κουνούπια τὰ σκοτῶνω ἐμμέσως και ἡρέμως, διὰ τοῦ καρπού δελταρίου ἢ σκόνης, με εὐχαριστεῖ δὲ ἡ ἰδέα, ὅτι μόνον ζαλιζονται και δὲν σκοτώνονται.

Ἡ πεταλοῦδα ἔπεσε πολλάκις ἀπὸ τὴν λάμπαν εἰς τὸ βιβλίον μου ψυχορραγοῦσα και ἠσχολήθη ἐπὶ μίαν ὥρην νὰ τῆς δώσω ζῆν. Ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους πρέπει νὰ ὁμολογήσετε ὅτι και ἐγὼ και οἱ περισσότεροὶ ἄνθρωποι ποῦ μου ὁμοιάζουν, εἶνε δύσκολον νὰ ξαπλώσωμεν τὴν γυναῖκα και τὸν ἐραστήν κατὰ γῆς. Ἡ τιμὴ εἶναι μία ὡραία ἰδέα. Ἀλλὰ ἡ φύσις μου, τὸ πρόγραμμα τῆς ζωῆς μου να μὴ σκοτῶνω, τὸ πρόγραμμα ἐπὶ τέλος τοῦ νὰ μὴ θεωρῶ μίαν γυναῖκα ἀξίαν νὰ με ἀπασχολήσῃ πολὺ, εἶνε ἰδέαι ἀκόμη ὡραιότεραι. Εἶνε ἄλλως τε και πράγματα πολὺ στερεὰ.

Ὅλη ἡ ψυχολογία τῆς κοινῆς ἐκείνης σκηνῆς τῆς ὁδοῦ Κοωνοῦ, ἡ ὁποία ὀνομάσθη δρᾶμα, ὑποθέτω ὅτι εἶνε ἡ ἐξῆς: Ὁ κ. Γαλανὸς ἔκαμεν δρᾶματὰ ἀποτυγχάνοντα εἰς τὸ θέατρον. Ἠθέλησε νὰ κάμῃ και ἓνα δρᾶμα ποῦ νὰ μὴ ἀποτύχῃ. Ἦτο τὸ μόνον δρᾶμα ποῦ ἠμποροῦσε νὰ κάμῃ, ὁ διπλοῦς φόνος. Ἴδοὺ ὅτι σήμερον ἔχει τὴν φήμην ἐνὸς συγγραφέως, και κοινωνικοῦ φωῦ! διδασκάλου. Κοντὰ εἰς τὰ χλωρὰ καίγονται και τὰ ξηρὰ, μία δὲ ἐφημερὶς ἐξ αἰτίας τῆς συζυγοκτονίας ἐδημο-

σίευσε και τὴν «Τιμὴν τοῦ Κλέφτη» τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, εὐχαρίστησιν τὴν ὁποίαν οὔτε ὠνευρέθη ὁ κ. Γαλανὸς καλῶς ἐχόντων τῶν πραγμάτων. . . . Λέγεται ποιητῆς ὁ κ. Γαλανός. Πολλοὶ φέρουν αὐτὸ τὸ ὄνομα! Ἐγὼ ἠτύχησα νὰ γνωρίσω τὴν συνομοταξίαν αὐτὴν τῶν ποιητῶν και τοὺς ἐγνώρισα πολὺ διαφορετικούς. Δὲν ἤξεύρω κανένα ποιητὴν ὁ ὁποῖος νὰ ἐστήριξε τὴν δόξαν του ἐπὶ τοῦ ρεβόλβερ. Ὁ κ. Γαλανὸς εἶχε κάμει πρὸ πολλοῦ ἓνα φόνον, ἐδιάβασα δὲ κάπου, ὅτι ἐθεωρεῖτο και πρώτης γραμμῆς καλλιγραφῆς εἰς τὰ Χαυτεῖα. Εἶνε ὁ πρώτος ποιητῆς καλλιγραφῆς ποῦ βλέπω εἰς τὴν ζωὴν μου. Γενικῶς δὲ ἡ φυσιογνωμία αὐτῆ τοῦ ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος φονεύει, παίζει εἰς τὰ χαρτοπαίγνια τῶν Χαυτεῖων, εἶνε νταῆς και φορεῖ διαρκῶς ρεβόλβερ, μὲ φαίνεται ἐντελῶς ἑλληνικὴ ἐφεύρεσις. Πολλὰ πράγματα ἐφευρίσκομεν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον. Θὰ καταντήσῃ νὰ φαδοῦμαι ὅλους αὐτοὺς τοὺς ποιητὰς ποῦ γράφουν «τὸ τραγουδάκι μας» εἰς τὰς ἐφημερίδας. Διότι κατὰ τὴν νέαν οἰκονομίαν ἀποικητῆς και νταῆς τίς αἶδε τί κρύβουν ὅλοι αὐτοὶ εἰς τὴν ζώνην. Ἀλλ' ὅτι και ἂν συμβαίη, ὁ κ. Γαλανός δὲν πρέπει νὰ με ἀδικήσῃ. Ἡ γνώμη μου εἶνε ὅτι ἦτο κύριος νὰ κάμῃ ὅτι ἔκαμε. Ἦτο κύριος τῆς φύσεως του και τῶν ἰδεῶν του. Τὰς ἠκολούθησεν. Ἐφόνευσε. Μία ἰδέα και αὐτὴ περὶ τιμῆς. Με τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν ἔχη ὅλος ὁ κόσμος. Νόμοι περὶ τιμῆς δὲν γίνονται. Μεγάλον κοπάμισμα γίνεται αὐτῶν τῶν δύο λέξεων «ἑλληνικὴ τιμὴ», ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι οὔτε ἡ Ἑλλάς, οὔτε κανένα ἔθνος δύναται νὰ ἔχη ἰδίαν τιμὴν, ὅπως ἔχει ἰδιαιτέρον βούτυρον. Δὲν εἶνε εὐχάριστον νὰ συγκεντρωθῇ εἰς αὐτὸν τὸν τόπον ἡ ἰδέα τοῦ σκοτώματος. Δὲν εἶνε φιλοδοξία αὐτὴ διὰ νὰ τὴν ἔχη ἡ Ἑλλάς, οὔτε τὸ Θιβέτ! Τιμὴ εἶνε ἡ αὐστηρότης τῶν σπητιῶν, ἡ αὐστηρότης τῶν κοινωνιῶν, πᾶν ὅτι προλαμβάνει τὴν εἰσπῆθσιν ἀρπαγος εἰς τὴν αὐτὴν μας, πᾶν ὅτι προλαμβάνει τὸ ἀποτέλεσμα. Ἀλλ' ὅταν οὕτως ἢ ἄλλως ἐπέβη τὸ κακὸν ἀποτέλεσμα, δὲν εἶνε τιμὴ τὸ νὰ σκοτώνωμεν. Ἄς λείψῃ αὐτὴ ἡ spécialité ἀπὸ τὸ δυστυχῆς τοῦτο κράτος. Ὅσοι θέλουν εἶνε ἐλεύθεροι νὰ σκοτῶνουν τὴν πίστιον, ἀλλὰ εἰδικῶς ἑλληνικὸν σκοτώμα, πινελλῆσιαν, χαρακτηριστικὸν τῆς Ἑλλάδος ὅπως και ἡ φουστάνελλα ἢ ἡ κάλπη, δὲν εἶνε δυνατὸν κατ' οὐδένα τρόπον νὰ δημιουργηθῇ. Δώσατε, δεόμεθα σας, τὸ δικαίωμα και εἰς ἡμᾶς τοὺς ἄλλους νὰ

μη σκοτώνωμεν. Μολονότι είμεθα Έλληνες και ήμεεις, μολονότι και ήμεεις θέλωμεν την Μακεδονίαν, δε μείνωμεν ελεύθεροι να διώχνομεν απλώς την άπιστοθυσαν γυναίκα μας μεσιδιώντες, ή άδιαφορούντες, ή σφουρίζοντες τὸ τραγοῦδι τοῦ δρυκός τοῦ «Ριγολέττου». Ο Όθέλλος ήτο μαύρος, ήμεεις είμεθα άσπροι.

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Ελευθέριος Βενιζέλος

Όταν είδα ποτέ εις τὸ γραφεῖον του τὸν κ. Βενιζέλον βυθισμένον εις βιβλία, με άματοῦάλια περασμένα από τὰ αὐτιά, γενεοφύρον και κάπως λιπόσκακον, έφαντάσθην γερμανὸν λόγιον συντάσσοντα άγκώδη μονογραφίαν. Άληθινά, εις έγγραφα τινά πρὸς τοὺς ναυάρχους την εποχήν της διεθνούς κατοχής, διαπραγματευόμενος έσωτερικά ζητήματα της νήσου, ανέπτυσσεν όλον τὸ λεπτόν, μελετητικὸν και βαθέως διεισδυτικὸν πνεῦμα του.

Εις τὰ έγγραφα αὐτὰ ὁ κ. Βενιζέλος ανέδεικνυεν ἐπὶ πλέον πλῆρες τάλαντον γλαφυρότητας και ακριβολογίας. Τὰ έγγραφα αὐτὰ ακριβῶς έκαμαν τὸν Βυζάντιον να εἰπῆ ότι οί Κρήτες χειρίζονται με ίσην επιδειξιότητα τὸν κάλαμον και τὸ ὄπλον.

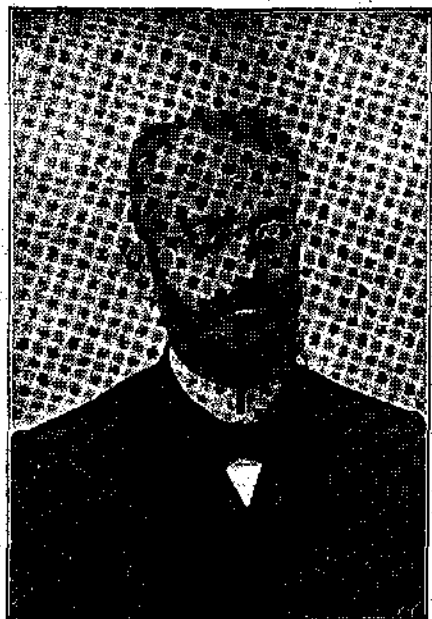
Μετρημένος, νηφάλιος, συντηρητικὸς, διαλλακτικὸς ὁ Βενιζέλος καθ' ὄλην την περίοδον τῶν μεγάλων άνωμαλιῶν της νήσου, ήτο και ὁ ένδεδειγμένος ὑπουργός της νεας Ήγεμονίας.

Διωρίσθη πρόγραμματι σύμβουλος τοῦ Υπατου Ἄρμοστου και έκτοτε παρουσιάσθη ή άλλη ὄψις τοῦ Κρητὸς πολιτευτοῦ. Τὸν είδομεν ριζοσπάστην, δημαγωγόν, αδιάλλακτον εις τὰς ιδέας του, ὄρμητικὸν εις την επίθεσίν του. Ο Βενιζέλος τοῦ 1897 δέν άναγνωρίζεται πλέον εις τὸν Βενιζέλον τοῦ 1904.

Κάποτε κατηγόρησαν τὸν Πλούταρχον ότι εις τοὺς Παράλληλους Βίους του έσύγκρινε τὸν Ἀλκιβιάδην με τὸν Κοριολάνον.

Ο Πλούταρχος μειδιών απήντησεν ότι ὁ Ἀλκιβιάδης δέν ήμποροῦτε να συγκριθῆ οὐδέ με αὐτὸν τὸν... Ἀλκιβιάδην, έπαινισσόμενος την διπλήν ὄψιν, την ὁποίαν παρουσίασε καθ' ὄλην την δαδσιν του. ὁ Ἀθηναῖος στρατηγός.

Απαράλλακτα, ανεξαρτήτως τῶν μνημονουθέντων προσώπων, ήμπορεῖ να λεχθῆ και διὰ τὸν άρχηγὸν της κρητικῆς αντιπολιτεῦσεως.

Ελευθέριος Βενιζέλος

Υπήρξε συντηρητικὸς και δημεγέρτης, βαθύνοιος και επιπόλαιος, διαλλακτικὸς και βιαιοπαθής. Οί φίλοι του εξαίρουν τὰς ἀρετάς του και έχουν δικαίον. Οί αντίπαλοί του εξαίρουν τὰς κακίας του και έχουν και αὐτοὶ δικαίον. Αἰ ἀρεταὶ του έγιναν άφορητὴ νῆ κριθοῦν αὐστηρότερον αἰ κακίαι του· αλλά και αἰ άποτυχίαι του συνετέλεσαν ὡστε να εξαρθοῦν έντονώτερον τὰ χαρίσματά του. Τὸ περιεργότερον εἶνε ότι την κρητικὴν αντιπολίτευσιν δέν χωρίζει κυρίως ζήτημα αρχῶν. Κοινῶς βραχιλεύει ἐν Κρήτῃ ένας μόνον πόθος. Ἡ διαφορὰ ὑπάρχει μελλον μεταξύ συγκεντρωτικῆς και άποκεντρωτικῆς διοικήσεως. Ὅπωςδῆποτε όμως οί Κρήτες άπεδοκίμασαν την αντιπολίτευσιν, ή ὁποία έως τώρα αριθμεῖ σειρὰν άποτυχιῶν. Ο κ. Βενιζέλος τοῦ 1897 εἶχε άκαετὰ χαρίσματα διὰ να δώσῃ ζωήν εις ένα κόμμκ. Θα επανέληθῃ όμως εις τοὺς παλαιούς έρωτάς του; Πολὺ ὀλίγα εἶνε τὰ άργυρά νήματα της γενειάδος του. Ἄς αναμείνωμεν...

I. ΚΟΡΩΝΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΙΣ τὸ τεῦχος τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ γαλλικοῦ περιοδικοῦ «*Mercury de France*» δημοσιεύει ὁ κ. Γιάννης δὲ Γκουριμόν μελέτην περὶ τοῦ έργου τοῦ Μωρεάς.

Αἱ φιλολογίαι, λέγει, γηράσκουν ὡς τὰ δένδρα. Εἶναι ανάγκη ἐδῶ κ' ἐκεῖ να τὰς ζωογονοῦμεν, να ἐμβολιάζωμεν, εις τὸν πλήρη ἀκμήν χυμοῦ κορμόν των, ξένους νεαρὸς κλάδους διανοητικῆς φύσεως. Ο Μωρεάς ὑπήρξε ένας ἀπὸ τοὺς κλάδους αὐτοὺς εις τὸν συμβολισμόν. Ο κλάδος παρήγαγε ἀνθη και τώρα ήμποροῦμεν να δρέψωμεν τοὺς καρπούς.

Τὸ έργον τοῦ Μωρεάς εἶναι ένας πίναξ με σημειώσεις, τὰς ὁποίας δέν έπροσπάθησε πιστεῖω, να κατατάξῃ με την λογικήν. Την ζωήν χρωματίζει ή ψυχὴ με τὰ χρώματά της, και με τοὺς πόθους της την ἀνωματίζει. Ο Μωρεάς γνωρίζει ότι αὐτός εἶναι ὁ ήλιος τοῦ κόσμου τὸν ὁποῖον κατοικεῖ, προσβλέπει και ἀναδημιουργεῖ, και ὅτι δέν ὑπάρχει άλλη πραγματικότητα ὡςτε λογικὴ ἄλλη, έξω τοῦ δράματος του και της λογιῆς του.

Ο Μωρεάς διμυλεῖ ὡς γράφει, με μικρὸς φράσεις περιεκτικὰς, ὁρισμένas, ἀπολύτους ἄποστροφόμενος τὰς ἐξηγήσεις τοὺς περιορισμούς και τοὺς ἀτόλμους χρωματισμούς. Δι' αὐτὸν τὰ πράγματα εἶναι εἴμορφα ή άσχημα, καλὰ ή κακά, ἀσημάντα ή θαυμαστά. Θαυμαστά! εἶναι ή λέξις με την ὁποίαν αγιάζει την καλλονήν.

Και ὁ κ. Γκουριμόν προχωρεῖ εις την ἀνάλυσιν τοῦ έργου τοῦ ποιητοῦ χρονολογικῶς ἀπὸ τὰ πρῶτα του δοκίμια μέχρι της *Τρυφερίας*.

Ἀτελείωτον ἀκμήν, επιλέγει ὁ συγγραφεὺς, τὸ έργον τοῦ Μωρεάς εἶναι ὡραῖον: εἶναι ἀναμφιβόλως ένας ἀπὸ τοὺς πρώτους, ἂν ὄχι ὁ πρώτος τῶν ποιητῶν μας.

Η Βιβλιοθήκη Μαρασλή ἐκδίδει προσεχῶς τὰς πέντε τραγωδίας τοῦ Σαίξπηρ Οθέλλον, Ἄμλετ, Μάκβεθ, Βασίλευ Ἀθή, και Ρωμαῖον και Ἰουλιέτταν κατὰ μετάφρασιν έμμετρον τοῦ κ. Ἀγγέλου Βλάχου. Ἡ μετάφρασις θα συνοδεύεται ἀπὸ ἐπεξηγητικὰς και ἐρμηνευτικὰς σημειώσεις. Ο κ. Βλάχος μάς έλεγε ότι θακορεῖ την μετάφρασιν αὐτήν ὡς τὸ καλλίτερον έργον του. Δέν ἀμφιβάλωμεν καθόλου ὑπὸ ἐπιφῆνί άποδόσεως τῶν ἐνοιῶν. Ἄλλ' ή γλώσσα; Ὅλα εις τὸν κόσμον, δυστυχῶς έχουν και την κακίην των ὄψιν.

Τὸ έργον τοῦ κ. Μ. Ροδοκανάκη «*Le Capitole Romain, ancien et moderne*» θεωρεῖται τὸ τελειότερον βιβλίον ὑπὸ ἐπιφῆνί πληροφοριῶν περὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ Καπιτωλίου: τῶν μνημείων του, τῶν μεταβολῶν τὰς ὁποίας ὑπέστη δια μέσου τῶν αἰώνων, και τῶν γεγονότων τὰ ὁποία ἐξετυλίχθησαν ἐκεῖ. Ο κρινον τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ροδοκανάκη εις τὸν «Ἑρμῆν της Γαλλίας» Κάρολος Μέρκ. ἐπιαινῶν την συλλεκτικὴν αὐτήν εργασίαν τοῦ συγγραφεὺς και θεωρῶν τὸ βιβλίον αὐτὸ πολύτιμον, φοβεῖται ότι εἶνε διὰ τοὺς ὀλίγους μόνον, ὡς ἀναφέρων γεγονότα ἀπλῶς. Εἶνε έργον μεγάλης ἀξίας, προωρισμένον να χρησεμεύσῃ πολὺ εις τοὺς μελετῶντας την περίοδον τοῦ ρωμαϊκοῦ μεσαιῶνος.

ΕΝΑ βιβλίον με τίτλον ἀρχαῖκόν «*Trinacria*» τοῦ κ. Α. Dry, με περιεχόμενον ὁμῶς σύγχρονον, δίδει εἰκόνα της σημερινῆς ζωῆς, τῶν ιδεῶν, της κοινωνικῆς καταστάσεως της ιστορικῆς νήσου. Ἡ ἀρχαία Τριναρία με τὰς διαφόρους πόλεις και τὰ μνημεῖα της διαφαίνεται μόνον εις μερικὰς περιγραφὰς. Τὸν συγγραφεῖ ἀπασχολεῖ μάλλον, ὡς εἶπομεν, ή σημερινὴ Σικελία, ή ὁποία διατηρεῖ μέχρι σημερον ἰδιαιτέραν φυσιογνωμίαν μεταξύ τῶν διαφόρων κρατῶν της ἰταλικῆς ένωσης.

Ο κ. Κρουμβάχερ ἐξ άφορηῆς τοῦ άρθρου τοῦ κ. Ξενοποῦλου «Ἐὸ βιβλίον τοῦ κ. Σκιά» τοῦ δημοσιευθέντος εις τὰ Παναθήνια» 15-31 Ἰουλίου, τοῦ έργου:

Συγχαίρω για τὸ άρθρον περὶ τοῦ Σκιά, με τὸ ὁποῖον κατὰ τὰ πλεῖστα συμφωνῶ.

K. ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ

Τὸ νέον μυθιστόρημα τοῦ Μόρις Χιούλετ *The Queen's Quair*, Ἡμερολόγιον Βασιλείσεως, θεωρεῖται ἐν ἀπὸ τὰ καλλίτερα τοῦ ἀγγλοῦ συγγραφεὺς, τοῦ ὁποῖου προηγούμενα έργα είχαν ἤδη ένθουσιῶδη ὑποδοχήν. Ἡ ὡραία βασίλισσα ή ὁποία πάντοτε θα προκαλεῖ την συμπάθειαν, ὡς λέγει ὁ Οὐόλτερ Σκότ, και ἂν ἀκόμη ὅλα ὅσα ἐλέχθησαν περὶ αὐτῆς ἦσαν ἀληθινά, παριστάνεται κατὰ τὰ ἐξῆ τελευταία ἐτη της ζωῆς της εις τὸ βιβλίον αὐτὸ και ἐξελεύσεται ή εἰκὼν συγκινητικὴ, πλήρης δραματικότητας, θλιβερά.

ΕΞΕΛΘΗ τελευταίως ή πρώτη ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Κνουτ Χάμσον «*Άγιος Χορός*». Συνήθως οί στίχοι εἶναι τὰ πρῶτα βήματα τῶν συγγραφεῶν. Ο Χάμσον ἐκδίδει τὰ ποιήματά του ἀπὸ τὸ ὄνομα του κατέλαβε περιβλεπτον θέσιν εις την φιλολογίαν με τόσα ὡραία έργα. Ἐν ἐξ αὐτῶν, τὸν «Πάννα», ένθυμοῦνται βεβαίως οί ἀναγνώσταί τῶν «Παναθηναίων» ἀπὸ την ἀριστοτεχνικὴν μετάφρασιν τοῦ κ. Νηρβάνου.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

ΜΙΑ τῶν σπουδαιοτέρων ἰδιαιτικῶν συλλογῶν ζωγραφικῆς ήτο ή τοῦ Κωνσταντίνου Ἀλεξάνδρου Ἰονίδη, ή δωρηθεῖσα εις τὸ ἀγγλικὸν *Victoria and Albert Museum* τοῦ Λονδίνου. Ὁ δωρητὴς εἶχε ἀπαιτήσει να τοποθετηθοῦν τὰ έργα εις ἰδιαιτέραν αίθουσαν, ὡςτε ὡστε να φαιζωνται ὅλα καταλλήλως. Σήμερον μόλις, με την προσθήκην δύο πτερόγων εις τὸ έν λόγω μουσεῖον, εὐρήκε την θέσιν της και ή απανία αὐτῆ συλλογῆ.

Τὸ κληροδότημα τοῦ Ἰονίδη ἀποτελοῦν: 82 εἰκονογραφίαι 43? σχεδιάσματα διάφορα, 515 χαλκογραφία, έργα κατὰ τὸ πλεῖστον της γαλλικῆς, ὀλλανδικῆς, ἰταλικῆς και ἀγγλικῆς σχολῆς.

Τὰ περισσότερα εἶναι έργα της γαλλικῆς σχολῆς τοῦ 19ου αἰῶνος: τοῦ Ἐγγερ, Δελακρουά, Ρεγκαμέ, Ρουσσά, Κορὸ Κουρμπέ και Μιλλέ. Επίσης ὑπάρχουν εἰκόνας πολλῶν συγχρόνων: τοῦ Ντεγκά, Φαντέν-Λατοῦρ, Λερμιτ και Λεγκρό. Τοῦ Λεγκρό ή εἰκὼν, παριστάσασ χωρικὸν καθήμενον κάτω ἀπὸ ένα δένδρον με διάφορα εργαλεία γύρω του, εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ὡραιότερα έργα τοῦ γάλλου ζωγράφου διὰ την τεχντροπλίαν και τὸν μισοσβυσμένον χρωματισμόν του.

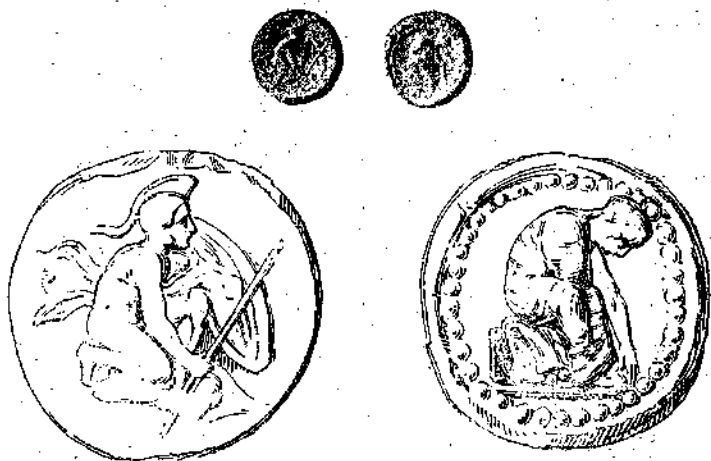
Τὰ ὀλλανδικὰ και φλαμανδικὰ έργα, σχεδὸν ὅλα τοῦ 17ου αἰῶνος, εἶναι πολλῆς ἀξίας. Τὰ κυριώτερα εἶναι τοῦ Ρέμπραντ, Τερμπουργ, Τενιέ, Παύλου Πότερ, Ρυσδαίλ, Ἀδριανού Μπράουρ, Ὀστάδ και Βάν Γκόγεν.

Ἡ ἰταλικὴ σχολὴ: Μποττιτσέλλι, Βερονέζε, Φραντζέσκα Γουάρδη, Μορόνι, Τιέπολο κλπ. έργα επίσης μεγάλης τέχνης.

Τὰ ἀγγλικά έργα εἶναι τὰ ὀλιγώτερα: Γκαίνζμπορο, Μπόνιγκτον, Κρόουμ, Ροσοῆττι, Μπέρν-Τζόνς.

Οἱ παλαιοὶ ἰταλοὶ και ὀλλανδοὶ ἀριστοτέχναι ἀντιπροσωπεύονται ἰδίως εις την σειρὰν τῶν σχεδιασμάτων.

Αἱ χαλκογραφίαι συμπληροῦν θαυμασίως την συλ-

λογίη. Έκ τούτων 125 είναι του Ρέμπραντ, 34 του Μιλλέ, άρχειται του Ούίσελερ και άλλα του Ροδέν και Λεγκρό Αί χαλκογραφίαι αύται είναι τά άριστα ύποδείγματα του είδους ως άνήκουσαι εις τους μεγαλύτερους καλλιτέχνας.

Και έτσι, χωρίς εις τόν Έλληνα Κωνσταντίνου Άλεξάνδρου Ιονίδην έπιλουτίσθη το πτωχόν άγγλικόν μουσειόν με άληθινήν βασιλικήν συλλογήν. Η καυμένη ή έλληνική Πανακοθήκη ως περιμένη το κληροδότημα κανενός Μιν-Τσού-Φού δια ν άρχιση να λέγεται Πανακοθήκη.

Ο Θεός σχολιάσ' τον!

ΓΛΥΠΤΙΚΗ

ΕΔΩ κ' έχει γίνεται κάποια απόπειρα έφαρμογής του χρώματος εις την γλυπτικήν. Φαίνεται όμως ότι χρειάζεται πολλή τέχνη και λεπτότης. Τελευταίως ένας νέος άγγλος γλύπτης ο Κούρτσι Πόλλοκ ήρχεισε να έφαρμόζη το χρώμα εις μερικάς σπουδάς του πολύ επιτυχώς. Οι χρωματισμοί του εινε προπάντων σκοτεινοί. Μεταχειρίζεται το ύδατόχρωμα και το έλαιόχρωμα. Τα άγαλμάτια με ύδατόχρωμα έχουν πολλήν λεπτότητα. Άλλ' ιδίως ο καλλιτέχνης δείχνει πολλήν δεξιότητα εις το έλαιόχρωμα.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΥΠΟ τόν τίτλον «Τό έξ Άντικυθήρων Άγαλμα του Άμυνομένου και άττικόν μολύβδιον Σύμβολον» δημοσιεύει ο κ. Ι. Ν. Σβορώνος εις την «Διεθνή Έφημερίδα της Νομισματικής Αοχαυολογίας» άρθριδιον δια του οποίου σχετίζει το άγαλμα των Άντικυθήρων το όνομασθέν Άποσκοπεύων με το άττικόν μολύβδιον σύμβολον, του οποίου δημοσιεύομεν την εικόνα. Ταύτα μολύβδινα νομισματομορφα σύμβολα ανακαλύπτονται πλείστα εις την Άττικήν άνήκοντα εις τους άπό του Ε' π. Χ. μέχρι του Δ' μ. Χ. αιώνας. Μεταξύ των άρχαιοτέρων των συμβόλων αυτών του Δ' και Γ' αιώνας π. Χ.) πλείστα εινε μεγάλης άρχαιολογικής αξίας ως αντίγραφοντα πιστώως πολλά των διασημων άγαλμάτων του Άττικού έργαστηρίου των Ισπαμένων. Άλλοτε έν Αθήναις. Τό άνωτέρω σύμβολον έν μεγεθύνσει, εύρισκόμενον μέχρι τελευταίως εις την συλλογήν του καθηγητού κ Ρουσοπούλου, τώρα δε εις την συλλογήν του έν Μασσαλία κ Μιχ Βλαστού, παρέχει κατά τόν κ. Σβορώνον μεγάλην όμοιότητα του επ' αυτού άμυνομένου μαχητού πρὸς το άγαλμα εκείνο των Άντικυθήρων. «Είπε

εύκολον, λέγει ο κ Σβορώνος, εις πάντα άρχαιολόγον ν' άντιληφθή, ότι ο έπι του άττικου συμβόλου άμυνομένου στρατιώτης εικονίζεται άπαρράλλαιτως έν τή αυτή στάσει, έν ή και ο έξ Άντικυθήρων, μετά μόνης της σμικράς άλλ' ευνόητου διαφοράς, ότι το περιφερές του χώρου, έν παρείχε τῷ σφραγιδογλύφῳ το πέταλον του συμβόλου. πιέζον τόν τύπον πρὸς το κέντρον — ως πάντοτε έπι των νομισμάτων, προκειμένου περι τοιούτων περιπτώσεων — ήνάγκασε τόν σφραγιδογλύφον να εικονίση χαμηλότερον μέν την άνέχουσαν την άσπίδα άριστεράν και το γόνυ του πρὸς την γῆν καμπτομένου ποδός, ύψηλότερον δε την άνέχουσαν το δόρυ δεξιάν».

Κατά τόν κ Σβορώνον λοιπόν το άγαλμα των Άντικυθήρων, του οποίου χρωματιστήν εικόνα έδημοσιεύσαμεν, « Παναθήνια» έτος Α'. Τόμος Α'. σελ. 225, εικονίζει « άμυνομένου και κατακοπον ήδη στρατιώτην, ύποπητήσοντα πρὸ του μετά μανίας έπιτιθεμένου έχθρου, οδ το άγαλμα εύτυχώς άνεκαλύθη έπίσης μεταξύ των Άντικυθηραϊκών ευρημάτων, δεινώς μέν ευφραμένον την έπιφάνειαν, σαφέστατα δ' όμοιοσάντων το περιγραμμα αύτου».

ΔΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΕΤΑΞΥ των ποικίλων προλήψεων και δεισιδαιμονιών όσαι εινε ριζωμένα παρά τῷ άπαιδεύτω λαῷ της Ζακύνθου, μεγίστην πολλάκις έξασκοϋσαι έπιρροήν έπι του καθόλου βίου των, δυνάμεθα να συγκρατηθώμεν και τας έπομένας, ός, πλην των μέχρι τούδε ύφ' ήμῶν δημοσιευθεισών, ήδυνήθημεν να περισυλλέξωμεν.

Στέφανος.—Δύο ήμέρας πρὸ του γάμου μεταφέρονται, έν μέσω φανασιών των παιδων, τα προικία εκ της οικίας της νύμφης εις ήν οικίαν θα κατοικήση το άνδρόγονον. Έάν εκ του αυτού μέρους, όπάθεν διήλθον τα προικία, διελθωσαν οι νεόνυμφοι κατά την έσπεραν του γάμου, πιστεύεται ότι δεν θα ζήσωσιν αυτοι πολλά έτη.

— Διαρκόντος του μυστηρίου του γάμου έμπήγουσιν έπι του ύπερθύρου, ή κατά γῆς, μάχαιραν μετά μόνης λαβῆς (μαυρομάκρο μάχαιρα), εις ούδένα δε τότε έπιτρέπεται ή εισοδος εις την οικίαν ή ή έξοδος, διότι τοϋτο θεωρείται κακός οϊωνός. Κατά τόν αυτών χρόνον, ο γαμβρός ή ή νύμφη φέρουσιν επ' αυτών μικρόν Εθαγγέλιον ή Σύνοχην ή κλειθρον (λουκέο) ήσφαλισμένον, το οποίον άνοίγουσι, μετά το πέρας του μυστηρίου πρὸς πρόληψιν της ορχητιδης,

ήτις επιτυγχάνεται, εάν κακόβουλος τις λάβη κλωστήν, ή τεμάχιόν τι (πάση σημάδι) εκ των φορεμάτων των νυμφίων. Έπίσης κλειδώνουσι πάντα τά έπιπλα της οικίας, μέχρι πέρας του μυστηρίου, ή αναρτώνσιν άπό του λαμπού της νύμφης πηρούνιον μετά μόνης λαβῆς, ή άπό του ποδός αυτής τεμάχιον δικτύου για τα μάγια. Διά τόν αυτόν λόγον τίθεται ύπό το προσκέφαλον του γαμβρού μάχαιρα, δι' ής έφρονεθή άνθρωπος.

— Έπίσης, καθ' ήν ώραν τελείται το μυστήριον του γάμου, πατεί άπαξ ή πολλάκις ο γαμβρός τόν ποδα της νύμφης, δια να έχη αυτήν πάντοτε ύπό την έξουσίαν του, μεγίστη δε καταβάλλεται προσοχή να μη πέση χαμαί ο άραβίων (βέρα), ή θραυσθή το κηρίον, διότι πρὸ του έτους θ' άποθάνη ο έτερος των νυμφίων.

— Ο τρώγων εκ του άρτου, ή πίνων εκ του οίνου, έξ ών έφαγον και έπιον, κατά το μυστήριον, οι νεόνυμφοι, δεν θα βραδυνη να έλθη εις γάμον και αυτός, καθώς και ο περιερχόμενος κατά το Ησαία, χόρευε...» περι την τράπεζαν, κρατών την δίκραν του φορέματος της νύμφης.

— Μεταβαίνοντων πεζῇ ή δι' άμαξών των νεόνυμφων εις την νέαν κατοικίαν των, ρίπτουσιν επ' αυτών εκ των παραθύρων άνθη μετά όρουζίου (για να ριζώση ο γάμος).

— Εισερχομένη ή νύμφη εις την οικίαν του γαμβρού, πατεί το πρώτον δια του δεξιου ποδός, προσφέρει δε πρὸς αυτήν άμέσως ή πενθερά. εάν ύπάρχη τοιαύτη, μέλι ή γλυκύσματα (ζαχαρόκουκα) δια να διέλθη εύχαρίστως τόν βίον, ή ρόδιον δια να σχηματίση οικογένειαν.

— Εισερχόμενος ο γαμβρός εις την οικίαν της νύμφης πατεί το κατώφλιον δια του άριστερου ποδός, ή δε νύμφη τόν δέχεται έν τῷ μέσω της θύρας, δια να μη διαλυθή, ως λέγουσιν, ο γάμος. Ηπιστός διέρχεται άνω άνδρικής περισκελιδος πρὸς άρρενογονίαν. Το τελευταίον τοϋτο εις τινας κόμας της έξοχης τηρείται.

— Τους νεόνυμφους μεταβαίνοντας οικιοι, μετά τόν γάμον, συνοδεύει παίς, οτινος ζώων οι γονεϊς, κρατών τά στεφανα και τά κηρία του γάμου, χάριν άρρενογονίας. Πρὸς τόν σκοπόν τοϋτον ρίπτουσιν έπι της νυμφικής κλίτης, πριν ή κατακλιθώσιν οι νεόνυμφοι, όμοιον παιδα.

— Κατά τόν γάμον, ή και την μνηστειαν, δεν προσφέρουσι εις τους επισκέπτας καφέ, καθότι θεωρείται κακόν σημεϊον.

— Κατά την έσπεραν του γάμου και έν τῷ δείπνῳ, τρώγουσιν οι νεόνυμφοι περισσότεράς (πισσοβνια), δια να ήνε άγαπητοί, ως οι περισσότεραί, οι όποιοι δεν έχουν χολήν.

— Τῇ τρίτῃ του γάμου ήμέρῃ, νῆθει ή νύμφη τρεις κλωστας εις μιαν, δι' ής δένονται οι στεφανοι. Τῇ αὐτῇ ήμέρῃ, ο το μυστήριον τελείας ιερούς, ένώνον τά κηρια του ύμναϊον συστρέφει αυτά μετά των στεφάνων, όπως οι νεόνυμφοι μείνωσι δια παντός ήνωμένοι. Ταϋτα τίθημενα κατόπι έντός στεφανοθήκης αναρτώνται άνω της συζυγικής κλίτης, μετά δε τόν θάνατον των συζύγων είτε τίθενται έν τῷ φρετῳ του τελευταίου θνήσκοντος, είτε στέλλονται εις την ένορικῆν εκκλησίαν.

— Θεωρείται κακός οϊωνός να προκύψη νύμφη εις εις το παράθυρον, πριν ή παρέλθωσι τρεις ήμέραι από του γάμου της.

— Οι νεόνυμφοι δεν μεταβαίνουσι να συλλυπηθώσι πενθοῦντας. Μεταβαίνοντες εις γάμον άλλων δέον να εισέρχωνται εις το δωμάτιον, μετά την ύπό του ιερέως

εμφάνησιν του «Εδλογημένη ή βασιλεία του Πατρος...»

— Νεάνιδες δίδουσι τη νύμφη, όπως φορέση, κατά το μυστήριον, τας καλσοδέτας των δια να συζευχθώσι και αυται ταχέως για να τας ύρη ή νύφη). [Ζάκυνθος].

A. X. Z.

ΛΙΑΦΟΡΑ

Ο κ Σάβρος Μασούκας άρχίζει και πάλιν τα πατριωτικά του ταξείδια. Την Κύπρον θα χωρετίση τώρα ή άφελής μουσα του και ή εδγενής του ψυχή. Τόν είδαμεν τελευταίως Ηλθε να το άναγγελή εις τα « Παναθήνια» τα όποια περιβάλλουν με άγάπην το όνειρόν του. Με λάμπριν στα μάτια και με φωνήν ήρεμον, θερμήν, ολοένα γοργότεραν και δυνατήν μάς άπήγγειλε τους στίχους του:

Είπε ή ψυχή μου θάλασσα κι άγέρας δεν την πιάνει,
Κ έτσι κανένα δε ζητάει ο πόθος μου λιμάνι,
Και μέρα νύχτα σάν πουλλ κυματοποιούμενο
Άπλόνο τα πλατειά φτερά χωρίς να ξαποσταίνω.

Γλυκόνερο της νεότης μου και της ζωής μου αντίμα,
Παιρίδα, που σε πότισε το αίμα και το κλάμα,
Σάν το λιβάνι μιá καρδιά μπροστά σε Σε θά κάψω,
Με τη φωτιά, που μάχομαι κι άλλαις καρδιάς ν άνάψω.

Έσείς που με κντίζετε, κ' έσείς που με χροιάτε,
Μαζί μ' έμε να πλάστετε χρυσόνερο έν έλατε,
Μια θαλασσόνα ανατολή μπροστά σας θα το φέρη,
Τῇ γαλονόλενη κρατώ και το Σταυρό στο χέρι.

ΑΡΚΕΤΑ ενδιαφέρον και περιεργον βιβλίον έξεδοθη τελευταίως εις το Λονδίον Japan by the Japanese, «Η Ιαπωνία ύπό των Ιαπώνων», άριστορωμένον εις την Α. Α. Μ. τόν Μικάδον τῇ συναινέσει του, με πρόλογον του Άλφρέδου Στέδ, γνωρίζοντας τα άνατολικά πράγματα. Το βιβλίον διαιρείται εις είδικά κεφάλαια και κάθε κεφάλαιον είναι γραμμένον ύπό ενός Ιάπωνος. Ιδοϋ αυτά: «Η Ατοκρατορικῇ Οικονομία ύπό του βαρώνου Σαυμονόγια, άρχηγού του αυτοκρατορικού οικου» Η Νομισμασία ύπό του μαρκεσιού 'Ττο Η Κοινοβουλευτική Ζωή ύπό του βαρώνου Κανέκο Κοντάρο Ο Στρατός ύπό του μαρκεσιου Οργάμα άρχηγού των γενικών έπιτελών Τῷ Ναυτικόν ύπό του ναυάρχου Σαϊτο ύφυπουργού των ναυτικών. Η Παιδεία ύπό του κόμητος Οκουμία Τῷ Εμπορίον, ο Τύπος, Οι Σιδηρόδρομοι, Η Αστυνομία κλπ. δίδοντα πλήρη εικόνα της αυτοκρατορίας.

ΑΣΤΙΙΑ παρανόησις ύπό ξένων άρχαιοτέρων έκδοτών αναφέρεται εις τόν «Νέον Έλληνομνήμονα» του Ιουνίου, δια της όποιας το ρημα άρχοντος μεταβλήθη εις όνομα πόλεως της Χίου. Ιδοϋ το χορίον το όποϊον ύπέστη το πάθημα. Τόμος Α' σ 370,22 έκδ. Βόννης: «Έν τοίς αυτοίς δε έτεσιν αυτός περιεταίει τε την νήσον έαυτῷ ύποποιούμενος τους Χίους, και Άχούρον την πόλιν τά τε πεποηκτά άνοικοδομάν, και είπον δέοι, τοίς τείχεσιν ήφος προστεθείς κλπ.» Ούτω ή πόλις Όχυρον της Χίου έχραθηδρόθη και εις αυτόν τόν πίνακα τών κυρίων όνομάτων — Index rerum, nominum et verborum.

ΠΛΕΙΣΤΑ έργα ζωγράφων περιέχουν γνωστά πρόσωπα, κινούντα ούτω δικτάως το ενδιαφέρον του

θεατού. Είς την εικόνα του Άγγλου Μιλλαι *Η Άπειλη-θέρωσις*, ή Λαίδη Μιλλαι έχρησίμευσεν ως μοντέλο της σύζυγού του σύζυγος Χαϊλνάντερ. Θεωρείται μάλιστα το έργον αυτό ως έξοχος προσωπογραφία της Λαίδης Μιλλαι κατά την εποχήν εκείνην. Η Μαργαρίτα Μπέργ-Τζόνς απεικονίζεται εις πλείστα έργα του πατρός της· εις το *Καίσιρον της Αφροδίτης*, εις την *Χρυσήν Κλίμακα* και άλλα. Είς την τελευταίαν αυτήν εικόνα εικονίζεται και ή σύζυγος του ζωγράφου εις διαφόρους μάλιστα στάσεις. Η Δις Σίδδαλ κατόπιιν σύζυγος του Λάντε Γαβριήλ Ροσσέτι. έχρησίμευσεν ως μοντέλο όχι μόνον εις τόν σύζυγόν της αλλά και εις τόν Μιλλαι, τόν Μπέργ-Τζόνς και τόν Χέντ.

Είς το *Όνειρον του Λάντε*, έργον του Ροσσέτι, τόν Έρωτα εικονίζει ή ήθοποιός Φόρμις Ρόμπερτσον. Ο Ροσσέτι συνήθως ξεδιάνικνε τα μοντέλα του άλλ· εις τόν Έρωτα της άνω εικόνας ο Ρόμπερτσον εινε ξειαιρετικώς άπαράλλατος. Είς το έργον του Ροσσέτι Μαρία ή Μαγδαληνή εις την θύραν του Σίμωνος εικονίζεται ο ποιητής Σουίνμπτον, του όποιου δρας τό πρόσωπον εινα ξεδιανικευμένον υπό του φίλου του ζωγράφου. Είς μίαν εικόνα του Μιλλαι έποζώσισε ή κόρη του Δικενς Κάιτη, γνωστή ζωγράφος ή ίδια κατούκιν, ως κυρία Περουζίνι. Είς του Άλμα-Ταδέμα την *Αναχώρησιν* εβρισκομεν όλόκληρον την οικογένειαν του καλλιτέχου την σύζυγον του, την μικράν κόρην του. Αυτός ο ίδιος αναγνωρίζεται εις την μαρμαρίνην πρωτομήν ή όποία υπάρχει εις την εικόνα αυτήν. Είς το έργον του Μιλλαι *Έλεος*: *Η ήμέρα του άγιου Βαρθολομαίου*, ή μοναχή εινα ή μαρτυρία Γράμπυ.

Είς την Έλλάδα βεβαίως δέν εινε πολύ εύκολος διά τους ζωγράφους μας ή εύρεσις μοντέλου. Έν τούτοις εις την περυσινήν έκθεσιν του Παρισσού εις *Τό Κερί της Βλάχας* του κ. Γακωβίδη εύκόλως ανεγνωρίζετο μία τών καλλονών τών Αθηνών, ή κυρία Σακκοράφου. Ο Γύβης, εις τās ιδεώδους κάλλους μορφάς του, τās όποιās εύρίσκομεν εις τά έργα της τελευταίας περιόδου της μεγάλης του τέχνης, ειχε ως μοντέλο τās δύο τών θυγατέρας και πρόπάτων την δευτερότοκον Μαργαρίταν, την όποιαν και ιδιαιτέρως αγαπούσε ο καλλιτέχνης.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΣ ο πολυγράφος συγγραφεύς τόσον φανταστικῶν ταξειδιῶν Ἰουλίος Βέρν ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἀγγλοῦ Γόρδον Τζόνς, ὅστις ἀπὸ θέμα εἰς θέμα κατέληξεν εἰς τὴν ἐρώτησιν: ποῖος εἶνε ὁ ἀγαπημένος σὰς συγγραφεὺς μεταξὺ τῶν παλαιῶν; - Μία μόνον ἀπάντησις ὑπάρχει, ἀπήντησε μὲ ἐνθουσιασμόν ὁ Βέρν. Κατ' ἐμὲ τὰ ἔργα τοῦ Δικενς ἐπισκιάζουν ὅλα τὰ ἄλλα... - Καὶ μετὰ τῶν ζώντων; ἠρώτησε καὶ πάλιν ὁ Ἀγγλος. — Τὸ ζήτημα εἶνε κάπως δυσκολώτερον λέγει ὁ Βέρν. Ἀλλ' ἤμπορῶ νομίζω νὰ σὰς εἰπῶ τὴν γνώμην μου. Ὑπάρχει ἕνας συγγραφεὺς τοῦ ὁποῖου τὸ ἔργον μὲ ἑλκύει πολὺ ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τοῦ φανταστικοῦ καὶ παραηκολούθησα τὰ βιβλία του μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον. Ὁ συγγραφεὺς αὐτὸς εἶνε ὁ Οὐέλς!!

ΕΙΣ τὸ βιβλίον τῆς La vita dei Bambini ἢ Πάολα Λομπρόζο ἐξετάζει τὴν παιδικὴν ψυχὴν, πῶς τὸ ἐνστικτὸν τῆς αὐτοσυντηρήσεως καθιερθεῖ εἰς τὰ παιδία, πῶς ἀρχίζει νὰ λειτουργῇ ἡ παιδικὴ διάνοια καὶ ἡ φαντασία, ἐξηγεῖ ἔπειτα διατὶ τὰ μικρὰ παιδία ἀθεσκοῦνται εἰς τὰς ἀρηγίσεις, εἰς τὰ παραμύθια ὅπου οἱ ἦρωες περιβάλλονται μὲ ἀπιστεῦτος ἰδιότη- τας. Ἡ συγγραφεὺς ὁδηγεῖ κατόπιιν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς παιδικῆς διανοίας, ἢ ὁποία ἀρχίζει νὰ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ ἀποτυπώσῃ ἐπάνω εἰς τὸ χαρτὶ μὲ διάφορα σχήματα ὅ,τι εἰκασε τὴν

προσοχὴν τῆς. Τέλος εἰς ἓν ἀπὸ τὰ τελευταῖα κεφάλαια παρουσιάζει τὴν ψυχολογίαν τῶν παιχῶν παιδιῶν, τὰ ὁποία ζοῦν τὴν ἀθλίαν ζωὴν τῶν στερη- σεων.

ΟΤΙ ἰαπωνικὸν σήμερον, μᾶς ἐνδιαφέρει. Πολὺ περισσότερον μία περιγραφὴ τοῦ θεάτρον των, τὴν ὁποίαν εύρίσκομεν εἰς τās ἐντυπώσεις τοῦ γάλλου προξένου εἰς τὴν Ὑοκοχάμαν κ. Λεκέ.

Τὸ ἰαπωνικὸν θεάτρον ἔχει μίαν μόνον ὁροφήν. Ἡ πλατεῖα εἶνε διηρημένη εἰς τετράγωνα ὁμοίμορφα. Κάθε τετράγωνον ἀποτελεῖ ἓνα θεατρικὸν ξεχωριστόν. Τὰ θεατρικά αὐτὰ ἀληθινὰ κουτιά, ἤμποροῦν νὰ περιλάβουν τέσσαρα άτομα· συνήθως ὁμοσυσσωρεύονται ἔξ, ἔπτὰ καὶ ὀκτώ ἢ καὶ δύο ὀλόκληροι οἰκόμε- ναι. Αἱ παραστάσεις διαρκοῦν δέκα συνεχεῖς ὥρας. Τρώγουσι, πίνουσι, παίζουσι τὰ μορὰ των καὶ, ἐπειδὴ τὸ κλίμα εἰς τὴν Ἰαπωνίαν εἶναι θερμὸν, δέν δυσκο- λεύονται οἱ Ἰάπωνες νὰ κάθηνται εἰς τὸ θεάτρον καὶ ἡμίγυμοι. Κανὲν ἀπὸ τὰ θεατρικά δέν ἔχει καθίσματα. Οἱ Ἰάπωνες ἔχουν τὴν συνήθειαν νὰ κάθηνται ἐπάνω εἰς τās στέγας καὶ μένουσι εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν ἐπὶ ὀλόκληρον ἡμέραν χωρὶς νὰ κουρασθοῦν.

Όλα τὰ θεατρικά συγκοινωνοῦν μεταξὺ των καὶ μὲ τὴν εἰσοδὸν διὰ σανίδων αἱ ὁποιαί εἶνε τοποθετημέ- ναι ἐπάνω εἰς τὰ κουτιά αὐτὰ καὶ καταλήγουσι εἰς τὴν σκηνήν. Αἱ σανίδες αὐταὶ χρησιμοῦνται ὡς διόδος καὶ διὰ τοὺς θεατὰς καὶ διὰ τοὺς ἠθοποιούς, οἱ ὁποῖοι τρέ- χουν εἰς τὴν σκηνὴν ἀπὸ καθε σημείου τῆς πλατείας. Ἐτοι ἐξέλσεται ἓνα παραδοξότατον θέαμα δεξιά, ἀριστερά, πλαγίως, ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω τῶν θεατῶν, οἱ ὁποῖοι κατονοῦν νὰ ἀποτελοῦν ἓνα σῶμα μὲ τοὺς ἠθοποιούς καὶ νομίζουσι ὅτι αὐτοὶ συμμετέχουσιν ὡς ενεργὰ πρόσωπα εἰς τὴν παράστασιν.

ΜΙΑ εἰκὼν τῆς Μαργαρίτας Δίση ἀναπαριστᾷ χα- ριτωμένην σκηνὴν ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ Χέντελ. Ὁ πατέρας τοῦ Χέντελ ἐπροσπάθει μὲ κάθε μέσον νὰ ἐμποδίσῃ τὸν μικρὸν υἱὸν του ἀπὸ τὴν πρὸς τὴν μου- σικὴν κλίσιν του. Ὁ μικρὸς, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀνακα- λήγη εἰς τὴν σοφίαν τοῦ σπιτιοῦ ἓνα παλαιὸν πιάνο, διὰ νὰ ξεφύγῃ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν γονέων του ἐπερ- μένε ἀγὰ εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ δταν ὅλοι ἐκοι- μῶντο, αὐτὸς ἀνέβαινε καὶ ἤρχιζε νὰ παίζῃ, τόσον σιγᾶ, ὥστε κανεὶς νὰ μὴν τὸν ἀκούῃ. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς εύτυχεῖς αὐτὰς στιγμᾶς, ἐμπνευσμένος, ἐλη- σμονήθη ὀλότελα καὶ ὁ ἦχος τοῦ πιάνου ἐξήκνησε τοὺς γονεῖς του. Ἐπήσαν ἀμέσως ἓνα φανάρι, ἔτρε- ξαν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ μικροῦ Χέντελ, τὸ ὁποῖον εὐρήθιαν κενόν, καὶ ἔπειτα ἀνέβησαν εἰς τὴν σο- φίταν. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς παριστάνει ἡ εἰ- κὼν. Ὁ Χέντελ κάθηται εἰς τὸ πιάνο ὁ δὲ πατέρας του, μὲ τὸ φανάρι ὑψωμένον διὰ νὰ φωτίσῃ τὴν σκη- νήν, καὶ ἡ μητέρα του παρακάτω, κυττάζουσιν μὲ αὐστη- ρὸν βλέμμα τὸν μικρὸν δραπέτην, ὁ ὁποῖος ἦτο προω- ρισμένος νὰ δοξασθῇ τὸ ὄνομά των.

Μία ἄλλη εἰκὼν, τοῦ Καρόλου Ραλβιν ἀπεικονίζει τὸν Μότσαρτ συνοδευόμενον εἰς τὸ πιάνο τὴν ἐξαδέλφην του Ἀλοϊζίαν Βέμπερ ἢ ὁποία τραγουδεῖ. Εἶνε ὁ πρώ- τος ἔρωσ τοῦ Μότσαρτ, ποῦ ἐπρόκειτο νὰ πικρᾶν τὴν ζωὴν τοῦ καλλιτέχνου, ὁ ὁποῖος μετὰ δύο ἐτῶν χω- ρισμὸν εύρισκε τὴν ἀγάπην του λησιμονημένην πλέον.

Ένας ἀπὸ τοὺς μεγάλους ζωγράφους τῆς Γερμα- νίας, ὁ Κάουλμπαχ, ζωγράφισεν τὰς τελευταίας στιγ- μᾶς τοῦ Μότσαρτ. Ἦτο μίαν ἡμέραν ἐξηπταήμενος ὁ Μότσαρτ ἀδύνατος καὶ ἐξηνητήμενος Ένας ξένος προσ- ἔρχεται καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ γράψῃ κάτι ἐπιθανάτιον, ὄχιον τῆς μεγαλοφυῖας τοῦ μεγάλου μουσικοῦ. Ἐβάλει χίλια δουκάτα ἐπάνω εἰς τὸ τραπέζι καὶ εἶπε ὅτι θὰ

ἐπανελθῇ. Ἡ εἰκὼν παριστᾷ τὸν Μότσαρτ ἀκούοντα ἐκτελούμενην τὴν πένθιμον σύνθεσιν του. Ἦχε αἰ- σθανθῆ ἀπὸ τὴν πρώτῃν στιγμὴν ὅτι ἡ σύνθεσις ἐκεί- νη ἐγράφετο διὰ τὸν ἑαυτόν του. Εὐτυχῆς, ἀκούων τὸ ἀθάνατον Requiem, κλείει διὰ παντὸς τὰ μάτια.

Ο Ἐρνστ Όππλερ εἰς ἓνα ἔργον του παριστᾷ τὸν Μπε- τόβεν παίζοντα εἰς τὸ πιάνο. Εἰς τὴν ἄκρην κάθηται ἑώραία κόρη καὶ πλησίον τῆς ἡ μικρὰ τῆς ἀδελφῆ Δη- γουίνται ὅτι ὁ Μπετόβεν περιπατοῦν ἓνα βράδυ εἰς τοὺς δρόμους τῆς Βιέννης ἤκουσε ἀπὸ ἓνα παράθρονον ἀνοι- κτὸν νὰ παίζων μίαν σύνθεσιν του. Ἐπλησίασε καὶ εἶδε μίαν νέαν καὶ ἓνα κοριτσάκι πλησίον τῆς. Ὁ Μπετό- βεν εἰσήλθε ἀμέσως καὶ λέγει: «Γνωρίζω αὐτὸ τὸ κομμάτι Σὰς ἀρέσει;». Ἀγαπᾷ ὅ,τι γράφει ὁ Μπε- τόβεν, ἀπήντησεν ἡ νέα μὲ ἠρεμον φωνήν χωρὶς νὰ δεῖξῃ καρμύαν ἐκπληξίν διὰ τὸν ἀπροσδόκητον ἐπι- σκέπτῃν. Ἀλλ' ἡ μικρὰ τὸν ἐπλησίασε ἀμέσως καὶ τοῦ εἶπε: «Ἡ ἀδελφῆ μου εἶνε τυφλὴ καὶ ἡ μουσικὴ εἶνε ἡ μόνη τῆς ἀπόλαυσις. Τί ζητεῖτε, κύριε;». «Ἦθελα νὰ σὰς παίζω λίγη μουσικὴ. Ἐίμαι ὁ Μπετόβεν» ἀπὴν- τησε. Καὶ ἐκάθησαν καὶ αἱ δύο ν' ἀκούσασιν. Ἦτο σε- λήνη καὶ γύρω ὅλα σιωπηλά. Τὰ δάκρυα ἤρριξαν καὶ πλημμυροῦν τὰ μάτια τῆς κόρης. Τὸ θαυμάσιον καὶ γεμάτον ἀπὸ μυστήριον ἄσμα τοῦ adagio in C mi- neur, μετέφερε εἰς κόσμὸς μακρυνούς τās δύο νεα- ρὰς ψυχάς. Μικρὰ παισὶς, καὶ ἡ χάρις τοῦ μενουέτου ἐστέγνωσε τὰ δάκρυα καὶ ἐσοδῆσεν τὴν ζωὴν καὶ τὴν χαρὰν. Καὶ ἔπειτα νέα θύελλα, καὶ κατόπιιν κατὶ με- γαλοκρητῆς καὶ ἰσχυρῶν καὶ ἔπειτα σιωπῆ. Ὁ Μπετό- βεν ἔφυγε ὡπὼς ἤλθε. Καὶ μετὰ πολὺν καιρὸν ἐνεφα- νίσθη ἡ ἐντύπωσις τῆς βραδείας ἐκείνης μὲ τὴν Σο- νάταν του εἰς τὴν Σελήνην.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Περιοδικά:

Ο «**Ελληνισμός**» δημοσιεύει ἐν συνεχείᾳ ἐντυπώ- σεις τοῦ κ. Π. Καρολίδου εἰς τὴν κατὰ Ἱταλίαν ὑπὸ τὸν τίτλον Οἱ ἐν τῇ Κατῷ Ἱταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ Ἑλληναλβα- νοί. — Ἐπίσης ἐξακολουθεῖ τὴν δημοσίευσιν διπλω- ματικῶν ἐγγράφων περὶ τοῦ ἀγώνος καὶ τῆς ἀνακηρύ- ξεως τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου, ληφθέντων ἐκ τῶν ἀρ- χείων τοῦ θπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσσίας.

Ο Γκαίτε ἔγραψε: «Ὁ καιρὸς εἶνε χαλασμένος καὶ τὸ πνεῦμα μου: παραγμένον πῶς ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ ζῆσῃ δταν τὸ βαροόμετρον καταβαίνει καὶ ὁ δρι- ζων εἶνε χωρὶς χρώματα»; Ένας λόγος διὰ τὸν γερ- μανὸν Βολφ καὶ γράφη εἰς τὸ περιοδικὸν **Deutsche Revue**, ὅτι ὁ Γκαίτε ἦτο ἀπὸ τὴν νότιον Γερμανίαν.

Ὁ δὲ Βερνάρδος Supha εἰς τὴν **Deutsche Rundschau** γράφων περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Γκαίτε καὶ τῆς ἐν Ἱταλίᾳ διαμονῆς τοῦ ποιητοῦ, λέγει ὅτι τὸ πνεῦμα του ὠρίμασε εἰς τὴν Ἱταλίαν καὶ ὅτι ἐκεῖ κατενόησε τὴν ποιησιν καὶ τὴν σημασίαν αὐτῆς δι' ἓν ἔθνος.

Εἰς τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν **Independent Re- view** ὁ Ταρίντα δὲλ Μαριὸλ μελετᾷ τὴν Ἰσπανίαν τῆς σήμερον καὶ τὴν Ἰσπανίαν τῆς αἰθρῶν. Εἰς τὸ ἔθνος αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐκοιμάτο ἀπὸ αἰώνων βλέπει μίαν ἀρύπνισιν οικονομικὴν, φιλολογικὴν, ἐπιστημο- νικὴν κοινωνικὴν καὶ προαισθάνεται τὴν ἐκρηξίν ἐ- παναστάσεως ὁμοίας μὲ τὸ 1789.

Εἰς τὴν **Italia Moderna** 1 Ἰουλίου ὁ Α. Μον- τάλι γράφει περὶ τῶν διαφορῶν νομοσχεδίων τῶν

ὑποβληθέντων εἰς τὴν Ἱταλικὴν Βουλὴν διὰ τὸ ζήτημα τῶν μεταναστεύσεων. Ἡ Κυβέρνησις ὀφείλει, κατὰ τὸν συγγραφεὰ, νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ ν' ἀναλάβῃ τοὺς μετανάστιας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς καὶ νὰ ὑποδείξῃ εἰς αὐτοὺς τοὺς κινδύνους εἰς τοὺς ὁποίους ἐκτίθεν- ται ἐκπατριζόμενοι. Ἀλλ' ἀκόμη φρονιμώτερον θὰ ἦτο εἶν ἡ Κυβέρνησις ἐβοήθει χρηματικῶς τοὺς χω- ρικούς καὶ τοὺς γεωργούς οἱ ὁποῖοι θέλουσι νὰ γί- νων μικροὶ γεωκλήμονες ἀλλ' οἱ ὁποῖοι χρειάζονται πρωτοβουλίαν καὶ κεφάλαια.

Τὸ τεῦχος τῆς 15 Ἰουλίου ἀφιερώνει πολὺ ἐνδιαφε- ρούσας σελίδας εἰς τὸν Πετραζζην, εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ πρὸς τὴν Λάουραν κλπ. Όλα τὰ ἱταλικὰ περιο- δικὰ γράφουσιν περὶ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ τοῦ ὁποῖου ἡ Ἱταλία ἑορτάζει τὴν ἐκατονταετηρίδα.

Ἐφημερίδες:

Εἰς τὸ «**Νέον Ἄστυ**» ἐξακολουθεῖ δημοσιευομένη «Ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία». Εὐδοκίμομεθα εἰς τὴν ἐπο- χὴν τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ἤλ- πιζετο ὅτι θὰ γίνῃ ἡ θεατικὴ ὄλιον τῶν ἑλληνικῶν δευθῶν. Ἀλλ' ἡ διάψεσις ἐπὶ ἤθε ταχυτάτη.

Αἱ κυβερνήσεις, λέγει ὁ συγγραφεὺς, ἀνῆρχοντο καὶ κατήρχοντο μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα καὶ εἰς τās θέσεις διαωρίζοντο ἄνδρες ἐντελῶς ἀνάξιοι τῆς ἀποστολῆς.

Καὶ εἰδικῶς ἐπ' αὐτοῦ εἶνε γνωστὸν τὸ ἀνέκδο- τὸν τῆς Ἀμαλίας καὶ τοῦ αὐλάρχου Γενναίου Κολοκο- τρώνη, χαρακτηριστικώτατον καὶ διὰ τὴν γυναῖκα καὶ διὰ τὴν ἐποχὴν. Ἡ βασίλισσα, πληροφορηθεῖσα ὅτι ὁ Κολοκοτρώνης ἤρχιζε νὰ γράφῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀγῶνος, εἶπεν εἰς τὸν Ὁθῶνα:

«Δέν διορίζομε τὸν Κολοκοτρώνη καθηγητὴν τῆς ἱστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον;

«Ὁ Ὁθῶν ἐμεδιάσει καὶ ὁ στρατηγὸς ὑπέσθη τὴν ἀστειότητα μὲ θάρρος.

«Έχει δίκαιον ἡ Βασίλισσα. εἶπε. Πρέπει νὰ μὲ διορίσετε. Μεγαλειώτατε ἀφοῦ διορίσατε ὑπουργὸν τῆς Παιδείας τὸν Ἀναστάσιον Μαυρομυχάλην.

«Ἡ ἀπάντησις ἦτο δορμεια. Ὁ Ἀναστάσιος Μαυ- ρομυχάλης, γενναῖος πολεμιστῆς, ἦτο σχεδὸν ἀγαμέμ- νωσ καὶ ὄμως οὐτὸ δέν τὸν ἠμποδίσεν νὰ γείνη ὑπουρ- γὸς τῆς Παιδείας. Ὁ βασιλεὺς δέν ἐσκέφθη καὶ ἐπα- ράχηθ.

«Ἐγὼ τὸν διάφοσα; εἶπε μὴ δυνηθεὶς νὰ συγκρα- τήσῃ τὴν ὁμολογίαν ὅτι τῆς πολιτικῆς κατορθώματα ἦτο καὶ τοῦτο.

«Μήπως ἐγὼ; ἐπανελάβεν ὁ αὐλάρχος.

«Ὁ Ὁθῶν εἶχε στενοχωρηθῆ ἤδη διὰ τὴν ὁμολογίαν, ἢ ὁποία τοῦ ἐξέφυγεν. Ἡ βασίλισσα τὰ ἀντελήφθη ὅλα καὶ μὲ τὴν ὀξύτητα τοῦ πνεύματος ἢ ὁποία τὴν ἐξαπατήρησε καὶ μὲ τὴν προθυμίαν νὰ σταματήσουν τοὺλάχιστον ἕως ἐκεῖ αἱ συνέπειαι τοῦ σφάλματός της.

«Μ' ἐνίκησες, στρατηγέ. Ἐδγε, εἶπε. Καὶ ἡ ὀμλία ἐν μέσφ γελῶτων καὶ εὐθυμίας ἐτέραπη πρὸς ἄλλον δρόμον.

Ὁ κ. Περικλῆς Γιαννόπουλος, ὁ ὑπὸ τὸ ψευδώνυ- μον Θ. Θάνατος ἐμφανίζόμενος εἰς τὸ τεῦχος τοῦτο — δέν εἶνε δημοσιογραφικὴ ἀδιακροσία ἢ ἀποκάλυψις τοῦ ψευδωνύμου ὁ ἴδιος παρουσίας ἤδη τὸν ἑαυτόν του — ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ «**Ἄστυ**» ἀπὸ τὴν 3 Σεπτεμ- βρίου μελέτην του: τὸ «Ἑλληνικὸν χρώμα». Ἡ μελέτη αὐτὴ ἔχουσα ἀντικείμενον τὴν ἑλληνικὴν αἰσθητικὴν, ἐξυμνεῖ τὸ ἑλληνικὸν χρώμα ὡς καὶ τὴν ἑλληνικὴν γῆν ἀπὸ τὰ ὁποία πρέπει νὰ ἐμπεύεται κάθε καλλιτέχνης. «Βάσις τῆς ἑλληνικῆς αἰσθητικῆς, λέγει. εἶνε ἡ ἑλληνικὴ γῆ. Κάθε γῆ πλάττει τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἑαυτῆς: θέλει τὸν ἄνθρωπὸν τῆς, ὡτὼς τὸ φυτὸν τῆς, τὸ ζῶον τῆς, ἐκδηλωτὴν τῆς»

Και εξακολουθεί αναπτύσσων το θέμα του με ξαυρον πολλάκις ποιητικήν, καταρχόμενος συχνά εις τα γύρω μας βάρβαρα έργα συγχρονών - ίδε και Βαρβαρίκη και Ζάπκας και, και —. Πουθενά σκότος, λέγει εις την ελληνικήν γήν. Πουθενά τρόμος· πουθενά φόβος· πουθενά μυστήριον· πουθενά βάρος· πουθενά λύπη· πουθενά κακία· πουθενά δυσθυμία· πουθενά σκυθρωπότης.

«Και την νύκτα ακόμη τα πάντα κυανίζουν. Και αυτοί αι νύκτες είνε νύκτες κυανία. Όλα Άνοιχτά όλα Άνοιχτά όλα Γαλήνια όλα Ήαρινά όλα Φαιδροντιμένα όλα Εορτάσιμα όλα Πασχαλινά όλα Νυμφικά. Όλα παίζουν όλα εύτυχούν όλα ραίνουν ελπίδα όλα ραντίζουν χαράν εις κάθε μάτι που άνοιγει, σταλάζουν μία στάλα χαράς εις κάθε μάτι που βλέπει, σταλάζουν μία στάλα καλλονής· όλα Φώς όλα Χαρά όλα Γλυκύτης όλα Εύμορφία όλα Ήδονή όλα Ήδωπάθεια.

«Αυτάνοι; κάθε βάρος, κάθε άθυμία, κάθε λύπη, με ένα στέναγμα θα διαλυθής εις τον άερα Χαίρεις; Ό άερας της χαράς θα γίνη Τραγουδι. Πονείς; Ό άερας του Πόνου θα γίνη Τραγουδι. Ό θάνατος έπείρασσε κοντά σου; Ό άερας του θανάτου θα γονη Μουρολόγι. Χαρά. Άπτη. Πόνος. Θάνατος, έδώ τίποτε δεν είνε σκοτεινόν, τίποτε βουβόν. Έδώ όλα τραγουδούν. Έδώ όλα είνε κελάρημα».

Έπειτα εξετάζει την ζωγραφικήν έν Ευρώπη όπου ο καλλιτέχνης έμπνέεται από την γύρω φύσιν, σκυθρωπήν και σκοτεινήν Έδώ ο κ. Γιαννόπουλος, μέσα εις την όρμην της φράσεώς του, σαφάνει σχεδόν κάθε τεχνολογικήν ευρωπαϊκήν, ή όποία έν τούτοις έχει όχι μόνον έξωτερικόν αλλά και έσωτερικόν λόγον, τον όποιον κανείς δεν ήμπορεί σήμερα να παραβλέψη εις μίαν μελέτην.

Άλλ' ο κ. Γιαννόπουλος αποβλέπει εις ένα ώρατον σκοπόν: να έμπνεύση την αγάπην των ζωγράφων μας προς την ελληνικήν τέχνην, πηγάζουσιν εκ του ελληνικού φωτός. Είναι ανάγκη λοιπόν να κατακεραυνώση όλα τα άλλα διά να επιτύχη τον σκοπόν του. Δεν τον άδικούμεν. Το άπαιτεί ή πολεμική. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο συγγραφεύς δεν αναγνωρίζει το κάλλος της ξένης τέχνης, ή ότι μένει αδιάφορος εις τας τεχνολογίας της άύσεως.

Και τελειώνει την μελέτην του με ένα δείγμα ελληνικής γραμμής και ελληνικού χρώματος, την τέχνην του κ. Αννίνου. Η κάθε γραμμή του είνε μία ψυχική δόνησις. Εις το χρώμα του φαίνεται ότι δεν υπάρχει όλη χρώματος.

Οι «Καιροί» έδημοσίευσαν μετάφρασιν του νεωτάτου έργου του Τολστόϊ «Ο Ρωσοσλαβονικός πόλεμος».

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ο νέος πρίγκιπας του Πανπιστημίου κ. Σπ. Δάμπος ανέλαβε τα καθήκοντά του από της 1 Σεπτεμβρίου

Προκηρύσσεται διά την 22 Άπριλίου 1905 καλλιτεχνική έκθεσις εις την Βενετιαν. Η άποστολή των έργων ώρισθη μέχρι της 10 Μαρτίου.

Ο Λέμπαχ ήμπορεί να όνομοσθ ή ιδιαίτερος ο ζωγράφος του Μπισμαχ. Δεν ένθιμούμεθα, άλλ' ίσως και να του έχη δοθ ή αυτό το επώνυμον. Υπερ τας διακοσίας προσωπογραφίας του άρχικαγκελαρίου υπάρχουν από τον χρωστήρα του γερμανού ζωγράφου ήσαν άλλως τε στενοί φίλοι.

Όλας σχεδόν τας προσωπικότητας του αιώνας του

έξωγράφισεν ο Λέμπαχ: Τον Φρειδερίκον Β'; τον Πάπαν Λέοντα ΙΓ', τον Βάγνερ, τον Γλάδστονα, τον Λίστ, τον κόμητα Άνδράου και άλλους.

Προσεχώς εκδίδονται εις το Λονδίνον όλα τα ποιητικά έργα του άγγλου ποιητού Σουίνμπέρν.

Μας διηγείτο ο κ. Άριστέος κάτι πολύ χαρακτηριστικόν. Είς ένα χαρτοπωλείον του Μονάχου, επί της πλατείας του Ήδείου, ήτο έκτεθειμένη φωτογραφία της εικόνας του Λέμπαχ, ή όποία καριστά τον γερμανόν ζωγράφον με την μικράν του κόρην. Την αυτοπροσωπογραφίαν αυτήν θ ή δημοσιεύσωμεν προσεχώς μαζί με μελέτην περι του γερμανού ζωγράφου. Δύο παραγωγείς περνοσαν με τα κάρα των άδεια, κ. έσταμάτησαν εις την προθήκην του χαρτοπωλείου διά να χαζέψουν ο ένας, βλέπων την εικόνα του μεγάλου προσωπογράφου, λέγει: Κότταξε δ'ό, ή κόρη του Λέμπαχ.

Την 15 Ίουλιου 1906 θα έορτασθ ή τριακοστή επετηρίς της γεννήσεως του Ρέμπραντ

Κατά το 1903 εξέδόθησαν εις την Γαλλίαν 9.674 τόμοι εκ των όποιων 1.291 έργα ιστορικά και βιογραφικά, 1.226 ιατρικά, 1.248 διδακτικά, 1.757 φιλολογικά διάφορα εκ των όποιων 591 μυθιστορημάτα 788 θερησκευτικά

Διεθνή συνέδρια:

- 5 Σεπτεμβρίου 1904, συνέδριον άστρονομικόν εις Λουνδ της Σουηδίας.
- 12-17 Σεπτεμβρίου 1904, συνέδριον δερματολογίας εις το Βερολίνον.
- 12-18 Ίουνίου 1905, συνέδριον βοτανικής εις την Βιέννην. Κύριον θέμα του συνεδρίου τούτου θα είνε οι βοτανικοί όροι.
- 24-30 Σεπτεμβρίου 1905, συνέδριον ναυτιλιακόν εις το Μιλάνον.
- 1905 συνέδριον κτηνιατρικόν εις την Βουδαπέστην.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ υπό Δημ. Σίμου Μπαλάνου. - Σύλλογος προς διάδοσιν ώφελίμων βιβλίον. - Άθήνα 1904 σχ. 11ον σελ. 110 δρ. 0.40.

Η ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ Η ΡΟΥΜΕΛΗ ΑΠΟ ΤΟΥ 1797 ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1799 κατά τα έγγραφα του στρατηγού Chabot υπό Σπυριδωνος Παπιά. Απόσπασμα εκ του Δελτίου της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος. Άθήνα 1903, τυπογραφείον Π. Δ. Σακελλαρίου.

ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΗΜΙΑΣ επεξηγούμεναι διά παραδειγμάτων υπό S. M. Jörgensen, μετάφρασις Ο. Α. Ρουσοπούλου Άθήνα 1904, τυπογραφείον Παρασκευά Λαώνη.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ υπό Ι. Ν. Σβορώνου. Τόμος έβδομος, πρώτη και δευτέρα τριμηνία του 1904. Άθήνα, Τυπογραφείον Π. Δ. Σακελλαρίου.

BYZANTINISCHE ZEITSCHRIFT von Karl. Krumbacher. 13ter Band. 3 und 4 Doppel. Heft. Leipzig, Druck und Verlag von B. G. Teubner 1904

LES PENSEURS DE LA GRÈCE par Théodore Gomperz. trad. par Aug. Reymond. - Paris, Alcan fr. 10.

ΕΙΣ ΤΟ ΕΙΔΙΚΟΝ ΤΑ ΚΑΘΕΛΛΑΣΑΣ
21 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 21

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ «ΕΛΛΑΣ»
(Εφημερίς οικονομολογική και πολιτική)
Εκδίδεται κατά Σάββατον
Δημοσιεύουσα πλουσίαν και επίκαιρον οικονομολογικήν όλην και χρηματιστικόν πίνακα.
Ίδιοκτήτης και Διευθυντής: Γ. ΚΑΤΣΕΛΙΔΗΣ
Συνδρομή έτησία: Έσωτερικού Δρ. 20
Εξωτερικού Φρ. Χρ. 20
Γραφείον: Έν Άθήναις, όδός Σταδίου 54.

ΤΥΤΙΟΣ
Εφημερίς Θεσσαλική και Μακεδονική έν Βέλο Διευθυντής και Ίδιοκτήτης: Δ. Α. ΤΣΙΜΠΟΥΚΗΣ
Δημοσιεύει τας άκριβοτάτας και νεωτέρας Θεσσαλικας και Μακεδονικας ειδήσεις.
Έχει την μεγαλύτεραν κυκλοφορίαν έν Θεσσαλίαι και όλης Ελλάδος εφημερίδας.
Έργον τας Θεσσαλικας και Μακεδονικας ζητήματα.
Συνδρομή έτησία: Έσωτερικού Δρ. 15
Εξωτερ. Φρ. Χρ. 15

„ΝΕΟΝ ΑΣΤΥ“
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ
Διευθυντής: Δ. ΚΑΚΙΑΜΑΝΟΣ
Δέκα συντάται και άλλόκληρον επίτελιον συνεργατών Άρθρα επί όλων των ζητημάτων της ήμερας, ειδήσεις άκριβιστάται, Τηλεγραφήματα εξ Ευρώπης το ποικιλώτερον Άθηναϊκόν φύλλον.
ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ
Έσωτερ. Τριμηνος Δρ. 8. - Έξωμηνος Δρ. 16. - Έτησία Δρ. 30.
Εξωτερικού. Έξάμηνος Χρ. φρ. 25. - Έτησία Χρ. φρ. 46.
Αι συνδρομαί αποστέλλονται προς την Διεύθυνσιν (όδός Βουλής αριθ. 61).

„ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ“
(Εικονογραφημένον ναυτικόν περιοδικόν)
Τό μόνον καθ' όλων την Άνατολήν ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
Συνδρομή έτησία Έσωτερικού Δραχ. 10
Εξωτερικού φρ. χρ. 10
Αι συνδρομαί αποστέλλονται
κ. Κ. Αγγέλην Άθήνας.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΙΟΥ
ΕΔΩΔΙΜΑ ΠΟΤΑΡ
ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ ΑΡΙΘ. 21 ΟΙΚΙΑ ΒΟΥΡΟΥ ΑΘΗΝΑΙ

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΙ ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΙΔΗ

ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΔΕΙΟΝ
Γ. Ι. ΓΟΥΔΕΛΑΜΟΥ & ΣΑΣ
Όδός Γ', Σεπτεμβρίου 22
ΟΛΑ ΤΑ ΓΑΛΑΚΤΕΡΑ ΕΙΔΗ ΓΑΛΑ ΑΓΝΟΤΑΤΟΝ ΠΡΟΣ 80 ΛΕΠΤΑ Η ΟΚΑ ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΗ ΑΡΚΕΙ ΔΙΑ ΝΑ ΣΑΣ ΠΕΙΣΗ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1904

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

	31 Δεκεμβρίου 1904	31 Ιουλίου 1904
Τραπεζία εως μεταλλικόν	Δρ. 1,922,252.90	2,237,128.48
Κερατικά γραμμάτια Ιονικής Τραπεζής	" 73,515.-	156,910.-
Κερατικά " διδραχμα και μονόδραχμα	" 2,020,578.-	2,290,187.-
Εξωτερικοί λ/μοί Αντίτιμον μεταλλικου εις το εξωτερικον	" 19,818,343.25	19,981,607.77
" " Προϊόν έκδοθ. Έθν. Δανείου εις χρυσόν Έλλην. Σιδηροδ. 4% 1902	" 19,881,402.09	2,411,402.09
Δάνειον πρὸς τὴν Ἑλλην. Κυβερνήσειν ἐκ ἄναγκ. κυκλοφορία τραπεζικῶν γραμματίων	" 68,778,575.42	68,778,575.42
" " " " " διδραχμῶν καὶ μονοδραχμῶν	" 12,000,000.-	12,000,000.-
Ὁμολογία Ἑθνικῶν Δανείων	{ Εἰς χρυσόν Δρ. 23,767,036.80	52,902,036.80
	{ " τραπεζ. γραμμάτια " 29,135,000.-	52,902,036.80
Προεσφλήσεις	" 21,119,669.95	19,995,994.36
Καθυστέρες προεσφλήσεων	" 2,728,747.21	2,722,156.31
Δάνεια καὶ ἀνοικτοί λ/μοί ἐκ ἐνεχύρου χρηματογράφου	" 12,842,651.18	12,804,689.18
Δάνεια ἐκ ἐνεχύρου ἐμπορευμάτων	" 1,168,965.20	1,664,311.95
Δάνειον πρὸς τὴν Σταθιδικὴν Τράπεζαν ἐκ ἑγγυησίου τοῦ Κοστού	" 4,133,151.31	4,508,696.74
Δάνεια καὶ ἀνοικτοί λογαριασμοὶ ἐκ ἐνοχλήσῃ	" 52,312,927.09	51,998,320.64
Δάνεια εἰς δήμους, λιμένας, καὶ λοιπὰ νομικά πρόσωπα	" 42,004,445.97	42,072,574.85
Χορηγήσεις εἰς γεωργικῆς ματίας	" 4,499,586.48	4,233,460.63
Καθύστερ. χορηγήσεων εἰς γεωργικῆς ματίας καὶ γραμμ. Προνομ. Τραπεζ. Ἡπειροθεσσαλίας	" 4,179,427.25	4,179,427.25
Μετογαί εἰς ἑγγυησίου Ἑταιρίας	" 1,500,000.-	1,500,000.-
Συμμετοχὴ εἰς Τράπεζαν Κρήτης	" 77,661.87	103,270.62
Τοκομερίδια ἐν γένει	" 8,459,132.72	8,498,377.94
Καταστήματα Τραπεζῆς καὶ κτήματα ἐξ ἀναγκαστικῶν ἐπιποιήσεων	" 2,870,368.15	2,862,310.80
Ἀπαιτήσεις ἐπισφαλῆς	" 1,622,416.44	1,615,601.19
Ἐξόδα ἐγκαταστάσεως (ἰδίως δαπάνη κατασκευῆς τραπεζικῶν γραμματίων)	" 1,195,197.01	882,305.02
Λογαριασμοὶ τρίτων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ	" 47,034.20	
Διεθνῆς Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ (λ/μοὶ ἐπὶ ἑπηρεσίας Ἑθνικοῦ δανείου εἰς χρυσόν)	" 1,792,000.-	1,792,000.-
Λογαριασμοὶ ἐξαγορᾶς ἀμμοστοχῆς Κυβερνήσεως εἰς κέρδη ἐκ τραπεζικῶν γραμματίων	" 1,360,000.-	1,360,000.-
Ἐξαγορὰ προνομίου Προνομ. Τραπεζῆς Ἡπειροθεσσαλίας	" 550,000.-	550,000.-
Προμήθεια τροφῆς λαχειοφόρου δανείου (εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια)	" 1,444,967.53	898,974.45
Διάφορα	"	
Δρ.	355,131,608.02	336,341,255.89

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Μετοχικόν Κεφάλαιον	Δρ. 20,000,000.-	20,000,000.-
Ἀποθεματικόν Κεφάλαιον	" 13,500,000.-	13,500,000.-
Τραπεζικὰ γραμμάτια ἐκ κυκλοφορίας		
I. διὰ λ/μόν τῆς Κυβερνήσεως	Δρ. 68,778,575.42	
II. " " Τραπεζῆς	" 58,192,266.98	
Κερατικά γραμμάτια διδραχμα καὶ μονόδραχμα	" 12,000,000.-	12,000,000.-
Καταθέσεις ἀνευ τόκου εἰς μεταλλικόν	" 3,375,089.72	3,514,215.40
Καταθέσεις ἀνευ τόκου	" 15,536,735.04	18,797,124.35
Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι	" 249,673.60	1,264,095.25
Μερίσματα πληρωτέα	" 388,769.07	754,899.07
Καταθέσεις Δημοσίου διὰ χορηγήσεις δανείων κατὰ τὸν ΒΦΜ νόμον	" 283,749.94	283,749.94
Διεθνῆς Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ Δ/μοὶ κατὰ τὸν Εἰς χρυσόν	Δρ. 398,926.15	
ἐκ Δημοσ. διεγγυῶν προσόδων	" 2,220,477.89	
Τηλεσεναί Ἑθνικῶν δανείων εἰς χρυσόν	" 6,545.15	
" " " τραπεζικὰ γραμμάτια	" 363,324.55	579,348.50
Καταθέσεις Δημοσίου εἰς χρυσόν	" 593,316.47	239,366.98
Καταθέσεις Δημοσίου ἐπὶ τόκῳ εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια	" 294,498.27	1,724,481.26
Ἔντοκοι καταθέσεις Δημοσίου εἰς χρυσόν διὰ τὴν καταστ. Σιδ. Πελοπον. - Δεμετρή - Συνόρων	" 19,681,402.09	2,411,402.09
" " " τραπεζ. γραμμ.	" 159,574.17	159,574.17
Καταθέσεις Δημοσίου εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια κατὰ τὸν νόμον ΒΦΜ	" 5,542,880.15	5,542,880.15
Καταθέσεις ἐπὶ τόκῳ	" 68,480,322.66	68,160,424.40
Λαχειοφόρον δάνειον Τραπεζῆς	" 46,562,670.-	46,562,670.-
Ἐπηρεσία λαχειοφόρου δανείου Τραπεζῆς	" 1,435,352.-	1,824,746.-
Καταθέσεις Ταμειουθρίου	" 3,552,041.95	3,543,836.14
Συμμετοχὴ τῶν Τραπεζῶν Ἰονικῆς καὶ Ἀθηνῶν εἰς δάν. Σταθ. Τραπεζῆς	" 1,909,135.85	2,062,724.20
Διάφοροι λογαριασμοὶ	" 10,156,502.68	9,729,679.69
Διάφορα	" 878,325.87	600,856.18
Δρ.	355,131,608.02	336,341,255.89

Ὅλοι οἱ ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ τῶν « Παναθηναίων » λαμβάνουν δῶρον τὰ « Μυθιστορήματα καὶ Διηγήματα » — ἐκδοαὶς « Παναθηναίων » — τόμον περιέχοντα τὴν « Βάρεγκαν Ὀλέσσοβα » μυθιστόρημα Μαξιμ Γόρκυ μεταφρ. Γρ. Ξενοπούλου καὶ 10-15 ξένα διηγήματα, κατὰ μεταφράσιν διαφόρων συνεργατῶν μας.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Κεφάλαιον ἑταιρικόν 10.000.000.— Ἀποθεματικόν 4.700.000.

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ἐν Πειραιεῖ, Πάτραις, Βόλῳ, Σέρφῳ, Καλάμαις, Ἀλεξανδρούπολει καὶ Ἡρακλείῳ Κρήτης.

Προεσφλήσεις, εἰσπραξεις γραμματίων, προκαταβολαὶ ἐπὶ χρεωγράφων καὶ ἐμπορευμάτων Τραπεζικῶν λ/μοῦ ἡγγυημένοι, Φύλαξις χρεωγράφων, Ἐνσκήσις χρηματοκιβωτίων εἰς ἰδιώτας.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ εἰς χρυσόν ἢ τραπεζογραμμάτια:

3% εἰς πρώτην ἰήτησιν. — 3 1/2% ἀπόδοσις μετὰ 6 μῆνας. — 4% μετὰ ἕν ἔτος. — 5% μετὰ δύο ἔτη καὶ ἐπέκεινα.

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ λειτουργοῦν κατ' ἑκάστην, πρὸς 4%.

N. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ N. CONSTANTINIDES

ΕΜΠΟΡΟΠΡΑΙΤΗΣ

MARCHAND-TAILLEUR

30 — Ὀδὸς Σταδίου — 30

30 — Rue de Stade — 30

ΑΓΓΛΙΚΑ ΥΦΑΣΜΑΤΑ A. ΓΚΑΝΙΕΡ & ΣΙΑ

ETOFFES ANGLAISES A. GAGNIERE & Co

Εἰδικὸς κόπτης δι' ἐνδυμασίας Κυριῶν.

Costumes-tailleur pour Dames.

ESTD. 1848.

THE GRESHAM LIFE INSURANCE SOCIETY LIMITED

ΑΓΓΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΖΩΗΣ ΓΚΡΕΣΑΜ

ΕΛΡΑ : ST MILDRED'S HOUSE POULTRY, LONDON

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝῳ Τῷ 1848

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΔΙΑ Β. ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ

Ενεργητικόν	Δις. Ἀγγλ.	8,688,242.14	Δραχ.	347,529,683
Ἐτήσιον εἰσόδημα	"	1,332,130.05	"	53,285,201
Πληρωθέντα ποσά	"	19,549,056.00	"	781,962,240

ΣΥΝΑΨΙΣ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ

ΤΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗΡΙΑ ΕΚΑΙΣΘΝΤΑΙ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ

Ὅταν ὁ ασφαλιζόμενος νὰ εἶνε ἐν γνώσει τῶν ὄρων ὑφ' ὧν ὁσὶ ασφαλιζέται Συμμετοχὴ τῶν ασφαλιζομένων κατὰ 90% εἰς τὰ κέρδη.

Ἀσφάλεια ἰσθίου μὲτα, προνομοτοήσεως κτλ.

Ἐποκατάστημα διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐν Ἀθήναις ὁδὸς Κοραΐ 5.

Διευθυντής
Β. Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Νομικὸς Σύμβουλος
Δ. ΡΑΛΛΗΣ βουλευτῆς κλπ.

Τραπεζικὴ τῆς Ἑταιρίας ἐν Ἑλλάδι **Η ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ**

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ
Καλλιτεχν. Διακοσμησ. Οικοδομῶν
Ἀδελφοὶ Ρόδιοι, ὁδὸς Βουλῆς, 8.
Κολωνία

Κ. Βελισσαρίου, ὁδὸς Σταδίου, 67.
Κουμώσις Κυριῶν
Κ. Βελισσαρίου, Λεωφόρος Πανεπιστημίου, 4.
Μόδες
Ἑρμείον, Ἐργοστάσια φορεμάτων, ἐπανωφο-
ριῶν, ἀσπρροσούχων, στηθοδέσμων (cor-
sets) πύλων, ὅλοι οἱ τελευταῖοι νεωτερι-
σμοὶ, Γαλλίδες ράπτρια, καὶ ράπται, αἱ
Mlles Jeanne, Henriette, Clémence κλπ.

Παρμαρογλυφεῖα
Γεωργίου Γ. Χαλδούκη, ὁδὸς Πανεπιστημίου 69
Γαλακτοκομεία
Γ. Χρυσῆς, ὁδὸς Φιλελλήνων 4.
Α. Τριανταφυλλίδου, ὁδὸς Ἡπείρου 67.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ
ΚΙΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1828
ΑΘΗΝΑΙ - ΣΟΦΟΚΛΕΙΟΝ
ΤΜΗΜΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΝ

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ Ἐκδόσις ἐπιταγῶν ἐπὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ
Ἀγοραπωλήσι· συναλλαγματικῶν ἐπιταγῶν, χρυσοῦ,
ξένων τραπεζικῶν γραμματίων καὶ τίτλων.
ΕΙΣΦΡΑΣΕΙΣ συναλλαγματικῶν, τίτλων καὶ τοκομεριδίων
ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.
ΔΑΝΕΙΑ Προκαταβολαὶ ἐπὶ χειρογράφων Λογαριασμοὶ
τρεχομενοί.
ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ
3 1/2 % ἐπὶ ἡμέρας ἀπόδοσις εἰς πρώτην ζήτησιν.
4 % » » » » » μετὰ ἑνα μῆνα.
4 1/4 % » » » » » τρεῖς μῆνας.
4 1/2 % » » » » » ἕξ μῆνας.
5 % » » » » » ἐν ἔτος.
5 1/2 % » » » » » 2 ἔτη καὶ πλέον.

ΦΥΛΑΞΙΣ ΤΙΤΛΩΝ ΚΑΙ ΤΙΜΑΛΩΝ ἐπὶ ἕλαχιστοῖς ἀσφα-
λιστροῖς.
ΤΜΗΜΑ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΝ
ΜΗΝΙΑΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ἐπὶ ἀνατοκισμῷ.
ΜΗΝΙΑΙΑ ΔΟΣΕΙΣ πρὸς ἀγορὰν λαχ. ὁμολογιῶν τῆς Ἑ-
θνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος.
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ
Ἀγοραπωλήσιαι τίτλων ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ
ἐπὶ ἐπιτημίαις.

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ
ΠΑΡΟΡΟΦΙΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ
ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΙ παντὸς εἶδους ἐμπορευμάτων, μηχανῶν, με-
τ' ἄλλων, χρηματοκιβωτίων κλπ.
ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΙΑ ΟΙΚΩΝ
ΔΕΡΜΑΤΑ ΚΑΤΕΡΓΑΣΜΕΝΑ Βυρσοδεφίτου Μοσχάτου.
ΔΕΦΑΛΕΙΑΙ ΣΩΝΕ New-York Γενικὸν Πρακτορεῖον ἐν
Ἑλλάδι.

ΝΕΟΝ
ΦΩΤΟΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
20 Ὁδὸς Νικίου 20

Ἀνάλαμβανόμεν τὴν κατασκευὴν φωτοτυπ-
ογραφιῶν δι' ἐφημερίδας, περιοδικὰ, καὶ ἐν
γένει παντὸς εἶδους καλλιτεχνικῶν ἐκτυπώσεων.
Ἡ ἐργασία ἐκτελεῖται ἐπὶ τῶν μετάλλων Ζη-
κόν, Χαλκοῦ ἢ Ὀρειχάλκου. Τελειὰ ἀπόδοσις
τῶν ἡμισικίων καὶ τῆς φυσικότητος τῆς φωτο-
γραφίας.
Τιμαὶ ἐκτὸς παντὸς συναγωνισμοῦ.
G. Μολιανός

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΑ
G. I. PAZH
Ἀθῆναι - ὁδὸς Σταδίου - Ἀρσακίον
Ἀγορᾶ, Πόλης, Ἀνταλλαγῆ.
20 ΕΒΛ. ΓΡΑΜΜ. 20
TIMBRES-POSTE USÉS
G. I. RASIS
Athènes, Rue Stadion, Arsakion

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ
& ΓΡΑΜΜΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΣΠΥΡ. ΑΜΠΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ
Ἀθῆναι, ὁδὸς Κολοκοτρώνη, 7.
Ἐργασία καλλιτεχνική. — Ὑλικὰ
α' τάξεως. — Τιμαὶ συγκαταβατικά.

ΒΙΒΛΙΟΠΡΑΞΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"
Α. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 44
ΟΛΑ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΚΑΡΟΛΟΣ ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΝΗΣ
Διασταύρωσις ὁδῶν Νίκης καὶ Ἑρμού.
Φωτογραφίαι παντὸς εἶδους
Μεγεθύνσεις χρωματίζονται με παστέλ.

ΕΙΣ ΤΟ
ΕΙΔΙΚΟΝ
ΤΑ ΚΑΥΕΛΛΑ ΣΑΣ
21 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 21

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Γνωστοποιεῖ
Ὅτι αὔριον ἡμέραν Παρασκευὴν καὶ ὥραν 9
π. μ. ἐνεργηθῆσεται ἐν τῷ Καταστήματι αὐτῆς
ἐνώπιον τοῦ Γενικοῦ Συμβουλιοῦ, ἐν δημο-
σίᾳ συνεδριάσει, ἡ Δευτέρα κλήρωσις τοῦ ἕξ
20,500,000 δρχ. δανείου αὐτῆς, ἡ ὠρισμένη
διὰ τὴν 1 Ὀκτωβρίου 1904.
Κατὰ τὴν κλήρωσιν ταύτην θέλουσιν ἔξα-
χθῆ ἐκ τῆς κληρωτῆδος δέκα ἕξ (16) ἀριθμοὶ
ὁμολογιῶν μετὰ λαχοῦ.
Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1904.
Ὁ Διοικητὴς
Σ. Σπρέιτ

"ΝΕΟΝ ΑΣΤΥ"
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ
Διευθυντής: Δ. ΚΑΚΑΜΑΝΟΣ
Δέκα συντάσσεται καὶ ἐλακτικὸν ἐπιτελεῖται συνεργατῶν
ἄρθρα ἐπὶ ὅλων τῶν ζητημάτων τῆς ἡμέρας,
εἰδησις ἀκριβεστάται,
Τηλεγραφήματα εἰς Εὐρώπης
Τὸ ποικιλοτέρων Ἀθηναϊκῶν φύλλον.
ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ
Ἐσωτερ. Τριμηνος Δρ. 8. - Ἑξάμηνος Δρ. 15. - Ἐτησίᾳ Δρ. 30.
Ἐξωτερικοῦ. Ἑξάμηνος Χρ. φρ. 25. - Ἐτησίᾳ Χρ. φρ. 45.
Αἱ συνδρομαὶ ἀποστέλλονται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν
(ὁδὸς Βουλῆς ἀριθ. 6).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ «ΕΛΛΑΣ»
(Ἐφημερίς οἰκονομολογικῆ καὶ πολιτικῆ)
Ἐκδίδεται κατὰ Σάββατον
Δημοσιεύουσα πλουσίαν καὶ ἐπισίμου οἰκονομολο-
γικὴν ἔλην καὶ χρηματιστικὸν πίνακα.
Ἰδιοκτῆτης καὶ Διευθυντής: Γ. ΚΑΤΣΕΛΙΔΗΣ
Συνδρομῆ ἔτησίᾳ: Ἐσωτερικοῦ Δρχ. 20
Ἐξωτερικοῦ Φρ. Χρ. 20
Γραφεῖον: Ἐν Ἀθήναις, ὁδὸς Σταδίου 54.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΙΟΥ
ἘΔΩΔΙΜΑ ΠΟΤΑΝ
ΚΑΙ ΠΟΤΑΝ
ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 21
ΑΡ. 19
ΟΙΚΙΑ ΒΟΥΡΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ
ΤΑ
ΚΑΛΥΤΕΡΑ
ΚΑΙ
ΝΟΣΙΟΤΕΡΑ
ΕΙΔΗ

ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
Γ. Ι. ΡΟΥΔΙΕΛΜΟΥ & ΣΑΣ
Ὁδὸς Γ. Σεπτεμβρίου 22
ΟΛΑ ΤΑ ΓΑΛΑΚΤΕΡΑ ΕΙΔΗ
ΓΑΛΑ ΑΓΝΟΤΑΤΟΝ
ΠΡΟΣ 80 ΛΕΠΤΑ Η ΟΚΑ
ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΗ ΑΡΚΕΙ
ΔΙΑ ΝΑ ΣΑΣ ΠΕΙΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΛΕΞΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΑ ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΤΥΠΩΜΕΝΑ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΓΛΩΣΣΗΣ	ὑπὸ Α. Δ. Σακελλαρίου	Τόμοι 3	πρίμ.	4400	δρ.	48
ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ	ὑπὸ Ε. Δ. Τσαμαλάου		"	780	"	10
ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ	ὑπὸ Ε. Δ. Τσαμαλάου		"	872	"	12
ΟΜΗΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ	ὑπὸ Δ. Γ. Ολύμπου		"	380	"	6
ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ	ὑπὸ Ν. Κομποπούλου		"	1087	"	11
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ	ὑπὸ Ν. Κομποπούλου		"	1100	"	11
ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ	ὑπὸ Γ. Πεφάνογλου		"	1087	"	11
ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ	ὑπὸ Γ. Πεφάνογλου		"	1000	"	11
ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ	ὑπὸ Α. Ν. Γιάνναγ		"	1148	"	10
ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ	ὑπὸ Ρ. Ρουσοπούλου		"	1080	"	10

Εὑρίσκονται ἐν τοῖς κυριώτεροις βιβλιοπωλείοις καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ

Π. Δ. Σακελλαρίου, ὁδὸς Λυκούργου 8.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΟΛΩΝ & Σ'

ΟΙΝΟΙ, ΗΛΥΠΟΤΑ, ΚΟΝΙΑΚ, ΒΕΡΜΟΥΘ
κτλ.

Ἀνώτατα βραβεῖα καὶ διπλώματα τιμῆς εἰς τὰς διαφόρους Ἐκθέσεις οἱ μόνοι δὲ εἰς τὴν τελευταίαν Ἐκθεσὶν τοῦ 1900 τῶν Παρισίων λαβόντες δύο Μεγάλαι Βραβεῖα (Grand prix).

ΤΑ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ ΣΤΟ ΧΕΡΙ

Υπουργοὶ καὶ τμηματάρχαι καὶ πάντες οἱ τοῦ δημοσίου καὶ ἐταιριῶν καὶ ἰδιωτῶν ὑπάλληλοι, μὴ φοβηθεὶς, δὲν πρόκειται νὰ ἀφῆτε τὰ παπούτσια στὸ χερί ἀπὸ τοὺς προεσταμένους σας. Ἄλλα πρόκειται περὶ τῶν ὑποδημάτων τοῦ κ. **Σαρδιάκου** τῶν ὁποίων ἡ τελειότης ὑπὸ ἐποψιν κομψότητος καὶ ἐργασίας καὶ στερεότητος εἶνε τοιαύτη, ὥστε οἱ φιλόκαλοι πελάται του, λυπούμενοι νὰ ποδοπατήσουν ἀριστοτεχνήματα τῆς τέχνης, τὰ κρατοῦν ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς χεῖρας τῶν θαυμάζοντες αὐτά. Νομίζετε, ὅτι εἶναι ὑπερβολή; Περάσατε ἀπὸ τὸ ὑποδηματοποιεῖον του καὶ θὰ βεβαιωθῆτε.

Εὑρίσκεται εἰς τὴν ὁδὸν Προαστείου ἀρ. 10

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΞΑΓΩΓΗ 1000 ΟΚΑΔΩΝ

ΚΑΛΩΝΙΑ

ΜΑΤΘΑΙΟΥ Φ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑ

Βραβεῖα Παγκοσμίου Ἐκθέσεως Παρισίων καὶ Ἀ. Ολυμπιακῆς Ἀθηνῶν. Ἡ καλλιτέρα, πλέον ἀρωματικὴ καὶ ἡ μέλλουσα κατὰ τὴν ὁμιλίαν Λουβρῶν, Ἐντρίβας κ.λ.π.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ χύμα καὶ εἰς φιαλίδια ἐντι ἀρχ. 4 τὴν ὁκάν.

Λιανικῶς καὶ χονδρικῶς.

Ἐν Ἀθήναις, εἰς τὸ Κουρσέον

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΡΓΑΛΟΥΡΗ ὁδὸς Σταδίου 8.

Ἐν Πειραιεὶ, παρὰ τὴν κατασκευαστὴν **ΜΑΤΘΑΙΟΥ Φ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑ** ὁδὸς Φίλωνος 8ν.

Τὸ ἀρχαιότερον ἐργοστάσιον Καλωνίας Ἰβρῶν τῆ 1884

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

Ὁδὸς Ἐρμού Ἀθῆναι

Πλούτος γραφικῆς βλῆς. — Ἐντύπα καὶ ἐπισκευηθῆρια καλλιτεχνικά. — Ἐργοστάσιον φακέλων τέλειον. — Χάρτης τυπογραφικὸς λευκὸς καὶ ἐξωφύλλων παντὸς εἴδους καὶ ποιότητος. Ἐθθηγια, ταχυτῆς ἀποίβεια.